ВІДГОМОНИ ВІКІВ

КРИТЕРІОН

diasporiana.org.ua

ВІДГОМОНИ ВІКІВ

Збірка народних балад, історичних пісень та пісень-хронік

Зібрав і упорядкував
д-р філологічних наук ІВАН РЕБОШАПКА

ВИДАВНИЦТВО КРИТЕРІОН
БУХАРЕСТ — 1974

БІБЛІОТЕКА
МИРОНА І МАРТИ БАРАБАШ

обкладинка : АБРАХАМ АЛЕКСАНДРУ

ВСТУПНЕ СЛОВО

Народна епіка у віршах та лірична народна творчість — одні з найрозповсюдженіших видів фольклору на сучасному етапі серед українського населення, що проживає в окремих місцевостях Соціалістичної Республіки Румунії.

Переважну більшість даної збірки становлять балади, до яких додано зразки історичних пісень, пісень-хронік та ліричних пісень, тематично споріднених з першими. Така структура збірки представить в загальних рисах відгомони певних суспільно-історичних явищ та подій, які знайшли відображення у фольклорі і для ілюстрації яких в нашому розпорядженні були відповідні твори. Ліричні пісні, що їх не легко виділити з-поміж перехідної ліро-епічної категорії творів, саме доповнюють свіжими художніми образами відображення того чи іншого суспільного явища.

Крім небагатьох пісень про першу і другу світові війни та пісень, що виникли в післявоєнний період, решта наведених записів — це пісні давнього походження. Більшість з них виникли ще в епоху феодалізму. Вони передавалися від покоління до покоління усним шляхом, безперервно удосконалювався ідейний зміст і їх художня форма. Ми записали їх переважно від осіб старшого віку, які перейняли ці пісні від своїх батьків чи навіть дідів, і тільки їх чудова пам'ять та уроджений талант допомогли їм донести давні художні надбання до нашого часу. До них належать нині покійна 70-річна Марія Зюзяк з Копачеле, 75-річна Розалія Семчич з Корнуцел-Банат, 76-річна Матрона Юрнюк Олексова та 64-річна Палагія Верига з Палтінул, 66-річні Василь Григорчук та Іван Майданюк з Негостини, 83-річний Дмитро Гуцул з Сірету та багато інших.

Кілька причин виправдовують публікацію цієї збірки.

По-перше, подані пісні мають велике пізнавальне значення. З них читач дізнається про важке життя народу в минулому, про його боротьбу за краще майбутнє та про видатних представників народу.

По-друге, за допомогою конкретних аспектів життя в минулому, відображених у фольклорі, читач ознайомиться з народними нормами моральної поведінки людини в сім'ї та суспільстві, поведінки, основаної на дружніх відносинах та людяному ставленні однієї людини до іншої. Усвідомивши як не повинно було б поступати людям в поодиноких випадках, що мали місце в минулому, наші сучасники піднесуться ще вище в їх прагненні до моральної довершеності.

По-третє, збірка сприяє естетичному вихованню читачів, знайомлячи їх з неперевершеною красою традиційної народної пісні.

По-четверте, наводячи зразки балад, подібні до тих, які побутують і в румунському фольклорі та в фольклорі сусідніх народів, дана збірка подає новий матеріал для порівняльного вивчення фольклору, для виявлення давніх румуно-українських і румуно-слов'янських культурних зв'язків.

Подані тут пісні записані нами протягом більше як десяти останніх років під час численних поїздок, коли ми обстежували фольклор населення різних українських поселень згідно з науковими інтересами кафедри слов'янських мов Бухарестського університету, яка в своєму плані, між іншим, передбачає і вивчення говірок, побуту та фольклору слов'янських співживучих національностей з нашої батьківщини. В цій справі нам багато допомогли викладачі Віктор Григорчук та Сільвія Майданюк з Сірету, Танасій Яворинчук з Калинешти Єнаке, Юрій Барбір з Палтінул, Мирослава та Данило Шандро з Нісіпітул, Михайло Джуранюк, Іван Роман, Василь Бедя з Бістра Вішеулуй, Іван Мирон з Валя Вішеулуй, Іван Гальчук з Пошти, Іван Лібер та Іван Кімпан з Копачеле, Іван Шмуляк з Корнуцел-Банат, Драгош Джуранюк з Теліца та багато інших, яким щиро дякуємо і при цій нагоді.

Упорядковуючи збірку, ми підбирали лише ті пісні, які з художнього боку були досконалими та представляли сюжетну своєрідність. Деякі окремі сюжети ілюстровано кількома варіантами.

Переважна більшість пісень, крім пісень, що фігурують під номерами 1, 9, 17, 48 75, 104, 105, 127, 134, записані на магнітофонну плівку безпосередньо з уст виконавців і при відповідній атмосфері виконання традиційних фольклорних творів. А щоб слова пісень «не містили в собі лише половини їх чаруючої сили», як писав І. Франко, до багатьох текстів на цей раз наводимо і відповідні мелодії.

В збірці пісні пронумеровано арабськими цифрами, поділено на групи за жанровими і тематичними особливостями, а в рамках груп систематизація проведена за провідними мотивами, що подані під заголовками пісень і пронумеровані римськими цифрами. Римські цифри позначають число споріднених варіантів.

Пісні про відомих історичних чи легендарних осіб озаглавлено їхніми іменами. Для решти пісень заголовком є перший рядок твору.

Дотримуючись принципу збереження автентичності фольклорних творів, що має велике наукове і пізнавальне значення, при укладанні збірки ми зберегли діалектні особливості мови. При цьому малася на увазі і їх доступність для читача. Тому тексти подано в спрощеній фонетичній транскрипції, побудованій за такими принципами:

1. До існуючих в українському алфавіті букв додається **ы** (сын, рукы, мыг, мый)*

2. Півголосний **у** *позначається буквою* **в** (в мене, затяв, топольков)*; з типографських причин півскладову вимову інших голосних чи цілих складів під час виконання пісень з метою збереження відповідного розміру вірша графічно не позначено.*

3. Знаком наголосу позначається склад, який виконавець «натягає», щоб вийшло відповідне число складів (Ой те́пер, товариші).

4. В гуцульських піснях застосовується графічне позначення дифтонгів **іи** (дітіина, водіи' тіихі), **іе** (діелеко, будіе, меніе) *та* **іу** (ліуба, ліудіе).

5. В небагатьох випадках, для пісень з Банату, застосовано графічне позначення лабіалізованого **ӱ** *(вимовляється близько до* **ю**: топӱр, пудперати, домӱ).

6. Зберігається закінчення є (весілє) з неподовженим попереднім приголосним в менниках середнього роду другої відміни.

7. Ненаголошені **е** *та* **и** *передано, звичайно, за нормою літературної мови, крім пісень з Банату та Мараморощини, в яких разючу вимову* **и** *на письмі не замінено голосним* **е** *саме для збереження місцевої закраски вимови* (**дисять**, **милинький**, **солодинький**, **сись**, **жминя**).

8. М'якість чи твердість приголосних в різних позиціях позначається згідно з місцевою вимовою (сидит, ходить).

9. Частка **ся** (са, си, сі), *згідно з місцевою вимовою, виступає перед або після дієслова, разом з дієсловом, чи окремо.*

10. Місцеві фонетичні відмінності не уніфіковано. Цього правила ми дотримувались навіть і тоді, коли в одних і тих же словах того ж самого тексту виступають фонетичні розбіжності (мый, муй, мій; рыдний, рудний, рідний; топыр, топўр, топір).

11. Лексичні елементи та морфологічні ознаки місцевих говірок збережено повністю.

В кінці збірки подано словник місцевих слів та виразів, примітки до записаних пісень, покажчик місцевостей та інформаторів.

Складаємо сердечну подяку працівникові Інституту етнографії та фольклору з Бухареста Лучілії Джорджеску, а також Олександру Янощу за допомогу в переписуванні мелодій з магнітофонних плівок, щиро дякуємо рецензентові Михайлові Михайлюку і зокрема редакторові Раїсі Адам, які допомогли вивести в світ цю збірку.

ПЕРЕДМОВА

Народні балади, історичні пісні, родинно- та суспільно-побутові пісні і пісні-хроніки, поряд з іншими видами фольклору, — це жива, неписана історія трудового народу. Супроводжуючи невідступно історичний розвиток народу, вони, як говорив М. Горький, по-своєму відображають той чи інший аспект життя. Взагалі, народна пам'ять зберігає лише згадки про ті історичні та суспільно-побутові події та явища, які мали виключне значення для долі народу, сильно вражали почуття, уявлення та фантазію простої людини і глибоко западали їй в душу.

Предмет відображення усіх вищезгаданих пісень один: реальна дійсність, життя зі всіма його можливими ускладненнями. Ця дійсність в кожному виді пісень відображається відмінно, властивими тільки йому художніми засобами. В такий спосіб пісні доповнюють одна іншу, висуваючи на передній план коли динамічне розгортання подій, коли сильні переживання героїв, їхні ознаки характеру тощо. Незважаючи на це, число назв різновидів пісень обмежене. «Піснею» чи «співанкою» народні виконавці називають і баладу, і історичну пісню, і пісню-хроніку, і ліричну пісню. Щоправда, вони можуть супроводжуватися, в основному, кількома найбільш уживаними епітетами, які уточнюють межі народної класифікації пісень, як «коротка» пісня, «довга» пісня тощо. «Коротка» пісня — це, здебільшого, невеличкий поетичний твір, а такими переважно бувають ліричні пісні. Інколи «короткою» піснею може бути і балада, сюжет якої передано обмеженим числом рядків (віршів). А «довгою» піснею, маючи на увазі той же критерій розміру твору, може бути і балада, і історична пісня, і пісня-хроніка. Такий же простий і народний спосіб встановлення хронології виникнення пісень: вони поділяються тільки на «давні», «старосвітські», чи «допотопні» або «нові», чи «новомодні».

Фольклористи різних генерацій та країн доклали великих зусиль, щоб встановити певний порядок в системі класифікації творів, але і до цього часу не всі питання остаточно вирішені. А це тому, що різні види фольклору побутують не ізольовано один від одного, а, навпаки, в тісній взаємодії, внаслідок чого ми майже не зустрічаємо творів «чистого» виду, скажімо, тільки ліричних, або тільки епічних тощо. Бо ж ліричні елементи, епічні чи драматичні в кожному виді фольклору переплітаються відмінно, і ми помічаємо наявність домінуючих елементів, що визначають фізіономію даного виду, і допоміжних елементів, які, в свою чергу, в іншому виді стають домінуючими.

Найважче, здається, встановити жанрову приналежність пісень перехідної ліро-епічної категорії, коли ту саму пісню ми схильні зараховувати і до ліричних, і до епічних пісень. А це тому, що в даному випадку ні ліричні, ні епічні елементи не переважають, а співіснують в однаковій мірі. В такому становищі знаходяться пісні, що втратили переважну більшість епічних елементів, або ліричні пісні, що тяжіють до зображення дійсності засобами епіки. Чимало таких пісень і в нашій збірці. Звернімо увагу на варіанти № 68, 69, 70 пісні про смерть жовніра на полі битви: тут, по суті, маємо тільки ядро дії — жовнір просить свого вірного товариша, коня, сповістити вдома про його смерть. Хоч тут подано всі необхідні деталі, пісня все-таки не є чисто епічною, бо це ж тільки своєрідна статична картина. Дані варіанти були б епічними піснями, якби все це було зображено в конкретному розгортанні, а саме: показано подорож коня, який оминає гомінкі шляхи, щоб не попасти людям в руки, зустріч з матір'ю жовніра тощо. Отже, дія, конкретне розгортання подій відрізняють епічні віршовані твори від ліричних. В центрі уваги ліричних пісень знаходяться почуття, переживання, роздуми, які часто викладено у формі ліричної сповіді героя про його горе чи радість.

Якщо між ліричними та епічними піснями важко провести більш-менш чітке розмежування, то в рамках епічного жанру визначити приналежність пісень до того чи іншого виду інколи майже неможливо, і ту саму пісню одні дослідники вважають баладою, а інші — історичною піснею. Такими є, наприклад, пісні про Байду, Довбуша та ін. А це тому, що обидва види мають багато спільних елементів. Чим же все-таки вони відрізняються?

Володимир Шухевич називав баладу «поетичним оповіданням», подібно тому як сучасний румунський фольклорист Александру Амзулеску називає її «епічною поезією, придатною для викладу перед слухачами». Я. Головацький вважав баладу «думою побутовою про події звичайних осіб», а І. Франко називав її «імперсональною піснею». Кожне з цих висловлювань по суті виявляє певні головні ознаки жанру народної балади. Зауваження Шухевича та Амзулеску слід оцінювати як натяк на розповідний (епічний) елемент балади, без якого даного виду не можна уявити. Отже, сюжет балади основується на конкретному *розгортанні дії*. Але ж розповідний елемент, дія характерні й історичній пісні. Зауваження Головацького ж якраз вносить потрібне уточнення: в баладі зображено переважно народний побут, а її героями є *звичайні люди*. Тобто балади є «імперсональними» піснями, за виразом Франка, бо їхніми героями не є відомі історичні особи, а звичайні, нічим не відомі люди: молодий парубок, звичайна селянська дівчина, брат, сестра, свекруха, невістка. Тоді, коли героями історичних пісень бувають, звичайно, конкретні історичні особи. Існують, правда, випадки, що і в баладах героями є теж конкретні історичні особи, наприклад, Пінтя, Довбуш і ін. Але в такому випадку приналежність пісні до балад, а не до категорії історичних пісень визначається не тим, що її героєм є історична постать, а своєрідним способом зображення життя героя, властивим тільки баладам. Історична пісня здебільшого відтворює розгортання подій в такому вигляді, в якому вони відбулися в дійсності, і об'єктом її відображення може бути чи то діяльність конкретної особи, чи просто певна історична подія. Тоді, коли балада — це змалювання індивідуальної історії, долі окремої людини, з якої обрано для зображення один тільки епізод, переважно смерть героя: опришок гине від зрадливого набою, сестра отруює брата, жінка топиться і т.д. А це найбільш напружені, найдраматичніші моменти життя.

Крім цього, в баладах відображено переважно *незвичайні випадки* повсякденного життя: пан-розлучник топить коханого дівчини, чи вбиває селянську дівчину, яка воліє «в сирій землі гнити», ніж з ним «мед-вино пити», чоловік вбиває жінку, свекруха вчаровує невістку

сестра отруює брата і т.д. Герої балад — це люди виключної вдачі. Щось подібного в історичних піснях ми аж ніяк не знайдемо.

В значній кількості балад відчуваємо далекі відгомони сивої давнини — уявлення про перетворення людини в дерево, квіти, птахів тощо, що свідчить про дуже обмежений рівень розуміння давньою людиною закономірностей навколишньої дійсності. Зустрічаємо в цих баладах віру в магічну силу слова (див. здійснення прокльонів), згадки про кровосуміш та ін.

Пісні-хроніки — це епічні віршовані твори недавнього минулого чи теперішнього часу, що виникли по свіжих слідах подій, які відображено засобами традиційними, але майже без жодних змін. Це переважно пісні місцевого, регіонального значення. Їх героїв знає будь-хто із даної околиці. Це люди, які недавно померли, або живуть в момент побутування пісні-хроніки про них.

Цікавий зв'язок між піснею-хронікою та баладою. Можливо, що в минулому, в початковій фазі свого існування, чимало записаних балад були піснями-хроніками. Час минав, прототипи героїв пісень-хронік помирали, їх імена забувались, окремі деталі сюжету місцевого значення «відсіювались», текст пісні набував певного узагальнення, поширювався в цій формі і в інші околиці, і кінець кінцем вже і невідомо було, де саме виникла вперше дана пісня. Дуже можливо, що багато із сучасних пісень-хронік в майбутньому стануть баладами, правда, відмінного типу.

Багато дискусій точилось і навколо класифікації балад. Ряд сучасних фольклористів поділяють їх на три великі групи:

1. найстаріші (міфологічні) балади, 2. середньовічні (епохи феодалізму) і 3. новіші балади (епохи капіталізму).

До найдавніших відносять балади про перетворення людини в рослину, тварину, про кровосуміш, про магічну силу слова (дивись наслідки різних прокльонів), про вчарування невістки свекрухою, отруєння брата сестрою, чоловіка жінкою, про покарання зрадливої дівчини таки на її весіллі (Тройзілля), про розправу розбійника над його жінкою, про вбивство та ін.

До другої групи балад відносять пісні про зведення дівчини, кохання зрадливих осіб, про чаклунство, чарівництво, вчарування брата сестрою, чоловіка жінкою; балади про розбійників тощо. До третьої групи відносять балади про дітей-сиріт, про смерть милої солдата, про легковажність дівчат, про вбивство жінки чоловіком і багато інших.[1]

Як бачимо, така схема класифікації балад до певної міри умовна, вона приводить до чималих розбіжностей у виданнях різних авторів балад, бо ряд тем в одного автора подано в одній групі, а в іншого ті самі теми подано в другій групі. Найнеприємніша ситуація тоді, коли та сама тема фігурує в обох групах, наприклад, тема отруєння, вбивства, покарання і ін. Вся плутанина пояснюється трудністю визначення часу виникнення того чи іншого сюжету балади. В процесі еволюції балад вони увібрали в себе відбитки різних історичних епох. Питання ускладнюється і завдяки традиційному способу передачі балад від покоління до покоління, внаслідок чого ми дуже часто зустрічаємо близькі або навіть тотожні структурні схеми сюжету, в яких відмінні тільки конкретні дані розповіді.

Дослідники виділяють в окрему групу ще так звані історичні балади, в яких зображено узагальнені картини історії народу. Сюди зараховують балади про боротьбу проти турецько-татарських загарбників, про козацькі походи, про трагічне життя народу часів

---

[1] Див. *Українська народна поетична творчість*. Том I. Дожовтневий період, Київ, 1958, розділ *Балади*, стор. 571—607 (написав А. М. Кінько); Микола Мушинка, *З глибин віків*, Пряшів, 1967, розділ *Балади*, стор. 114—140.

панщини тощо. Балади цієї групи, вказують дослідники, близькі до історичних пісень. Вони відрізняються від останніх лише тим, що зображають найдраматичніші моменти життя і боротьби героя, переважно його героїчну смерть.[2]

Хоч в цих баладах, за висловом І. Франка, «замітні признаки їх виникнення», вони, згідно із зауваженням того ж Івана Франка, у великій мірі остаються «імперсональними піснями», тобто їх герої — це збірні образи, змальовані на фоні певних історичних подій. Тому вживання терміну «історичні балади» є в певній мірі умовним, бо, як це відмічало чимало дослідників, кінець кінцем вся народна творчість обумовлена суспільним розвитком, історією народу. Тим більше, що переважна більшість героїв історичних балад не є конкретними історичними особами, а узагальненими образами. А тоді, чи не варто б замість обмежуючого терміну «історичні балади» вживати терміни, що відображають точніше історичні колізії, скажім: «балади про опришків», «козацькі балади» і т.д. В основному між цими двома способами класифікації протиріч немає, останній нам здається більш відповідним.

Приблизно так побудована класифікація, зроблена П. В. Лінтуром, який розрізняє такі групи балад: сюжети найдавнішого походження (тут фігурують переважно балади з фантастичними мотивами), баладні пісні про боротьбу з турками та баладні пісні феодальної доби.[3] Правда, в рамках третьої групи сюжети можна було поділити на окремі цикли, але автор цього не зробив.

Цікавою здається нам класифікація Александру І. Амзулеску. Він виділяє такі категорії балад: фантастичні, героїчні (про боротьбу проти турків і татар, опришківські балади, розбійницькі), вівчарські балади, балади про панів-феодалів, сімейно-побутові та пісні-хроніки.[4] Критерій розподілу сімейно-побутових балад за стосунками між діючими особами (закохані, чоловік та жінка, батьки та діти, брат та сестра), запропонований Ал. І. Амзулеску, дає можливість згрупувати велике число балад на цю тему у досить показові цикли, в рамках яких можна легко встановити і приналежність пісень до тієї чи іншої історичної епохи.

Дотримуючись принципу поступового зменшення фантастичних елементів і посилення реалістичних елементів у баладах, історичної та логічної хронології подій, тематики та ідейного змісту творів, ми згрупували пісенний матеріал в окремі цикли, які більш-менш послідовно знайомлять читача з картинами суспільної історії від найдавніших часів до сучасності. Наша збірка має такі розділи: сюжетні балади найдавнішого походження, балади про турецько-татарську неволю та великий розділ балад епохи феодалізму. Балади останнього розділу поділено на менші цикли, відповідно до хронології історичних явищ та подій. Пісні, яким найбільше підходить Франкова оцінка «імперсональних пісень», бо вони могли виникнути в середині епохи феодалізму, під кінець її або на початку епохи капіталізму, ми звели у два розділи: сімейно-побутові балади та пісні (подані за класифікацією відповідного циклу в Ал. І. Амзулеску) і соціально-побутові пісні. Останніх дуже мало. Ми виділили їх в окрему групу, щоб краще виявити їхнє соціальне звучання.

В першому розділі нашої збірки, Баладні сюжети найдавнішого походження, зустрічаються кілька з основних мотивів цієї підгрупи, а саме перетворення людини в птаха, дерево, квіти внаслідок прокльону чи вчарування тощо, кровосуміш та інші.

---

[2] Див. Б. Н. Путилов, *Славянская историческая баллада.* Изд-во «Наука», Москва-Ленинград, 1965; Григорій Нудьга, *Народні балади України*, передмова до збірки *Баладні пісні*, Київ, 1969.

[3] П. В. Лінтур, *Народні балади Закарпаття*. Вид-во Львівського у-ту, 1966.

[4] Al. I. Amzulescu, *Balade populare românești*, I, București, 1964.

Далекі відгомони сімейних відносин епохи матріархату, коли головою сім'ї була мати, яка вирішувала всі сімейні справи, а брат вважався охоронцем сім'ї, відчутні в ряді балад цього розділу. В епоху матріархату, як і пізніше, діяли строгі сімейні закони: мати доглядала своїх дітей, вона їм підшукувала пару, їй належав подарунок за віддану заміж дівчину, подарунок, який на ранніх стадіях розвитку інституції сім'ї був дійсною оплатою за видану дівчину[5]. Порушення цих усталених норм життя гостро каралось. На цьому і побудовано сюжет балади *Ой у гаї зелененькім:* сподобавши вдову, парубок бажає одружитися з нею. А оскільки його мати не дає згоди на таке одруження, син не слухається її і вирушає до вдови. Розгнівана мати кидає йому вслід грізний проклін:

Би ти туда ні доїхав,
Аби кінь твій став горою,
Ти, Васильку, гадіною!

Проклін матері збувається. Вона жаліє, засмучується, але вже пізно. Своїм закінченням, як і манерою зображення наш варіант відрізняється від давніших записів цього сюжету[6]. Він зовсім втратив «аромат» давнини і виглядає як звичайне віршоване оповідання.

Коли б син одружився, важке горе спіткало б і його, і молоду невістку. Найкращим доказом цього є варіанти балади *Уженила мама сина* [7], які оспівують наслідки одруження сина не по волі матері: вона, абсолютна володарка, прагнучи за всяку ціну позбутися небажаної невістки, виряджає сина в дорогу, а невістку до важкої праці в поле, наказуючи їй не повертатися, поки не вибере весь льон. Невістці не під силу робота, і свекруха проклинає її:

Гой бодай ти, невістице,
Тополенов стала,
Гой коли ти, невістице,
Ленок не выбрала!

Кожний з наведених варіантів цього сюжету балади у розв'язці висуває на передній план все інший аспект: перший варіант — відданість закоханих. Хлопець воліє померти, ніж остатися живим, коли його кохана мертва. У другому варіанті завдяки повторним звертанням метаморфозованої дівчини не рубати тополю, «тополены вершкы», і особливо «тополе топлічко», підкреслюється особлива ніжність вчарованої дружини, яка надзвичайно тепло звертається до свого мужа, незважаючи на те, що він зрізує підряд її «голову», «персти», «волосічко». У третьому варіанті змальовано безмежну материнську любов, згадка про яку зігріває сироту і після смерті матері.

До балад про сімейні відносини епохи матріархату належать і варіанти про Сербина (№ 13, 14, 15). Як вказував ще Охримович, в епоху матріархату, коли родовід сім'ї числився по материнській лінії, батько був невідомим, відомими були тільки мати та діти. Брат був тоді своєрідним опікуном своїх сестер, він видавав їх заміж [8]. На цьому і побудований конфлікт балади про сестру, яка отруює брата, щоб усунути таким чином перешкоду в

---

[5] Fr. Engels, *Originea familiei, a proprietății private și a statului*, ed. a V-a, Ed. politică, București, 1961.

[6] Див. Я. Ф. Головацький, *Народные песни Галицкой и Угорской Руси*, ч. II, Москва, 1878, № 18; *Баладні пісні*. Упорядкування та вступна стаття Г. А. Нудьги, Київ, 1969, стор. 40 (далі цитуємо скорочено — Г. А. Нудьга).

[7] Варіанти балади див. П. В. Лінтур, *Народні балади Закарпаття*, Вид-во Львівськово університету, 1966, № 1—4 (далі цитуємо скорочено — П. В. Лінтур).

[8] В. Охримович, *Значение малорусских свадебных обрядов и песен в истории эволюции семьи*, «Этнографическое обозрение», 1891, № 4; 1892, № 4.

одруженні з милим. Цю ідею прекрасно зберіг один з наведених нами варіантів. Відповідаючи на пропозицію дівчини одружитися з нею, Сербин зауважує:

Взяв би-м тебе, та си бою,
Маїш брата над собою.

В іншому варіанті (№ 13) давню основу конфлікту замінено новішим мотивуванням:

Рад би-х тебе, дівчи, взєті,
Маїш брата, мет ні биті.

Розв'язка балади засуджує поведінку сестри: після смерті брата Сербин зрікається дівчини, недовіряючи їй. За її вчинок народний співець виносить дівчині тяжкий вирок — прирікає її до крайньої бідності:

Нема брата, ні Сербака,
Мусю піти за жебрака!
Жебрак ходит, жербак ходит,
А дівчина торбу носит.

Це один з найрозповсюдженіших сюжетів балади не тільки в українському фольклорі [9].

Мотив перетворення людини в рослину зустрічаємо в ліро-епічній пісні *Чом дуб не зелений*, де смерть героїв сповіщається, як і в козацьких піснях, за допомогою традиційного образу-символу спотикання коня. Кінець балади підкреслює щиру любов закоханих, яких не може розлучити навіть смерть. Хоч ця ідея тут не зовсім ясно виражена, слід все-таки мати на увазі, що в інших піснях вона є особливо переконливою завдяки картині єднання хмелю з калиною, що символізує нерозлучність закоханої пари.

Далі слідують три варіанти пісні-балади, темою якої є кровосуміш, явище, що тяжко каралось в давнину. Хоч варіанти *Була вдова молода* (№ 6) і *Гой у полі тридерен* (№ 7) записані в тому ж самому селі, мають ту ж саму мелодію та дуже близьку структуру, конфлікт кожної розв'язано по-різному: в першому варіанті балади має місце подвійна кровосуміш — один з братів одружується з сестрою, інший — з матір'ю:

Така тепер година —
Пішла мати за сина,
Такий тепер час настав,
Шо брат сестру не пізнав.

В другому варіанті герої пісні (сини вдови) усвідомлюють небезпеку, яка їх може спіткати:

Який тепер світ настав,
Шо брат сестру не пізнав;
Така тепер година —
Йшла би мати за сина,

і тому уникають кровосуміші.

Про широке побутування цієї балади в народному середовищі свідчать численні її записи та майстерне вплетіння Т. Г. Шевченком цього мотиву в знамениту поему «Катерина:

Пішла полем ридаючи, (Катерина)
. . . . . .

[9] Див. П. В. Лінтур, №№ 12—15; Al. I. Amzulescu, *Balade populare românești*, I, Buc., 1964, tip 321 *Sora otrăvind fratele.*

Про вдову співала,
Як удова в Дунаєві
Синів поховала:
«Ой у полі могила;
Там удова ходила, —
Там ходила, гуляла,
Трути-зілля шукала.
Трути-зілля не найшла
Та синів двох привела,
В китаєчку повила
І на Дунай однесла:
— Тихий, тихий Дунай!
Моїх діток забавляй.
Ти, жовтенький пісок,
Нагодуй моїх діток!
І скупай, і сповий,
І собою укрий!»

Баладу *Ввійшов жовнір* (№ 9), здавалось би, не слід було уводити у цей розділ. А в дійсності її місце саме тут, бо наш варіант — один з багатьох прикладів еволюції давнього міфологічного сюжету про сон королевича, в якому зустрічаються риси ще давньоруського побуту. Із старовинного сюжету залишилась тільки схема, зміст його зовсім інший. Подібно до древньоруського королевича, жовнір з нашого варіанту дізнається про своє нещастя, тлумачачи сон. Але всі інші деталі повністю пристосовано до новіших умов життя народу, вірніше сюжет, у нашому випадку, повністю перенесено в атмосферу західноукраїнських земель і пристосовано до жовнірської тематики, яка в цих околицях набула значного розвитку. Розв'язка баладного сюжету непомітно переносить читача в атмосферу Стефаникових новел. Особливо переконливою є картина, в якій показано безвихідність повдовілого батька:

Ввійшов жовнір, ввійшов жовнір,
Кивси головов:
«Ой синочку мій маленькій,
Пропав я з тобов!»

Ця картина наче була вирвана з живого побуту.

Інший фантастичний мотив найдавніших баладних сюжетів — перетворення людини в птаха — зустрічається у варіантах про Дочку-пташку.[10]

В ліро-епічному варіанті *Віддавала мати дочку* (№ 10) міфологічна основа пісні — перетворення дочки в зозулю — збережена повністю. В другому варіанті міфологічна основа вже відсутня. Ми подали його тут, бо варіант з повним правом входить в тематичний комплекс життя заміжньої жінки. Ці пісні об'єднує мотив сповіщання дочкою батьків про її важке заміжнє життя. Але водночас між ними і великі відмінності: в першому варіанті дівчина сама повертається до батьків, перетворившись в зозулю, а в другому варіанті дівчина посилає замість себе паву. Другий варіант споріднений і з відомою родинно-побутовою піснею про відвідини матір'ю дочки, яку вона знаходить у великому горі. Зміст згаданої ліричної пісні співпадає приблизно з останніми чотирма строфами наведеної тут балади.

---

[10] Варіанти див. П. В. Лінтур, 5—8; Г. А. Нудьга, стор. 58.

Фантастичним, незвичайним є також мотив викликання милого чарами *(Чобан вівці корняє)*, який основується на давній вірі в магічну силу слова та дії.

Невеличкий розділ балад про турецько-татарську неволю знайомить нас з одним із найболючіших аспектів життя народів, що в минулому зазнали турецько-татарського гніту: продажем полонених, наче худоби. Турецька неволя, про яку народні думи говорять, що вона «розлучала мужа з жоною, брата з сестрою, товариша з товаришем вірнесеньким» часто приводила до мимовільного заподіяння найстрашнішого на той час гріха кровосуміші. Тому герої балад готові покінчити життя самогубством, аби не потрапити в турецький полон, як дівчина з наведеного під № 16 варіанту:

Вна ні втєла полотієнце,
Але втєла своє серце:
«Єк мают ні туркі браті,
Ліють меніе поховаті!»

І ця балада широко відома у фольклорі багатьох народів [11].

Наш варіант № 17, судячи за змістом і художньою формою, очевидно новішого походження. Таке враження підтверджується контамінацією різних мотивів, певною розтягненністю сюжету, оцінкою самого виконавця:

Та кувала зазулечка, кувала, кувала,
Новомодна співаночка уже си скінчила.

Дослідники фольклору погоджуються зараз з думкою, що чи не найбільше балад виникло в епоху феодалізму. «Переважна більшість баладних сюжетів, — пише П. Лінтур, — виникла у феодально-кріпосницький період і торкається різних сторін патріархального побуту. Цей побут сковував вільний розвиток людської особи, перешкоджав економічному і культурному прогресу, сприяв замкнутості села і відірваності його від міста. В ньому криються причини суспільних і сімейних конфліктів.»

Народний світогляд при патріархальному побуті характеризувався мішаниною первісних анімістичних уявлень з християнсько-церковними. Вірою в магію — таємничі сили природи — пояснювали люди багато явищ, і ці пояснення здаються нам сьогодні незрозумілими, іноді безглуздими. Наприклад, хлопець закохався в дівчину і заради неї кинув свою наречену; човолік залишив дружину і пішов до коханки; юнак із багатої сім'ї закохався в бідну дівчину; — такі і їм подібні випадки пояснювалися «чарами». [12]

Щоб ця ідея була переконливою, перший цикл балад епохи феодалізму з нашої збірки ми назвали В тенетах чародійства. Він охоплює дві тематичні групи. В першій групі баладних пісень розроблено майже загальнопоширений мотив зачарування хлопця однією з дівчат, до яких він залицяється, мотив, що ліг в основу відомої повісті Ольги Кобилянської «В неділю рано зілля копала». Слід звернути увагу, по-перше, на велику близькість пісень про Гриця, записаних на півночі Молдови і в Добруджі (№ 19 і 20). За змістом й композицією вони майже тотожні. Добруджанський варіант, побутуючи в так би мовити «класичному» українському фольклорі, відрізняється мотивом трьох дівчат, кожна з яких чимось обдаровує хлопця. Цей художній засіб майже загальнопоширений в колядках, особливо дівчатам і хлопцям, де третій подарунок, поданий дівчині чи хлопцю, є найзначущим. Наприклад, трьом парубкам, що врятували дівчину з біди, остання дарує: пер-

---

[11] Варіанти див. П. В. Лінтур, № 59—60, 61—63; Г. А. Нудьга, стор. 185; Б. Н. Путилов, *Славянская историческая баллада*, розділ *Песни о татарском и турецком полоне*, стор. 37—97; Al. I. Amzulescu, *Balade populare românești, I, tip 287, Nevasta vîndută*.

[12] П. В. Лінтур, *цит. праця*, стор. 30.

шому — яблуко, другому — хустину, третьому — вінець, який символізує одруження. У випадку добруджанського варіанту про Гриця даний художній засіб пристосовано до драматичної розв'язки конфлікту:

Ой перва любила,
Головочку мила,
А друга любила,
Постель устелила.

А друга любила,
Постель устелила,
Й а третя любила,
Навік утроїла.

Наступні добруджанські пісні про вчаровування милого (№ 21, 22, 23) відмінні від попередніх: тут хлопця не вчаровує одна з кількох дівчат-суперниць, а дівчина, яка відчуває, що милий хоче її покинути.

Подібно до дівчини, що вчарувала Гриця, мотивує свій вчинок і дівчина з мараморського варіанту *Цеї ночі опівночі:*

Хоть дала-м ти одну грушу,
Та дам ти ще двії,
Шоби-с не був, Іваночку,
Ні другій, ні міні!

В другій тематичній групі подано кілька варіантів, яким характерний мотив «тройзілля». Як підкреслює Лінтур, балади з даним мотивом найрозповсюдженіші на українських землях. На Наддніпрянській Україні відомі пісні про козака, який подорожує трьома кіньми далеко за море, щоб принести «тройзілля» для дівчини Марії. А на Закарпатті Лінтуру вдалося записати понад 45 текстів з таким сюжетом.

За уявою давніх людей «тройзілля» (рослина) мало велику магічну силу. Для чого воно використовувалося — в наших варіантах не сказано. В деяких закарпатських піснях уточнюється:

— Ой выйди, біла дівко,
Та вынеси стільчик,
Принюс-єм ти троєзілля —
Плети собі вінчик.

Мабуть, шлюбний вінок з «тройзілля» повинен був забезпечити щасливе життя дівчині, яка виходила заміж. У всіх наведених нами варіантах увага зосереджується навколо зради в коханні і покарання зрадливої дівчини.

Цикл балад епохи феодалізму, Панські жарти, об'єднує твори, тематика яких має виразне соціальне звучання: феодальне свавілля, необмеженість влади феодала, соціальна нерівність, позбавлення панами людини з народу права на особисте щастя.

Центральним образом пана-феодала, що «жартує» з селянськими дівчатами, у варіантах про Боднарівну, чи Марієчку, виступає пан Каньовський. Дійсним прототипом цього образу був канівський староста Микола Потоцький, який жив у XVIII ст. Він став відомим завдяки своєрідним «жартам»: запримітивши гарну дівчину, Потоцький заводив її до церкви, брав з нею шлюб, задовольняв свої хижацькі потіхи, а потім наказував підлеглим вбити дівчину, якій влаштовував пишні похорони.

Всі ці конкретні деталі стали темою балад, але народ аж ніяк не схвалює вчинків цього виродка людського роду, а гостро засуджує його. Ідея класової непримиренності між панами-володарями і трудовим народом проведена тут з особливою силою переконання. Незважаючи на те, що все село боїться пана і радить Боднарівні тікати, «щоб не наробила лиха», молода дівчина, добре знаючи ціну своїй гідності, відважно і категорично відмовляє панові на його пропозицію «пожартувати» з нею:

Й але прийшов пан Каньовський
Та й «добрий день» не дає,
Та й Марічку Боднаречку
За ручку стіискає.

Ой Марічка Боднаречка
Вна жерту ні знала,
Праву ручку выдвелила
Та й у личко дала.

Подібно Наталці Полтавці з п'єси Котляревського, наша героїня глибоко відчуває, що пан Каньовський, як і його весь панський рід, чужий для неї, ворожий, нерівний:

Уздогонив старий жовнір
Та стис коло себе:
«Та ти слухай, Боднарино,
Наш пан любит тебе.»

«Та най любит, най не любит,
Я єму не рівна, —
Та же він є пан Каньовський,
А я Боднарівна.»

Тому вона готова померти, ніж зрадити своїм переконанням:

«Я не хочу, пан Каньовський,
Мід та й вино пити,
Олію я, пан Каньовський,
В сирій земни гнити.»

Темі панських «жартів» присвячено баладу *Із суботи на неділю* (№ 38): щоб задовольнити свою хижацьку пристрасть, пан-феодал вдається до різних засобів, навіть до смерті героя, якого топить в Дунаї.

Ця сама тема в неперевершеній художній формі зображена і в піснях про голуба та голубку. Традиційним у фольклорі є змалювання закоханої пари за допомогою символу пари голубів. В наведених баладах цей символ значно оживлюється, набуває особливої емоційної піднесеності. Звернім увагу на те, з якою теплотою, ніжністю та любов'ю зображує народ закохану пару:

Ой на тій горі, ой на тій круті
Любовалися пара голубів.
Любовалися, ціловалися,
Сизими крильми обнімалися.

або

Та пыд дубом, та пыд дубом,
Та пыд дубиною
Сидів голуб из голубков,
Та й з голубиною.

Сидів голуб из голубков,
Винце попивали,
Праве крилце бо й стіелили,
Лівим си вкривали.

Їх щастя, проте, не є тривалим, бо прибули «стрілці» (чи «пушкарики»), які

Та голуба, — каже, — вбили,
Та голубку взєли
Та на тіихій Дунаєчок
Її спровадіили.

Будучи в неволі, «голубка» не погоджується почати «нове» життя, вибрати іншого «голуба», а залишається вірною своєму коханому і після його смерті:

А як мені їсти, а як мені пить,
А як мені в світі без парочки жить!

Записані в різних етнографічних зонах (гуцульській і добруджанській), ці варіанти особливо цікаві з художнього боку. Вони наче змагаються в переливанні життєвої правди в красу.

Нестерпним для народу був феодальний гніт. Народні маси протестували проти всяких утисків, спочатку пасивно, а згодом, в міру зростання їх соціальної свідомості, активно, відверто. То тут, то там вибухали народні «бунти», заворушення, повстання. Пануючим властям вдавалося придушувати повстання, які вибухали ізольовано і не були в достатній мірі організованими. Були все-таки території, куди каральним загонам було важко добратись. Це — гірські околиці з їх природними «барикадами» — непрохідними лісами, обривистими скалами та глибокими ущелинами. Тут розгорялися справжні вогнища антифеодальної боротьби — опришківського руху, який набрав особливого розмаху в Карпатах та на Балканах.

В горах опришки згуртовувались в загони і мали свої стратегічні місця. Такими природними фортецями були Високі Татри в Чехословаччині, Чорна Гора — в Західній Україні та Мараморські гори в Румунії.

Опришківський рух в Карпатах очолювало чимало народних керівників антикріпосницької боротьби, серед яких найбільше прославилися опришки Яношік — в словаків, Довбуш — в українців, Пінтя Хоробрий (по-рум. Pintea Viteazul) — в румунів. Про них народ створив чимало пісень, легенд, переказів.

Пісні, записані на території нашої країни, ми згрупували в цикл о п р и ш к і в с ь к и х і р о з б і й н и ц ь к и х б а л а д т а і с т о р и ч н и х п і с е н ь.

Відкривається він баладою *Сидит Пинтя у темници*, яка є чудовим прикладом румуно-українських фольклорних зв'язків, основаних на тривалих щиросердечних братерських відносинах між румунським та українським народами.

Починаючи з першої наукової праці про опришків д-ра Юліяна Целевича[13] і кінчаючи грунтовним дослідженням сучасного львівського вченого В. В. Грабовецького[14], всі роботи з повним правом зачислюють румунського опришка Пінтю Хороброго до видатних керівників антикріпосницького руху в Карпатах, поряд з словацьким опришком Яношіком та українським Олексою Довбушем. Опришки боролися проти соціального та національного гніту, часто допомагали одні іншим у боротьбі проти спільного зла. Дослідники опришківського руху наводять численні докази взаємної допомоги, коли сам Пінтя та інші румунські опришки брали участь в походах українських опришківських загонів і навпаки. А ця дійсність не могла не відбитись в поетичній народній творчості.

Цікаво з'ясувати питання виникнення української пісні про Пінтю. Нам не відомо щоб досі хто-небудь пробував це здійснити. Спробуємо ми.

Ряд румунських балад про Пінтю Хороброго починається змалюванням перебування опришка в темниці. Подібність таких картин до відповідних українських зображень помітна навіть і в мовному оформленні.

В оригіналі:	*В перекладі:*
În temniță la Băița	В кріпості у Баїці[16]
Sunt doi robi în temniță:	Два раби в темниці:
Unu-i Pintea hoțomanul,	Один — Пінтя гоцоман,[17]
Unu-i Stan Ungureanul[15]	Другий — Стан Унгурян.

або

În temniță la Băița	У темниці із Баїци
Sunt doi frați într-o temniță:	Два брати в темниці:
Unu-i Stanu Ungureanu,	Один — Стан Унгурян,
Unu-i Pintea Hoțomanu.[18]	Інший — Пінтя Гоцоман.

Мотив перебування опришка у в'язниці (темниці) широко розповсюджений в румунських баладах. Це змальовано, взагалі, так: опришка так довго ув'язнено і забито в кайдани, що вус йому виріс до пояса, борода до колін, а волосся до п'ят. В бороді вже заплодились гадюки, які його мучать. Опришок звертається по допомогу до знайомих.

Мотив ув'язнення героя побутує і в українських піснях, але не в такій формі: в них тільки згадується, що герой знаходиться у в'язниці, звідки він звертається по допомогу до сім'ї, милої.

Цікаве для нас і те, що українська пісня про Пінтю, як і подібні до неї румунські пісні, побудована на основі традиційної схеми «випробування любові»: ув'язнений герой

---

[13] Д-р Юліян Целевич, *Опришки*, «Руська історична бібліотека», XIX, Львів, 1897

[14] В. В. Грабовецький, *Карпатське опришківство*. Антифеодальна боротьба карпатського опришківства XVI—XIX ст., Видавництво Львівського університету, 1966.

[15] *Pintea Viteazul*, „Tribuna", 2, 1885, pag. 110.

[16] Це зменшена форма назви міста *Бая Маре*.

[17] Слово майже точно відповідає українському «рабівник», в значенні «опришок». В опришківських баладах воно не означає «злодій», а, навпаки, підкреслює симпатію народу до свого захисника. В другому прикладі епітет «гоцоман» став власним іменником-прізвищем.

[18] Vasile Suciu, *Pintea și mamă-sa*, „Familia", 25, 1885, pag. 484.

просить матір, батька, брата, сестру, щоб врятували його, але вони відмовляються. Одна тільки мила врятовує в'язня.

Відмінним в українській та румунських піснях є *зміст просьби*. Українські герої прохають, щоб їх визволили з неволі шляхом викупу. Мотив викупу в українських піснях є загальнопоширеним. Цікава і та подробиця, що український герой сповіщає рідних та милу засобом писаного слова, наприклад:

Ой що в полі за димове,
Сидить козак у неволі.
Ой сидить він, тяжко дише,
До батенька *листи пише:*
«Най сі тато й а змилує,
Най мя відси викупує.»
«Що би за тє, синку, дати?»
«Вісім волів та й від хати.»
«Ой[19] маю я, синку, дати,
Волиш, синку, загибати.»

Далі герой звертається до матері, яка теж відмовляється. Він звертається до милої, і та його врятовує:

«Ой волю я, мій миленький,
Весь маєток відгоняти,
Ніж ти маєш загибати.»[20]

В румунських баладах про Пінтю ми не зустрічали мотиву викупу. Мотив сповіщання рідних листом, здається, теж не зустрічається. Герой просто *гукає* до рідних, вони *відзиваються*, але не допомагають. Наводимо один з таких варіантів, в якому, як каже опришок, під час сну йому влізла гадюка за пазуху, вп'ялась в серце, і він звертається до матері, батька, сестри, милої по допомогу. Тільки мила врятовує його, але... замість гадюки, вона виймає з-за пазухи золотий пояс, довгий, наче змія. Опришок велить їй носити той пояс в неділю. Розв'язка румунської балади співзвучна з весільними піснями та колядками, в яких, як і у відповідних українських піснях, *золотий (срібний, кований) пояс* виступає символом одруження. Ось і румунська балада:

Strigă Pintea dintre lunci,
Dintre lunci, din văi adînci,
Nime'n lume n-auzea
Numai singur maică-sa:
— Ce-mi strigi, Pinteo, ce-mi strigi dragă,
Ori opincuţa ţi-ai rupt,
Ori boii ţi-i-ai pierdut,
Ori merindea ţi-ai gătat,
Pinteo, ce ţi s-o 'ntîmplat?

---

[19] Тут потрібно б «ніж».

[20] В. Антонович і М. Драгоманов, *Исторические песни Малорусского народа*, ч. I, Київ, 1874, стор. 102—104. Мотив викупу дивись ще в таких джерелах: П. Шейн, *Белорусские народные песни*, Петербург, 1874, стор. 260; Е. Романов, *Белорусский сборник*, I, Київ, 1885, стор. 53; Е. Карский, *Белоруссы*, III, Москва, 1916, стор. 353; П. Шейн, *Материалы для изучения быта и языка русскаго населения северо-западного края*, т. I, ч, I, 1887.

Iară el din grai grăia:
— Maică, măiculeana mea!
Nici opinca nu mi-am rupt,
Nici boii nu i-am pierdut,
Nici merindea n-am sfîrşit,
Ci am smintit şi-am adormit,
Sub un pom mare 'nflorit.
Cînd vîntul mi-l clătina,
Pomul mi se scutura,
Florile mă 'mpresura,
Ş-un şarpe mare balaur,
Maică cu capul de aur
S-o băgat cînd dormeam eu,
S-o băgat în sînul meu,
Cu coada mijlocu-mi frînge,
Cu gura inima-mi suge!
Nvăluie-ţi mîna 'n chindeu
Şi ţi-o bagă-n sînul meu
Şi scoate şarpe balaur,
Maică, cu capul de aur!
Maica din gură grăia:
— Decît, Pinteo, făr o mînă,
Mai bin, Pinteo, fără tine;
Dar dute la tatăl tău,
Doar de o fi el mai milos!

Батько теж відмовляється допомогти героєві і посилає його до сестри, а та в свою чергу посилає його до своєї милої:

— Decît, frate, făr o mînă,
Mai bin, frate, fără tine,
Dar dute la mîndra ta,
Care te iubeşti cu ea!
— Mîndră, mîndruleana mea,
Nvăluie-ţi mîna-n chindeu
Şi ţi-o bagă-n sînul meu
Şi scoate şarpe balaur,
Mîndro, cu capul de aur,
Cu gura inima-mi suge,
Cu coada mijlocu-mi frînge!
Nici vorba nu o a gătat,
Mîna-n sîn şi-o băgat
Şi a scos un brîu de aur,
Lung şi greu ca un balaur.
— Mîndră, mîndruleana mea,
Încinge-l dumineca,
În ciudă la soru-mea,

Şi-l încinge-n sărbători,
Tot în ciudă la neamuri![21]

Отже, перед нами одне з найцікавіших явищ взаємних фольклорних зв'язків між сусідніми народами, що говорять на різних мовах: оспівування легендарного героя румунського народу західноукраїнським населенням в стилі його традиційних пісень, художніми засобами, спільними обом народам. А оскільки в народі іноземні пісні ніколи не «перекладаються», то для більшої правдоподібності українські анонімні автори підібрали саме ті мотиви та образи, які змальовують опришка так, як він зображений в румунських баладах.

Безліч народних шедеврів створено про найвидатнішого галицького опришка Олексу Довбуша. Його ім'я відоме і сьогодні по всіх українських землях. Відоме воно і серед українського та румунського населення [22] північної частини Молдови та Мараморощини.

Пісні про Олексу Довбуша слід уважати баладами, бо вони повністю вкладаються в рамки цього жанру. Життя Довбуша-опришка надзвичайно багате на події. Але переважна більшість пісень-балад про нього розробляє найдраматичніший момент життя — його героїчну смерть. Пісні, взагалі, відтворюють дійсні обставини смерті опришка (порівняй примітки до пісні), але, як влучно зауважив ще Юліян Целевич, події зображено романтично. Саме в цьому сприйняті Целевичем твору, як романтичного, і слід вбачати ознаки народної балади: Довбуш — людина виключної вдачі, сильний, як ніхто інший, і, як каже пісня, його «не береться ні куля, ні зброя», подібно до численних легендарних героїв різних народів. Конфлікт балади — пристрасна любов, що «ані міри, ні кінця ні маї», і фатальна зрада — надає творові особливого драматизму, а цим твір підноситься на рівень шедеврів писаної літератури.

Персонажі балади змальовані з великою майстерністю, всебічно і переконливо — перед нами наче оживає ця славна сторінка історії народу. В змалюванні героя народний поет особливу увагу звертає на опис зовнішнього вигляду Довбуша, підкреслюючи його уроджену красу:

Й а сам Довбуш такий файній,
Єк ружа в віконци,

та незвичайну силу:

Та ік Довбуш си підоймит —
Гори си здригнули.
А ік свисне, то выд свисту
Ліси си хілєли,
А ік гримніє з пістолєті,
То всі си дівили:
Ци то буря в Чорногорі
Так, чуті, лунаї,
Ци то може коніец світа
Суда наступаї?

Вчинки Довбуша отримують всенародне схвалення:

А ік крикне: «Вражі пані,
Годі вам гуляті,

---

[21] Ion Pop-Reteganul, *Drăguţa Pintii*, „Familia", 31, 1895, pag. 126.

[22] Див. Elena Niculiţă-Voronca, *Datinele şi credinţele poporului român adunate şi aşezate în ordine mitologică*, Т. 1, Чернівці, 1903.

Бідніх людий катуваті,
Биті та караті!»

Чорногора си всміхнула,
Мов ні тота стала, —
За Довбуша Верховина
Ціла заспівала.

В змалюванні Дзвінки підкреслено її щиру, глибоку любов до опришка:

А Дзвыночка Олексика
Щиро покохала,
Ік у дніину ні віділа,
То ніч проплакала.
Ік учуї, шо Олекса
В сопівку зайграє,
Выбігає в полоніинку,
На ніего чікає.

В ряді варіантів балади Дзвінка навіть не думає зрадити Довбуша, а, навпаки, її зв'язують, щоб вона не попередила коханого про небезпеку. Більше того, розв'язка конфлікту наче підказує ідею, що такому щирому коханню не судилось збутися в соціально несправедливому суспільстві.

Цікавий кінець балади, в якому показано ставлення народу до свого героя. В противагу тому, що в дійсності Довбуш помер і його тіло було четвертовано і виставлено на показ в різних місцях, щоб наводити страх на інших опришків, в пісні герой благає побратимів віднести його в Чорногору, щоб вороги не збиткувались над його тілом, він не померає, а «лягає спати». І хоча люди і навіть природа тужать за опришком, поза цим сумом відчувається здоровий оптимізм народу, його переконання, що справа Довбуша невмируща: прийде інший опришок, який візьме в руки топірець Довбуша, боротиметься далі за правду і краще життя.

Оскільки Пінтя Хоробрий та Олекса Довбуш діяли на сусідніх територіях, боролися за спільну справу — соціальне визволення і наче прибули один іншому на зміну — спочатку був Пінтя, потім Довбуш, — то і в поетичній творчості про них багато спільного.

Зі всього комплексу цих питань, які, наскільки нам відомо, ніхто ще не відмітив, ми викладемо перед читачами тільки деякі аспекти.

Так, в баладах про Пінтю та Довбуша багато спільних мотивів, які побутували в Карпатах і увійшли в структуру пісень кількох народів (румунського, українського, польського, чеського, словацького), чи тільки в структуру пісень румунських та українських. І, взагалі, зі всіх народів карпатського масиву в румунів та українців чи не найбільше спільних фольклорних елементів.

Цікавим є мотив невловимості героя, відомий як в стародавніх народів, так і в сучасних. В румунів та українців даний мотив представлений однаково. Як Пінтю, так і Довбуша можна було вбити тільки свяченою срібною кулею, наприклад:

Траба взєті срібну кулю,
Єрі колосочкі
Та й срібного волосочка
З мої головочкі.

Та й дванаціть службів божих
На тім відслужиті,
Тогдіи меніе можна вбиті,
Житє скоротаті.

Те саме говорить і Пінтя:

— Fraţilor, fîrtaţilor,
Pintea atuncea le striga,
Moartea mea din ce va sta?
Din trei fire de grîu sfînt,
Dintr-un plumbuţ de argint
Subţioară nemerit,
Subţioară de-a stînga
C-acolo-i puterea mea.

Смерть обом опришкам заподіяно внаслідок зради (Пінтю зраджують побратими, а Довбуша — кохана чи інша особа), зрадників же, які примусово чи мимовільно так поступають, закривають, щоб опришки не дізналися про небезпеку. Обом героям влаштовують засідку, вороги знали, що Пінтя приїде до міста Бая Маре, а Довбуш прийде до хати Стефана Дзвінки. В баладах про цих опришків важливу композиційну роль відіграє сон: Довбуш у сні виповідає секрет своєї невловимості, а Пінтя у ві сні дізнається, що в Бая Маре, куди поїхали його побратими, діється щось погане.

Вмираючи, обидва герої звертаються до побратимів, називаючи їх по імені, з дуже подібними порадами чи проханнями. Довбуш благає своїх близьких друзів-Івана Череміського та Сандобора віднести його в гори:

Ой ти, Іване Череміський
А й ти, Сандоборе,
Беріт мене по легінцки
На свої топори.
Беріт мене по легінцки
На свої топори
Та несіт ня в полонину,
В тоти Чорні гори.
Ой несіт ня в Чорні гори,
В тоту полонину, —
Де-м ріс хлопец та малинький,
Там най іспочину.

А Пінтя велить побратимам відрізати йому після смерті волосся, почепити його над брамою міста, щоб кожного свята його чесали дівчата, а кожної весни, щоб «провівали вітри»:

Dintre voi cin' mă iubeşte
Şi pe mine mă jeleşte,
După ce oi muri eu,
Să-mi tundeţi tot părul meu,
Să-l puneţi-n poartă la soare
Să-l pieptene fetele
'N toate sărbătorile,
Să-l sufle vînturile
'N toate primăverile.

Trei voinici l-au ascultat,
Părul lung de i-au tăiat
Şi-n poartă l-au aşezat:
Unu-i Gheorghe Sălăgeanu,
Altu-i Mitrea Ardeleanu
Şî-altu-i Ion Moldoveanu.

В певній мірі і пісня про Лук'яна Кобилицю тяжіє до баладної манери зображення, адже для створення її вибрано тільки найважливіші моменти життя і діяльност ігероя, а твір закінчується його смертю.

В пісні про Устима Кармалюка синтетично відображено кредо опришківства:

Кажуть люди ще й говорять,
Що я єсть розбійник —
Я людей не розбиваю,
Бо сам душу маю.
Я людей не убиваю,
Я багатих оббираю,
Бідних насищаю.

До галереї історичних героїв ми віднесли і легендарного Морозенка, який уособлює відважних борців за краще життя.

Крім опришків, в епоху феодалізму діяли й розбійники, які не «брали від багатих, щоб давати бідним», як опришки, а намагалися задовольнити лише власну жадобу всякого майна. Тому народ їх називає «рабівниками», або просто «злодіями». Про них теж складено чимало пісень, в яких народ гостро засуджує їх криваві вчинки.

Такою є, наприклад, балада про жінку розбійника. В ній опоетизовано теплу материнську любов, гаряче бажання страждаючої матері виростити хорошого, гуманного сина. Словами нещасливої матері народ виставляє на показ справжнє обличчя розбійника не для наслідування іншим, а нещадно тавруючи його:

«Ой ци люлю, мамин хлопец,
Шоби-с не був, як твій отец,
Бо твій отец кріз ніч ходит
Та й кривавий палаш носит.

До болю схвильовує читача і примушує глибоко усвідомити необхідність гуманного ставлення людини до людини отой «знак», який любляча залишає на обличчі свого сина.

Балада широко побутує в румунському фольклорі [23] та в мадьярському фольклорі з Румунії, де один з варіантів починається майже однаково, як і українська пісня про Йончіка:

Pe la poarta tatii, Dunăre, te-ndreaptă,
Ca să-i strig din poartă, ca să-i strig din poartă:
Cui ţi-ai dat tu fata, tată mult iubit?
Unui hoţ vestit! Unui hoţ vestit![2]

---

[23] Al. I. Amzulescu, *Balade populare româneşti*, I, tip 294, *Fata măritată după hoţ*.
[24] *Şoţia tîlharului*, „Balade populare maghiare din R.P.R." În româneşte de H. Grămescu (Prefaţă — Mihai Pop), Editura tineretului, Bucureşti, 1960, p. 77.

Важким тягарем для народу були рекрутчина та солдатчина, які породжували чимало трагедій. Жовнірські балади та пісні — це своєрідна хроніка, в якій найрізноманітніші аспекти життя рекрута відображено правдиво, схвильовано, часто трагічно.

З давніх-давен люди відчували приналежність до сім'ї, а також і місцевості, в якій жили їхні батьки, діди та прадіди. Розлука з сім'єю була явищем немислимим. Тому, як ми бачили в баладах з фантастичними мотивами, вигнання з родини чи села було найбільшою карою. Пізніше, розлука з сім'єю, від'їзд в «чужину», під якою не слід розуміти ншу державу, сприймалися як справжня трагедія.

Тому мати, випроводжаючи сина до набору, радить йому втекти:

Ідіи, синку, дорогою
Та й ні обзерайси,
Єк ті будут відбераті,
Тіи бери ні дайси.

(«Віріжєла маті сина» — № 53)

Син бачить, що виходу немає, але віра в якесь диво все-таки підсвідомо виливається в благання, звернене до матері, щоб молилась за нього.

Життя хлопця вдома і його життя у війську — це дві різко протиставлені картини. Перша — тепла, світла, весела. Друга — сумна, похмура, темна. Народний поет словами цісаря, що «пише вібранчиків», змальовує невеселими фарбами майбутнє життя рекрутів:

Та буду вас віріжєті
Від села до села,
Шоби була кожда дніина
Та й вам нівесела.

Розлучившись з сім'єю, коханою, близькими друзями і скоштувавши гіркого солдатського хліба, молодий жовнір болісно пригадує собі життя в сім'ї. Воно уявляється йому справжнім веселим святом. Мимовільно спливають в уяві майже ідилічні картини святкового гуляння молоді, серед якої його вже нема, і мати немає кому подати святковий одяг. Картина народного гуляння, що для традиційного села було найбільшою розвагою, в контрасті з військовим життям ще більше підсилює сумні настрої жовніра:

Гой заплачіш, моя мамко,
В ніеділю раніенько,
Шо ні буді кому даті
Сорочку біленьку.
Гой заплачіш, моя мамко,
В ніеділю сполудня,
Шо всі хлопці на гуляню,
Лиш меніе ні буди.
Шо всі хлопці гуляют,
Гуляют, данцуют,
Меніе, хлопця молодого,
В воську зицируют.

Нелюдські способи навчання військової справи — так звана муштра — були іншою темою жалібної солдатської пісні:

Дотів іму було тєжко,
Поків муштру взєвси,

Та на кождій кватироцци
Слызками умивси.
Та ніхто так ні бідуї,
Ік жовнір бідуї, —
Три годіини шє до дніини,
Вын коня пуцуї.
Три годіині шє до дніині,
Жовнір муси встаті,
Много маї ремінєчка
Перепуцуваті.
Ремінєчко выпуцував,
Кабат замашшєній, —
Всіді жовнір молодіенькій
Ході засмучєній.

Життя у війську минулого було надто важким і через погане та недостатнє харчування, невідповідний одяг тощо:

Коби-с знала, мати,
Єк жовнір бідує,
Єк жовнір бідує,
Єк цента не має.
Не має три цента,
Не буде снідати,
Коби ж тото знала
Єго рідна мати.
Зафасував ленунк,
Та шо з ним робити, —
Ци го шпаровати,
Ци за раз пропити.

Нестерпним було мирне життя солдата, а війна була рівнозначною катастрофі:

Та ой коли була война
Та й велика туга,
Ой каноны загриміли,
Зимня ся кынула.

Згущеними похмурими фарбами малює народний поет найдраматичніші наслідки цієї катастрофи. В давніших піснях трагедію війни змальовано за допомогою поетичних символів.

Так, майже загальнопоширеною в цих піснях є картина оплакування матір'ю померлого в бою сина:

Вітер віє, трава шумит,
Й у ті траві жовнір лежит.
Вконіец голів свічка горит,
Вконіец ніжок коніик пасе,
Коло ніего мати плаче,

або традиційна картина жалкування померлого хлопця трьома дівчатами, в якій помітна наростаюча градація почуттів — найбільше жаліє за ним третя дівчина, подібно

тому, як у весільних чи колядкових піснях третя особа одержує найважливіший подарунок тощо. Ось, наприклад:

Ой вийшла дівчина
З чорними очима,
Відокрила кітаєчку
Та й си подивила.
Ой вийшла другая,
Та й не такая, —
Відокрила китаєчку
Та й поцулувала.
Гой вийшла третяя,
Та й не такая, —
Відокрила кітаєчку,
Ревне заплакала.

Широко відомою є також картина роз'їдання птахами молодечого тіла:

Твій брат при долині
Коня напуває,
Чорний ворон, чорнесенький,
В очі заглядає.
В очі заглядає,
Кривцю віпиває,
Біле тіло роздовбує,
Кости розтігає.

Загибель сина, брата чи мужа або близького друга глибоко зворушувала душу тих, що оставалися вдома. Але чи не найжалібнішою здавалась батькам смерть рідного сина, що гинув у повному розквіті сил і краси. Під впливом такого сильного враження та на основі традиції виробився і засіб зображення смерті молодої людини у формі весілля, алегоричного весілля. Засіб відомий багатьом народам. В українському фольклорі він загальнопоширений у воєнній тематиці козацьких та жовнірських пісень. Прибувши, наприклад, по наказу сина додому, кінь загиблого говорить страждаючій матері:

Ой твій синочок оженився,
Узяв собі в царя дочку,
Узяв собі в царя дочку,
Та й зелену муравочку.

В народних баладах найпоширенішою є сімейно-побутова тематика. Ряд сюжетів на цю тему ми наводимо в циклі сімейно-побутових балад та пісень. В них змальовано нещасливі випадки з життя закоханих (смерть одного з них, втрата вінка тощо) та найрізноманітніші аспекти сімейної драми: нестерпне горе жінки, що вийшла заміж за п'яницю, смерть коханого жінки, вбивство жінки чоловіком; жінка покидає сім'ю чи з горя кінчає самогубством, зла свекруха переслідує невістку, мачуха знущається над дітьми свого чоловіка тощо. Підкреслюючи потрясаючий зміст подібних пісень, І. Франко писав: «...між жіночими піснями руського народу стрічаємо дуже багато так сумовитих, так жалібно болючих розкриваючих нам таку многоту недолі, що, вдумавшися в ті пісні і в те життя, котре їх викликало, ми не можемо не жахнутись, не можемо не спитати самих себе: невже ж се правда? Невже ж се може діятись у нас, перед нашими очима,

між нашим лагідним руським народом? Особливо замужня жінка винаходить у своїй жизні чимраз нові рани і недогоди, на котрі нарікає в піснях.

Кожний, хто звик пильно придивлятися життю народному і особливо слідити його безмірно цікаві духовні прояви, мусить звернути увагу на ті пісні, на ті, сказати по правді жіночі невольничі псальми.»[25]

Ці пісні, жіночі невольничі псальми, породило злиденне життя в минулому, матеріальні нестатки: при влаштуванні шлюбу батьки чи рідня думали про матеріальну вигоду, а не про інтимні почуття хлопця чи дівчини; убогий парубок, батьки якого були старими, часто одружувався, лише щоб виручити сім'ю з біди; брати видавали примусово сестру заміж, щоб поділитись частиною майна, яка їй належала. Для дівчини заміжжя було рівнозначним виїзду в «чужину», тобто в найми, бо, дійсно, сім'я чоловіка була чужою, непривітною і ставилася до неї, як до наймички.

Якщо син, порушивши віками освячені звичаї, одружувався проти волі матері, то вона, зла свекруха, старалася за всяку ціну позбутися небажаної невістки.

Найдраматичніші конфлікти в сімейному колі вибухали тоді, коли парубка розлучали з коханою і вибирали йому іншу дівчину. Таке одруження було штучним, нетривалим і, звичайно, приводило до трагічної розв'язки — смерті дружини. Так слід інтерпретувати наведені нами балади про вбивство жінки чоловіком, які широко побутували особливо на Закарпатті. Пісні не дають жодних пояснень, не коментують вчинків героїв, а, як і новели Стефаника про різні подібні «новини», уводять читача в безпосереднє розгортання дії і примушують його додумуватися, бо дія відображається надто сконденсовано, лаконічно. Сказане редакцією «Літературно-наукового вісника» про новели Стефаника, що вони — «живо заобсервований матеріал», «шкіци занадто сирі», з повним правом можна пристосувати і до сімейно-побутових балад. Це ніяк не зменшує їх цінності, бо, як підкреслював сам Стефаник, вже в самому спостереженні життя (в «сирому», «голому» зображенні) криється цінний художній матеріал. Наведені тут балади не зустрічаються тільки в українців. Цікаві варіанти даних сюжетів побутують і в румунському фольклорі[26] та в фольклорі інших народів.

Цікавим щодо способу відображення дійсності в пісні є наведений в додатках коментар інформатора до пісні про життя слуг *Й а хто хочі бідувати* — сказане в пісні є живою правдою, в якій кожний член суспільства впізнавав своє становище.

На сучасному етапі давня епічна пісенна традиція продовжується в піснях-хроніках.

В центрі уваги пісень-хронік про другу світову війну, наприклад, як і в давніх жовнірських піснях, знаходиться, переважно, смерть солдата на полі бою. Але пісня вже не та. В ній переважає нахил до реалістичного зображення: традиційні поетичні картини замінено прямим, «голим» описом трагедії:

Я не буду із тобою,
Коло твої хати, —
Кровця з мене бо ізтекла,
А з тіла — букати!

Страждання вмираючого воїна — це вже не виклад поетичного узагальнення почуття болю, а реальна картина розпуки, крайньої безвихідності, пряма нотація передсмертних мук вмираючого:

---

[25] І. Франко, *Жіноча неволя в руських піснях народних*, Твори в двадцяти томах, том XVI, Київ, 1955, стор. 53.

[26] Див. Al. I. Amzulescu, *Balade populare româneşti, I, Indice tematic.*

Ой милі санотиці,
Не заливайте ня,
Беріт пушки ладовані
А й добийте ня.
Ой, як видиш, товаришу,
Дуже ня зранило,
Озми багнет, пробий серце,
Би са не карало!
Озми багнет, пробий серце
Та й біленьке тіло,
Шоби мене молодого
Довго не боліло.

Таким же реальним, прямим та разючим є і спосіб, яким полеглий на полі бою сповіщає про це рідних, друзів:

Як увидиш, товаришу,
Тіло простиває,
Пиши письмо до дівчини
Най дівчина знає.

або:

Ой дівчіно молоденька,
Не жалуй ты мене, —
В мене серце студеноє,
Не пробудиш мене.
В мене серце студеноє,
Куля простудыла,
Дівчынонько молоденька,
Яка-сь нещаслива.
Ой дівчыно молоденька,
Яка-сь нещаслива,
Што мене бо остра куля
Уд ворога вбила!

Пісні-хроніки про сімейне життя ближче стоять до балад відповідної тематики. Вони змальовують переважно смерть героя, також за допомогою давно вироблених мотивів-символів.

Дослідження пісень-хронік цікаве й важливе. Воно може вияснити багато питань теорії фольклору, як от питання міри достовірного відображення конкретної дійсності в художньому творі, питання індивідуального начала і колективної співпраці, питання оновлення пісенної традиції і багато інших.

Минулого літа нам пощастило проникнути, так би мовити, в творчу лабораторію народної поетеси, 64-річної Палагії Вериги з села Палтінул, Сучавського повіту. Першою умовою виникнення пісні-хроніки є добре знання подій. Говорячи про задум нової пісні-хроніки, співачка дуже просто, але зовсім правдиво і переконливо підкреслила цю давню наче світ умову художнього твору: «Мене ші просили, би склала співанку за цего хлопця Бурсукового, шо вбили. Ші ні пробувала, але маю скласти. Але маю питатиси май добре, аби вни казали, єк то си трафило, діе йго найшли, діе вбили, єк до шпіталю везли. Я ні була на похороні. Я єк би була на похороні, я вже би була склала. Була би видиіла май

єк то, та май би чьула, но. Бо я чьую йка бесіда є за кого, та так складаю. Так будь-шо ні мож.»

Для передачі нового змісту співачка свідомо використовує вироблені традицією мотиви, образи, вирази: «Коли складаю співанку, то беру такі слова май выцци, выдті та й складаю. Думаю, єк котре до котрого би приходіило.»

Найдовше триває процес оформлення остаточної редакції пісні: «Я шос думаю, та май так, та май так, та й складаю. Я писаті ні умію, бо я в школу не ходіила, але я так из голови складаю співанки. Май кажу так, май так та й так думаю та й то собі складаю одно до другого. А шо не любицци, я май то лишєю, май кладу друге. А голос, но, ікий можу. Аби не забуті, то май співаю трішкі, а отак май складаю, може ні добре, а отак шє май, так, бо то так ні годна за одієн раз та лиш одну співанку. Коли я так діес май из коровами хожу, ік собі сама, або у вечєрі ік шию, прєду, або плету, тогдіи тіихо, усі сп'ют, а я собі співаю.»

Пісні Палагії Вериги глибоко западають в душу її односельчан та жителів навколишніх сіл, адже в них оспівано найхвилюючі випадки з життя села.

Пісні-хроніки переважно побутують в гірських околицях, де загальнопоширеним є коломийковий вірш, надзвичайно гнучкий та придатний до усного «літописання» нашої сучасності.

Поряд з піснями-хроніками про трагічні випадки виникають і твори про веселе, радісне життя та поведінку наших сучасників, як пісня іншої відомої співачки, Анни Луцак з Мараморощини, про сучасників, які «цілім світу для майбутку» дають гарний приклад. А це зовсім природне явище, бо наше суспільство — світле, радісне, і воно дає народній пісні чудовий життєвий матеріал для переливання його в красу.

ІВАН РЕБОШАПКА

БАЛАДНІ СЮЖЕТИ НАЙДАВНІШОГО ПОХОДЖЕННЯ

1

ОЙ У ГАЇ ЗЕЛЕНЕНЬКІМ
СИН, ЗАКЛЯТИЙ В ЯВОРА

Ой у гаї зелененькім
Брала вдова лен дрібненькій.
Уна брала, вібирала,
Тонким голосом співала.

А там Василь сіно коси,
Тонкий голос переноси.
Кинув Василь косу в росу,
Сів на коня та й поїхав.

Прийшов Василь додому
Та й сів собі на лаву,
Прийшла його стара маті,
Стала його си питаті:

„Шо, Василю, ти думаїш,
Ци косарів мало маїш?“
„Пусти, маті, вдову взеті,
Перестану побуваті“.

„Та не пустю вдову взеті,
Але пустю побуваті,
Бо удова мужа мала,
Уна його зчарувала“.

Василь маті ні послухав,
Сів на коня та й поїхав.
Вішла за ним стара маті,
Стала його проклинаті:

„Би ти туда ні доїхав,
Аби кінь твій став горою,
Нагаїчка гадіною,
Ти, Васильку, яворою!“

Пішла маті жито жаті,
Зачив дошшік накрапаті, —

Пішла маті си ховаті,
Из явора листя рваті.

„Не рви, маті, листя з мені,
Будеш маті гріх за мені“.
„Іди, синку, додомочку,
Бери собі удовочку“.

„Ти тіпер си здогадала,
Єк удова си віддала!“

2

УЖЕНИЛА МАМА СИНА
НЕВІСТКА-ТОПОЛЯ I

Уженила мама сина,
Привели невістку,
Уладила мама сина
В далеку доружку.

Невісточку уладила
В поле ленок брати:
„А што його ни убереш,
То там будеш спати!“

Она брала, ни добрала
Ленок зеленишький,
Дивилася з-заду себе,
Ци йде ї милинький.

Прийшла її стара мати
Та там ї закляла, —
Та вна собі серед поля
Тополеньков стала.

Прийшов її рудний синок
Із тої дороги,
Уцьольовав свою мамку
І в руки і в ноги.

Коли її уцьольовав
Та дав ї горівку:
„Мамко моя солодинька,
Де-с ми діла жінку?“

„Твоя, синку, жона
Ой мала дітину,
А она ся заховала
В далеку країну.

Іди, синку, та й ізрубай
Ой тоту тополю,

Най ни пущат корінічко
По нашому полю.“

Коли затяв в первий раз,
Вна ся похилила,
Коли затяв в другий раз,
Вна проговорила:

„Та ни рубай, муй ти муже,
Ой сисю тополю,
Бо ни знаєш, що рубаєш
Головочку мою.“

Ой пушов молодинький
Й а в зелений звур, звур,
Та урос му із сердечка
Зелениньки явур.

Пішла його стара мати
Трісочок збирати:
„Синочку муй солодинький,
Што тя ни видати?“

„Іди, мамко, од мени,
Што тобі до мени,
Зчарила-сь ми білявочку,
Най ни буде й мене!“

3

УЖЕНИЛА МАТИ СЫНА
НЕВІСТКА-ТОПОЛЯ II

Уженила мати сына
Та взяла нивістку,
Выладила мати сына
В далеку доріжку,
Гой, в далеку доріжку,
В далеку доріжку.

Й а нивістку выладила
В поле ленок брати:
„Як мы ленок ни выбереш,
Бдеш там ночовати,
Гой, бдеш там ночовати,
Бдеш там ночовати!“

Нивістка лен ни выбрала,
Тамкы ночовала,
Прийшла ід ній її свекра,
Топольков прокляла,
Гой, топольков прокляла,
Топольков прокляла:

„Гой бодай ти, нивістицы,
Тополенов стала,
Гой коли ти, нивістице,
Ленок ни выбрала,
Гой, ленок ни выбрала,
Ленок ни выбрала!“

Прийшов сынок із дорогы
Та сів коло стола,
Він зазвідав свою мамку:
„Ди є моя жона,
Гой, ди є моя жона,
Ди є моя жона?“

„Іди, синку, та й ізрубай
Та й тоту тополю,
Най ны пущат корінічко

По нашому полю,
Гой, по нашому полю,
По нашому полю.“

Затяв овін в перший раз,
Вна ся похилила,
Та як затяв в другый раз,
Вна проговорила,
Гой, вна проговорила,
Вна проговорила:

„Та не рубай, та не січи
Гой тоту тополю,
Бо не знаєш, што рубаєш
Мою бідну голу,
Гой, мою бідну голу,
Мою бідну голу.

Гой не рубай та й не січи
Тополени вершкы,
Бо ни знаєш, што рубаєш
Мої білі персты,
Гой, мої білі персты,
Мої білі персты.

Гой не рубай та й не січи
Тополе топлічко,
Бо ни знаєш, што рубаєш
Моє волосічко,
Гой, моє волосічко,
Моє волосічко.“

4

ТА ВЖЕНІИЛА МАМКА СИНА
НЕВІСТКА-ТОПОЛЯ III

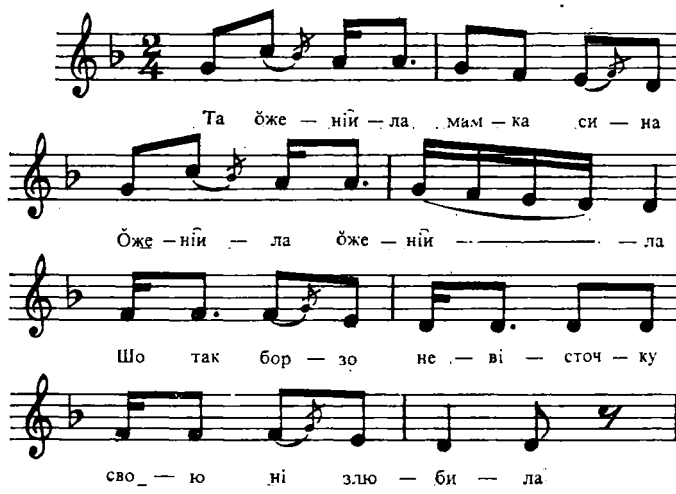

Та вженіила мамка сина,
Вженіила, вженіила,
Шо так борзо невісточку
Свою ні злюбила.

Та й пыслала мама сина
В діелеку дорогу,
Невісточку вырідіила
У поле до льону.

Невісточка ленок брала
Та й шє ні дібрала,
А свекруха ї заклєла:
„Тополев би-с стала!“

Та єк прийшов її синок
З довгої дороги,
Та вын упав на запічок
На мамчіні ноги:

„Мамко моя, мамко моя,
Діе моя дружина,
Шо так плачі у колисці
Маленька дітіина?“

„Озми, озми, мій синочку,
Нову сокирочку
Й але пыйдіи та й пыдрубай
Тоту тополочку“.

Та єк махнув та вын разок,
Й а вна си вхілила,
А єк махнув другий разок,
Вна си запросила:

„Та ні рубай, та ні рубай,
Я твоя дружина,
Шо так плачі у колисці
Маленька дітіина.

Озми, озми, мій дружине,
Нову рускалочку
Т'але прийдіи та выкопай
Пыдомнов керніичку.

Будіе дитя приходіиті
Водіи зачираті,
Будіе, будіе з свойов мамков
Уно розмовляті.“

5

ЧОМ ДУБ НЕ ЗЕЛЕНИЙ

КОЗАК-ХМІЛЬ ТА ДІВЧИНА-КАЛИНА

Чом дуб не зелений,
Бо туча побила,
Козак невеселий,
Бо лиха година. } 2

А як міні, братя,
Веселому бути,
Любив я дівчину,
Висватали люди. } 2

Любив я й другую,
Висватали й тую,
Міні молодому
Парочки немає. } 2

Тольки та й же пара,
Шо оченькі карі,
Й а то до любові,
Шо чорненькі брови. } 2

Й а то до любові,
Шо чорненькі брови, —
Піду в Дунай-ріку,
З горя утоплюся. } 2

„Не топись, козаче,
Марно душу згубиш,
Ходім повінчаймось,
Коли вірно любиш“. } 2

Пішли вінчатися,
Нема попа вдома, —
„Чи твоє нещастя,
Чи моя недоля!“ } 2

Виїхали поле,
Виїхали друге,

Й а на третім полі
Став кінь спотикацця. } 2

Пішов козак яром,
Дівка долиною, —
Зацвів козак хмелем,
Дівка калиною. } 2

6

БУЛА ВДОВА МОЛОДА

СИНИ — ЖЕНИХИ МАТЕРІ ТА ДОЧКИ І

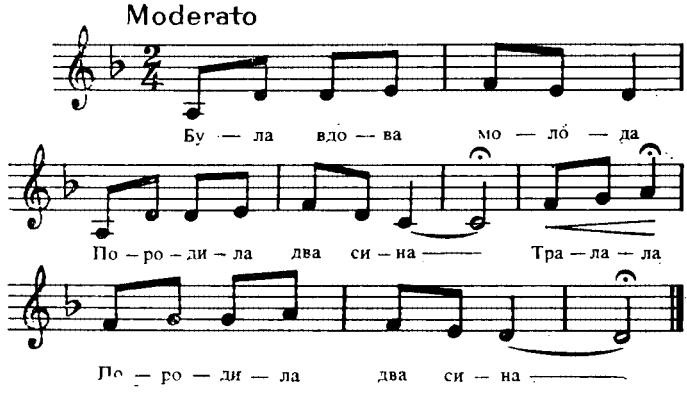

Була вдова молода,
Породила два сина,
Тра-ла-ла,
Породила два сина.

Породила два сина,
Івануся й Василя,
Тра-ла-ла,
Івануся й Василя.

Івануся й Василя,
В білий папір завила,
Тра-ла-ла,
В білий папір завила.

В білий папір завила
Та й на море кинула,
Тра-ла-ла,
Та й на море кинула.

Ой ви, море, пісочок,
Корміт моїх діточок,
Тра-ла-ла,
Корміт моїх діточок.

Корміт моїх діточок
Й а зо двацїть літочок,
Тра-ла-ла,
Й а зо двацїть літочок.

Ой як двацїть літ пройшло,
Прийшла вдова води брать,
Тра-ла-ла,
Прийшла вдова води брать.

Прийшла вдова води брать,
Став корабель припливать,
Тра-ла-ла,
Став корабель припливать.

Став корабель припливать
Та й до вдови промовлять,
Тра-ла-ла,
Та й до вдови промовлять:

„Ой ти, вдово молода,
Ци ти підеш за нас два,
Тра-ла-ла,
Ци ти підеш за нас два.

Ци ти підеш за нас два,
Івануся й Василя,
Тра-ла-ла,
Івануся й Василя?“

„За Івана сама йду,
За Василя дочку шлю,
Тра-ла-ла,
За Василя дочку шлю“.

Така тепер година, —
Пішла мати за сина,
Тра-ла-ла,
Пішла мати за сина.

Такий тепер час настав,
Шо брат з сестров шлюб узяв,
Тра-ла-ла,
Шо брат з сестров шлюб узяв.

7

ГОЙ У ПОЛІ ТРИДЕРЕН

СИНИ — ЖЕНИХИ МАТЕРІ ТА ДОЧКИ II

Гой у полі тридерен,
Й а з-під того дерена
Тра-ла-ла,
Вішла вдова молода.

Вішла вдова молода,
Породила синів два,
Тра-ла-ла,
Породила синів два.

Породила синів два,
Івануся й Василя,
Тра-ла-ла,
Івануся й Василя.

Як уна їх вродила,
В чистій кітай вповила,
Тра-ла-ла,
В чистій кітай вповила.

В чистій кітай вповила
Та й в корабель зложила,
Тра-ла-ла,
Та й в корабель зложила.

Та й в корабель зложила,
В тихій Дунай пустила,
Тра-ла-ла,
В тихій Дунай пустила.

Ой ти, тихій Дунай,
Сиди тихо, не гуляй,
Тра-ла-ла,
Сиди тихо, не гуляй.

Гой ви круті береги,
Не шуміт ми на сини,
Тра-ла-ла,
Не шуміт ми на сини.

Й а ти жовтий пісочок,
Корми моїх діточок,
Тра-ла-ла,
Корми моїх діточок.

Корми моїх діточок
Аж до двацціть літочок,
Тра-ла-ла,
Аж до двацціть літочок.

На дваццятім й а року
Пішла вдова води брать,
Тра-ла-ла,
Пішла вдова води брать.

Пішла вдова води брать,
Став корабель припливать,
Тра-ла-ла,
Став корабель припливать.

В тім корабли два сини,
На них гарні сарлати,
Тра-ла-ла,
На них гарні сарлати.

Оден сидит при боці,
Зачесує волосі,
Тра-ла-ла,
Зачесує волосі.

Другий сидит на рогу
Та й моргає на вдову,
Тра-ла-ла,
Та й моргає на вдову:

„Ти, удово молода,
Ці ти підеш за нас два,
Тра-ла-ла,
Ці ти підеш за нас два?“

„Ой піду я, чіму ні,
Бо ви вбидва молоді,
Тра-ла-ла,
Бо ви вбидва молоді.

За старшого сама йду,
За менчього дочку шлю,
Тра-ла-ла,
За менчього дочку шлю".

Який тепер світ настав,
Шо брат сестру не пізнав,
Тра-ла-ла,
Шо брат сестру не пізнав.

Така тепер година,
Йшла би мати за сина,
Тра-ла-ла,
Йшла би мати за сина.

Ходім, брате, горою,
Посіймося травою,
Тра-ла-ла,
Посіймося травою.

Я зацвиту синій цвіт,
Ти зацвитеш жовтий цвіт,
Тра-ла-ла,
Ти зацвитеш жовтий цвіт.

Ти зацвитеш жовтий цвіт,
Слава піде на ввес світ,
Тра-ла-ла,
Слава піде на ввес світ.

8

ОЙ У ПОЛЕ ДІЕЛЕКО

СИНИ – ЖЕНИХИ МАТЕРІ ТА ДОЧКИ III

Ой у поле діелеко/2
Ростіе євір высоко./2

Ой з-пыд того ївора/2
Вішла дова молода./2

Два синочкі породіила,/2
В білій кітай уповила./2

В білій кітай уповила,/2
В тихій Дунай упустіила./2

Ой ви тихі бережки,/2
Выкутайтіе два сини./2

Ой ви тіихі бережочки,/2
Выкутайтіе два синочки./2

Одіен сиді на краї,/2
Другий сиді в гавані./2

Поїхали в чужину,/2
Повернули в коршьмину./2

Посідали в карті йграті/2
Та й казали вына даті./2

Дівчіна вино пыдбілшаї,/2
Й а бочічка іспадаї./2

Прійшла маті водіи браті,/2
Ні закликали до хаті./2

„Ой тіи, дово молода,/2
Й а підіи ко за нас два.“/2

„Й а за 'дного пыду я,/2
А за другого доня.“/2

„А шо би вам за ню даті,/2
Шоби дівчіночку маті?“/2

„Дайті лева, дайті два,/2
Бо дівчина молода.“/2

Ой у поле діелеко,/2
Ростіе євір высоко./2

Ой з-пыд того іворчіка/2
Вішла доцька Одокійка./2

„Вставай, доцько, бо й раніенько,/2
Чьо так плачіш жєлібненько?“/2

„Та єк би я ні плакала,/2
Єк я брата ні пызнала!“/2

Тіпер така година,/2
Вийшла маті за сина,/2

Тіпер такий чис постав,/2
Шо брат сестру ні пызнав./2

9

ВВІЙШОВ ЖОВНІР

СОН ЖОВНІРА

Ввійшов жовнір, ввійшов жовнір,
На круту гору,
Пустив коня попасати
В шовкову траву.

Пустив коня попасати
В шовкову траву,
А сам пішов спочивати
Вдоли, вдолину.

Він лежит, він лежит,
Приснивси му сон,
Шо з лівого рукавика
Вілетів сокол.

Він устав, він устав
Та й подумав трошкі,
Сів на коня вороного,
Пішов до ворожкі.

„Ой, ворожко, ворожечко,
Роз'їсни цей сон,
Шо з лівого рукавика
Вілетів сокол."

„Твоя мила-чорнобрива
Сина уродила,
Сеї ночі упівночі
Житє іскінчила."

Ввішов жовнір, ввішов жовнір
На круту гору,
Ніде світа ні побачів,
Лиш в своїм дому.

Прийшов жовнір, прийшов жовнір
Та став під вікном,

Його мила-чорнобрива
Вкрита полотном.

Ввійшов жовнір, ввійшов жовнір
Из хорім до хаті,
Зачив, зачив фустиною
Слозочки втирати.

Ввійшов жовнір, ввійшов жовнір,
Кився головою:
„Устань, мила-чорнобрива,
Розмовся зо мною.

Устань, мила чорнобрива,
Устань, не лежи,
Розплакавси син маленькій,
На рукі озми.“

Ввійшов жовнір, ввійшов жовнір,
Кивси головов:
„Ой синочку мій маленькій,
Пропав я з тобов!“

10

ВІДДАВАЛА МАТИ ДОНЬКУ

ДОЧКА-ПТАШКА I

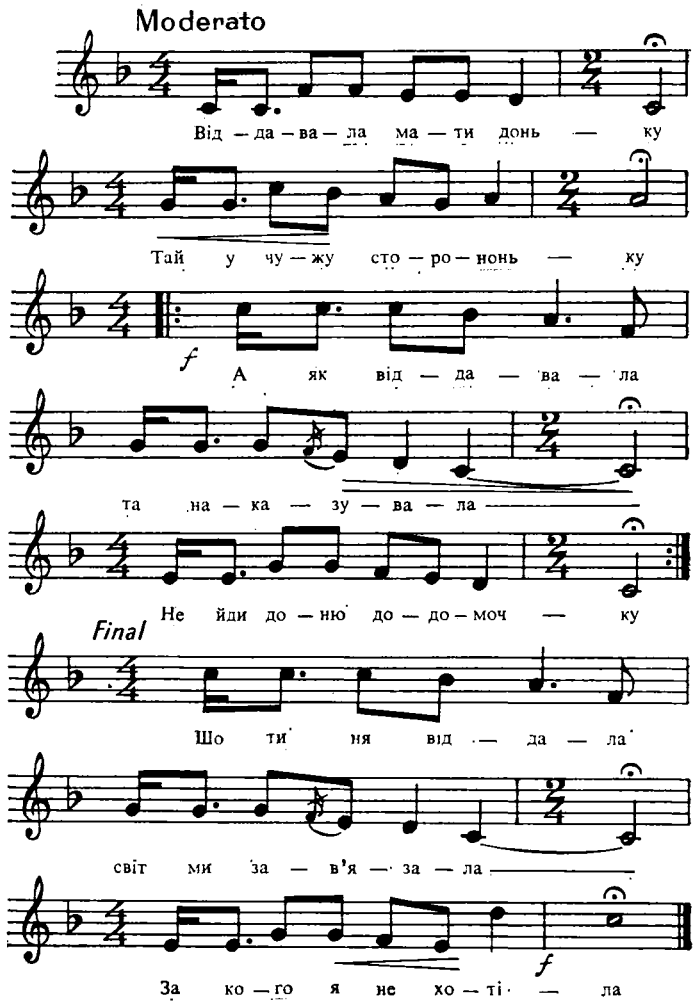

Віддавала мати доньку
Та й у чужу сторононьку,
А як віддавала, та наказувала: } 2
„Не йди, доню, додомочку!“

Доня мати не стерпіла
Та й додому прилетіла,
Перекинулася в сивую зозулю } 2
Та в вишневий садок сіла.

Та й почала щебетати,
Тонкий голос вітягати:
„Ци ж я тобі, мамко, ци ж я тобі, мила, } 2
Хліба-солі переїла,

Що ти ня віддала, світ ми зав'язала,
За кого я не хотіла!“

11

ОЙ ВІДДАЛА МЕНЕ МАТИ
ДОЧКА-ПТАШКА II

Ой віддала мене мати
За високі гори,
Шоби-м до́ ней я не при́йшла
У гості ніколи.

Й а да́ла мене мати
За гори тривати
Та дала ми рідна мамка
Павку годувати.

„Аж ти буде, донько, добре,
Держи павку туда,
Аж ти буде та вже лихо,
Ти пришли ї суда.“

Як стала та донечка
Тяженько тривати,
Та зачала сиву павку
До мамочки слати.

Ой прийшла та павочка
Та в саду щебече,
Пішла мамка трісок брати
Та й дідика кличе.

Пішла мамка трісок брати
Та й дідика кличе:
„Ци чуїш ти, дідику,
Як павка щебече,

Ци чуїш ти, дідику,
Як павка щебече,
То так наша та доничка
В чужиноцци плаче.

Ой слухай, старий діду,
Шос ти му казати:

Ідім, ідім у чужину
Доньку обизнати.“

Ішли они, ішли они,
Доріжкі не знают, —
Ци далеко донька сидит,
Ци добре са ймає?

Ой прийшли до донички
Та й са уклонили, —
„Та помало до сердинька,
Би-с ня не вразила.

Та помало до сердинька,
Тіло ізранене,
То вид тої та вже пчілки
Дуже укушене.“

„До тебе та, мамина,
Доріжка з бервінку,
Чому вна тя не кусала,
Доки-с була дівков?“

„А уна ня не кусала,
Високо літала,
А тепер са ізнизила,
Сердич ня вкусила.“

12

ЧОБАН ВІВЦІ КОРНЯЄ
МИЛИЙ, ВИКЛИКАНИЙ ЧАРАМИ

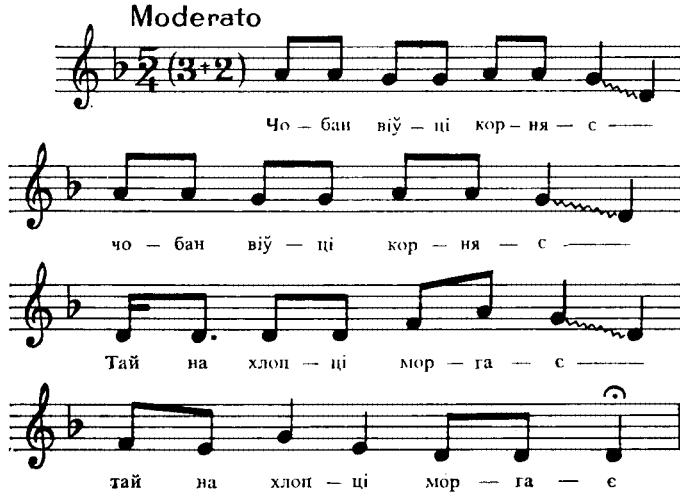

Чобан вівці корняє/2
Та й на хлопці моргає:/2

„Гой ви, хлопці-молодці,/2
Перекажіт дівоцці,/2

Перекажіт дівоцці,/2
Шо в шовкові сороцці,/2

Най вна в личко не гудит,/2
Бо ї чобан не любит“/2

„Гой, шо ж, мамко, робити,/2
Лишив чобан любити?“/2

„Іди, синку, до млина/2
Та й накопай коріня/2

Та й накопай коріня/2
З-під білого каменя.“/2

Гой копала ніч і день,/2
Вікопала лиш оден./2

„Та й неси його в кулаці,/2
Та й вари його в молоці.“/2

Гой коренець до граня,/2
Й а вже чобан до коня./2

Коренець шє не скипів,/2
Йавже чобан прилетів./2

„Гой шо ж тебе принесло,/2
Ци лопата, ци весло?“/2

„Мене приніс сивий кінь,/2
До дівчини на поклін,/2

До дівчини, до душки,/2
На червоні подушки.“/2

13

СЕРБИН
ОТРУЄНИЙ БРАТ І

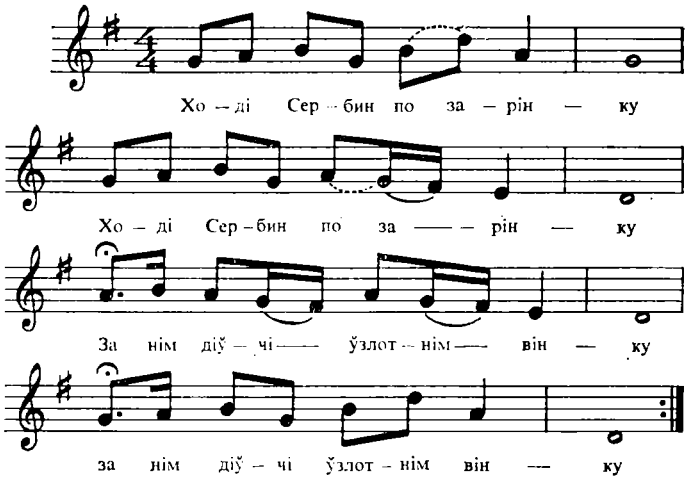

Ході Сербин по зарінку,/2
За нім дівчи в злотнім вінку./2

„Ой Сербиніе, Сербиночку,/2
Озми меніе за жыночку.“/2

„Рад би-х тебе, дівчи, взеті,/2
Маїш брата, мет ні биті./2

Зчируй, дівчи, брата свого,/2
Дістаніеш ні молодого.“/2

„Я би брата зчірувала,/2
Я ші чірів ні дібрала.“/2

„На калині їлина,/2
На їлині гадіна./2

Вітрик вії, сонце пече,/2
З гадіиночкі сочок тіече./2

Озми, дівчи, коновочку/2
Та й набери того сочку."/2

Взєло дівчи коновочку/2
Й а набрало того сочку./2

Прійшов браччік додомочку,/2
Склоніив на стів головочку./2

„Пий-ко, браті, цего пива,/2
Шо я сама ізварила."/2

„Пий тіи, сестро, та й я буду."/2

„Я ні хочу, бо я пила,/2
Коли я іго варила."/2

Браччік в выкно подівивси,/2
Того пивця, єк напився./2

Того пивця вын напився,/2
На лавою повалився./2

„Продай, сестро, коня мого,/2
Вілічі мні молодого./2

Продай, сестро, бо й другого,/2
Поховай ні молодого."/2

Лежит браччік бо й на лаві,/2
Ізрівнавси із вікнами./2

Везут брата до гробочку,/2
Ні ввійшовси у імочку./2

Ході Сербин током, током,/2
За ніим дівчи боком, боком./2

„Ой Сербиніе, Сербиночку,/2
Озми меніе за жыночку."/2

„Рад би-х я ті, дівчи, взеті,/2
Маїш брата, мет ні биті.“/2

„Німа брата, я вже сама,/2
Я вже брата зчірувала.“/2

„Щірувала-с брата свого,/2
Щіруїш ні молодого.“/2

„Ой ні брата, ні Сербина,/2
Лиш я сама, ік билина!“/2

14

СЕРБИН
ОТРУЄНИЙ БРАТ II

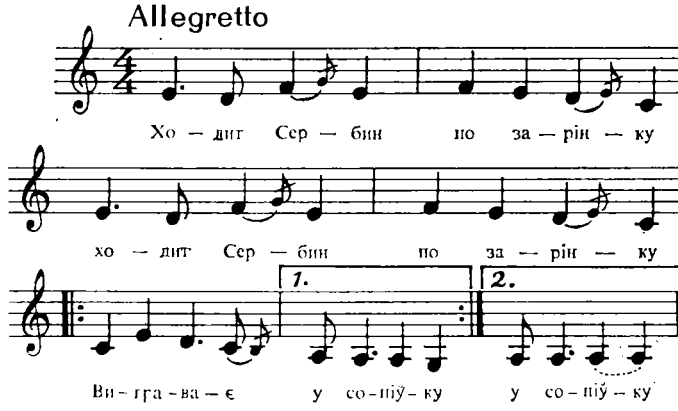

Ходит Сербин по зарінку,/2
Вигравае у сопівку./2

По тім боці на толоці/2
Ходит дівка красна в злоті./2

„Гой Сербине, Сербиночку,/2
Озми мене за жіночку.“/2

„Взяв би-м тебе та-с маленька,/2
Лишив би-м ті та-с файненька,/2

Взяв би-м тебе та си бою,/2
Маїш брата над собою./2

Зчаруй, дівчі, брата свого,/2
Будеш мати миленького.“/2

„Помер отец, вмерла й мати,/2
Не навчила-м с(и) чирувати.“/2

„Гой є в лісі калиночка,/2
На калинці гадиночка./2

На калинку сонце гріє,/2
Й а в гадині серце мліє./2

Сонце гріє, сонце пічет,/2
Й а з гадини сочок тічет./2

Возми, дівчи, коновочку/2
Та й набери того сочку.“/2

Пішов браччік за волами,/2
Сестра й а в ліс за чарами./2

Брат у місті торг торгуї,/2
Сестра дома чари ріхтує./2

Брат з волами йде в дорозі,/2
Сестра з чарами на порозі./2

Брат й а в браму уїхає,/2
Сестра з чарами вібігає:/2

„Гой на, брате, цего пива,/2
Шо я іго наварила,/2

Бо я іго сама пила/2
Та й братови я лишила.“/2

Як си браччік пива напив,/2
Із коника си повалив./2

„Шо це, сестро, є за пиво,/2
Шо вно мене в серце втєло?“/2

„Лігай, брате, та й приспишся,/2
Ти з дороги затруднився.“/2

Брат лігає вже ж на лави,/2
Порівняєси з вікнами:/2

„Продай, сестро, коня мого,/2
Ратуй мене молодого./2

Сестра коника продала/2
Та й браччіка поховала./2

Ходит Сербин по зарінку,/2
Вигравaї у сопівку./2

По тім боці на толоці/2
Ходит дівка красна в злоті:

„Гой Сербине, Сербиночку,/2
Бери мене за жіночку,/2

Вже ж не бійси брата мого,/2
Бо вже ж нема брата мого.“/2

„Взяв би-м тебе, та й си бою/2
Сам зрадочки над собою:/2

Зчарувала-с брата свого,/2
Зчаруїш ні молодого.“/2

„Шо я тепер наробила,/2
Шо ні брата, ні Сербина,/2

Нема брата, ні Сербака,/2
Мусю піти за жебрака!“/2

Жебрак ходит, жебрак просит,/2
А дівчина торбу носит./2

15

НА ЗИЛИНІМ ЗАРІНОЧКУ
ОТРУЄНИЙ БРАТ III

На зилинім заріночку
Там дівчата квіты рвали,
Там дівчата квіты рвали
Та й віночкы вывывали.

Прийшов ід ним парубочок:
„Гой ты, дівко, дай віночок.“
„Я би-м дала і два, і два,
Лиш ся бою брата, брата.“

„Гой ты, дівко, зчаруй брата,
Будеш мати легіника.“
„Я би-м його ізчарила,
Не знаю, што би-м му дала.“

„Іди, дівко, в нижный садок
Та там імеш пелен-пташок,
Ізвари го в чорні юшці,
Би пристало брату в душці.“

Пішла она в нижный садок
Та й імила пелен-пташок,
Та зварила в чорні юшці,
Би пристало брату в душці.

Іде братко, іде, іде,
Повний возок дровець везе.
„Гой ти, сестро, што-сь варила,
Повний дворець насмерділа?“

„Я варила резу-репку,
Тобі, братку, поливочку.
Ой на, братку, та напийся,
Твоє серце укріпицця.“

Узяв братко та напився,
Його серце вже не б'ецця.

„Сестро, сестро, продай зброю,
Най співают надо мною.

Сестро, сестро, продай коня,
Най співают міні до дня.“
Сестра коня бо й продала
Та й браточка поховала.

„Ізчарила-с брата свого,
Ізчариш ня і чужого!“
„Ой Боже мій, біла ружа,
Та не брата й а ни мужа!“

БАЛАДИ ПРО ТУРЕЦЬКО-ТАТАРСЬКУ НЕВОЛЮ

16

РОМАН

ПРОДАНА СЕСТРА I

В поле Роман траву коси,
Ході турок, іго проси:

„Ой Романіе, Романочку,
Продай сестру Іленочку

За два коні вороніі
Та й за сідла золотіі.“

Прійшов Роман додомочку,
Склоніив на стів головочку.

„Шо тіи, Романіе, думаїш,
Ці косарів мало маїш?“

„Косарика маю много,
Продав-сми ті бо й, небого,“

„Ци-с ні мав, Романіе, з чого житі,
Нашо-іс мав це робиті!“

„Ідут туркі та й татари,
Ото всі твої бояри.“

„Дай, Романіе, свого ножя,
Най утну собі полотна.“

Вна ні втєла полотіенце,
Але втєла своє серце:

„Єк мают ні туркі браті,
Ліют меніе поховаті!“

17

РОМАН
ПРОДАНА СЕСТРА II

На тім боці при потоці
Роман траву коси,
Іленочка молоденька
Іму їсти носи.

А він косив, кілько косив,
Став косу клепати,
Прійшов турок із татаром,
Зачив му казати;

Прійшов турок із татаром,
Зачив му казати:
„Продай, Романе, Іленочку,
Будем добре жити.“

Але Роман молоденький,
Не знав, шо казаті, —
„Та можете, пани туркі,
Іленочку браті.“

Прійшов Роман додомочку,
Склонив на стів головочку, —
„Браччікі, шо я наробив,
Іленочку я вже продав.“

Іленочка молоденька
Пішла води браті,
Уна собі подумала,
Куда в світ си даті?

Уна собі подумала
Йти си утопиті,
Но водичка замаленька,
Не може держеті.

Іленочка молоденька
Пішла трісок браті,

Уна собі подумала,
Куда в світ си даті?

Уна собі подумала
Там си завісити,
Та смерічка замаленька,
Не буді держеті.

Іленочка молоденька
Пішла додомочку
Та сіла сі на лавочку
Шиті сорочічку.

Та шовкова сорочічка,
Та біленькі поли, —
Ідут туркі на три шнуркі,
На широкім поли.

Бодай тебе, Романочку,
Напала холєра,
Ідут туркі на три шнуркі,
То твої боєри.

Та єк встала Іленочка
Із тоєї лави,
Та ой пішла до комори,
Земня задрижєла.

Та єк пішла до комори,
До тої нової,
Та зачила ізбирати
Та убері свої.

Та кувала зазуличка,
Кувала, кувала.
„Дєкую вам, сусідочкі,
Шо з вами прожила."

Та єк вдерив турок коні,
Шоби від'їхаті,
Молоденька Іленочка
Зачила плакаті.

Прійшов турок з Іленочков
До нового ґанку,
Та віносит турєчиха
Горівочкі в збанку.

Та віносит горівочкі
Та шє й каже „гоя“,
„Уже прійшла з Буковинкі
Невісточка моя.“

Уна мене поселає
До нової хаті, —
Там ні брата, там ні сестри,
Ні рідної маті.

Але туркі так гуляют —
Хороми розносі,
Молоденьку Іленочку
Так гуляти просі!

„Та не буду, пани туркі,
Із вами гуляти,
Я не годна з того жєлю
Ноги підоймати.“

Але турок запалений,
Та лігає спати,
„Аби-с не йшла, Іленочко,
Без мене гуляти!“

Іленочка молоденька
На то не турала,
Уна пішла у хороми,
Трошкі погуляла.

Але турок запалений
Стає си питаті:
„Я казав ти, Іленочко,
Би-с ні йшла гуляті!“

Єк узєв він Іленочку
На новенькі піцкі,
Іленочка молоденька
Запросила свічкі.

Єк молоду Іленочку
На лавочку склали,
До Романа молодого
Телеграму дали.

Та кувала зазулечка,
Кувала, кувала,
Новомодна співаночка
Уже си скінчила.

18

ХОДІ ТУРЧІН ПО РИНОЧКУ
КУПЛЕНА СЕСТРА

Ході турчін по риночку,
Воді з собов дівчіночку,
Правит за ню срібло-злото.

Правит срібло ні міреніе
Та й золото ні важеніе.

Ой знайшовси одіен панок,
Сипле срібло ні міреніе
Та й золото ні важеніе.

Ой взєв її попід пашкі,
Повів її попід дашкі,

А взєв її за рученьку,
Повів її додомоньку.

Ой та сіли вечераті,
Сам сідаї в карті йграті,
А ї пыслав постіль слаті.

Она тоту постіль слала
Та й равніенько заплакала.

Ввыйшов панок до кімнаті,
Став з дівчінов розмовляті:

„Ци богато роду маіш,
Шо в неволи погибаіш?“

„Ой мала я три браччікі,
Та й три братя ріднесенькі.“

„Де ж они та й си поділи,
Твої братя ріднесенькі?“

„Одіен пішов в Московщину,
Другий пішов на Вгоршину,
Третій пішов в Туреччіну.“

„Ци би ти їх ні пізнала,
Свої братя ріднесенькі?“

„Вже тіпер їх ні пізнану,
Бо в неволи погибаю.“

„Дєкуй Богу, шо спитавси,
Шо з сестрою ні звінчавси!“

БАЛАДИ ЕПОХИ ФЕОДАЛІЗМУ

ОЙ НЕ ХОДИ, ГРИЦЮ
ЗАЧАРОВАНИЙ МИЛИЙ I

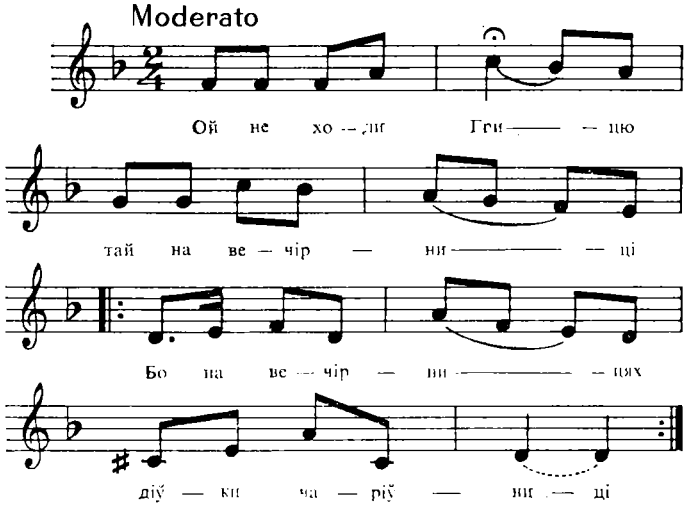

Ой не ходи, Грицю,
Та на вечірниці,
Бо на вечірницях } 2
Дівки чарівниці.

Ой котра дівчина
Та й чорнобрива,
Та то чарівниця } 2
Справедлива.

Ой в неділю рано
Зіля накопала,
В понедівнок рано } 2
Зіля полокала.

Й а в вівторок рано
Зіля наварила,
А в середу рано } 2
Грицюня втроїла.

Як прійшов чітвер,
Грицюньо помер,
Як прійшла п'ятниця,
Поховали Гриця. } 2

Поховали Гриця
Близько й а границі,
Плакали за Грицьом
Дівки й молодиці. } 2

Ой наш ти, Грицюню,
Це ж твоя заплата, —
Та й штири дошкі,
Темненькая хата. } 2

Ой в неділю рано
Мати доню била:
„Ой за шо ж ти, доню,
Грицюня втроїла!“ } 2

20

ОЙ ТИ, ГРИЦЮ, ГРИЦЮ
ЗАЧАРОВАНИЙ МИЛИЙ II

Ой ти, Грицю, Грицю,
Молодий козаче,
За тобою, Грицю,
Вся країна плаче. } 2

Ой не так країна,
Як одна дівчина,
Як одна дівчина,
Що вечорниць не знала. } 2

Як одна дівчина,
Що вечорниць не знала,
Взяла собі Гриця
Та й причарувала. } 2

В понеділок рано
Зіллячко збирала,
А в вівторок рано
Зіллячко варила. } 2

Й а в середу рано
Гриця напоїла,
Як прийшов четвер,
Наш Грицьо помер. } 2

А в п'ятницю рано
Дзвони задзвонили,
А в суботу рано
Гриця хоронили. } 2

А в неділю рано
Мати дочку била:
„А нашо ж ти, дочко,
Парня втроїла?" } 2

„Не сама любила,
Не сама втроїла, —
Ми утрьох любили,
Утрьох утроїли: } 2

Ой перва любила,
Головочку мила,
А друга любила, } 2
Постель устелила.

А друга любила,
Постель устелила,
Й а третя любила, } 2
Навік утроїла.“

21

НА ЖОВТІМ ПІСОЧКУ
ЗАЧАРОВАНИЙ МИЛИЙ III

На жовтім пісочку
Знать аж три слідочки:
Й а первий слідочок } 2
Коня вороного, }

Й а другий слідочок
Товариша його,
А третій слідочок } 2
То милого мого. }

Ой піду в садочок
Та урву листочок,
Прикрию слідочок, } 2
Щоб роса не впала, }

Щоб роса не впала,
Щоб не заросила,
Щоб милого мого } 2
Друга не любила. }

Да й утрох любили,
Утрох утроїли,
Й а перва любила, } 2
Головочку мила, }

А друга любила,
Постель устелила,
Й а третя любила, } 2
Навік утроїла. }

Й а в неділю рано
Мати дочку била:
„Но нащо ти, дочко, } 2
Парня утроїла!" }

22

ЧОРНА ХМАРА НАСТУПАЄ
ЗАЧАРОВАНИЙ МИЛИЙ ІУ

Чорна хмара наступає,/2
Мати сина вговоряє:

„Слухай, сину, мого слова,/2
Не йди, не йди, ночуй дома.

Не йди на ті вечорниці,/2
Де вдовиці білолиці,

Й а дівчата краснолиці,/2
Стоять чари на полиці.“

Козак чарів як напився,/2
Із коника похилився.

„Стій, козаче, не хилися,/2
Йди додому та й проспишся.“

„А як мені та й проспацця,/2
З Мамашою розпрощався!“

23

ЛЕТІВ ОРЕЛ ЧЕРЕЗ САД ЗЕЛЕНИЙ

ЗАЧАРОВАНИЙ МИЛИЙ У

Летів орел через сад зелений,
Став калиночку клювать,
Любив парінь молоду дівчину } 2
Та й задумав покидать.

Вона скоро, скоро догадалась,
Стала пивочко варить:
„Випий, випий, молодий козаче, } 2
Стакан пива од мене.“

А он як випив, на стіл похилився
Та й задумав помирать.

24

ЦЕЇ НОЧІ ОПІВНОЧІ
ЗАЧАРОВАНИЙ МИЛИЙ УІІ

Цеї ночі опівночі
Неслава ся стала,
Вчерувала молодиця
Оденкого Йвана.

Та уна йго вчерувала,
Голва йго боліла,
Єк учула єго мати,
На ногах умліла.

„Не умлівай, рідна мати,
А й не умлівай дуже,
А лиш іди та приведи
Три браччіки ýже.“

Гой прийшли три браччіки,
У порога стали:
„Ой шо тобі, Іваночку,
Така нетривога?

Ци ти, Йванку, з коня впав,
Ци ти, Йванку, вбився,
Ци ти, Йванку, в Марусини
Чаром поживився?“

„Я, браті, з коня не впав,
Та я й не убився,
А я в тої Марусини
Чаром поживився.

Гой беріт ні, три браччікі,
Кладіт на подушку
Та лиш ідіт та приведіт
Марусину-душку.“

Ой прийшла Марусина,
У порога стала:

„Марусино солоденька,
Будь на ня ласкава.

Марусино солоденька,
Будь на ня ласкава,
А ци в зілю, ци в коріню
Іс ня вчирувала?“

„Та ні в зілю, ні в коріню
Ім тя вчаруйвала,
А лиш, знаєш, два ябличка,
Тоти, шо-м ти дала.

Шо-м ти дала два ябличка,
Та дала-м ти грушу,
Та лиш озму тя, Йваночку,
Ой на мою душу.

Хоть дала-м ти одну грушу,
Та дам ти ще двії,
Шоби-с не був, Іваночку,
Ні другій, ні міні!“

25

ЦИ ХОДИЛА МАРУСИНА
ЗАЧАРОВАНИЙ МИЛИЙ VII

Ци ходила Марусина
У ліс по калину,
Та ходила та блудила
Сім літ і годину,
Гай, сім літ і годину,
Сім літ і годину.

„Гай што ти, Марусино,
По лісови блудиш,
Та мені ся добре жити, —
Тко ми синка любит,
Гай, тко ми синка любит,
Тко ми синка любит?“

„Та я ж би-м го не любила,
Я ж би не блукала,
Широкими долинами
В тихий край не плила,
Гай, в тихий край не плила,
В тихий край не плила.“

Ци з суботи на неділю
Новина сі стала,
Што молода Марусина
Хлопця зчаровала,
Гай, хлопця зчаровала,
Хлопця зчаровала.

Як она го й чаровала,
Кликала до хати:
„Та подь сюда, Іваночку,
Штось ти маю дати,
Гай, штось ти маю дати,
Штось ти маю дати.“

Прийшов Іван до Марусі
Та сів на порозі,

Й а вна іму передала
В пшенишнім пирозі,
Гай, в пшенишнім пирозі,
В пшенишнім пирозі.

В єднім розі у пирозі
Сухую калину,
В другім розі у пирозі
Сліпую гадину,
Гай, сліпую гадину,
Сліпую гадину.

Прийшов овін до мамоньки,
Мамка го звідає:
„Што твоя, Йванку, краса
З личка пропадає,
Гай, з личка пропадає,
З личка пропадає?“

Прийшов овін додомочку,
В сынях похилився:
„Ци ти, Йванку, з коня упав,
Ци в коршмі напився,
Гай, ци в коршмі напився,
Ци в коршмі напився?“

„Та я, мамко, з коня ни впав,
Я, мамко, ни впився,
Та я, мамко, від Марусі
Чарів наживився,
Гай, чарів наживився,
Чарів наживився.

Вберайте ня, люба мамко,
В біленькоє платя
Та йдіт ми та привідіт
Мої рідні братя,
Гай, мої рідні братя,
Мої рідні братя.“

Ой прийшли рідні братя,
За порогом стали:
„Ближе, ближе, рідні братя,
Што-сте не ласкаві,
Гай, што-сте не ласкаві,
Што-сте не ласкаві?

Ближе, ближе, рідний братку,
Штось ти бду казати:
Котру любку дуже любиш,
Не йди ї до хати,
Гай, не йди ї до хати,
Не йди ї до хати.

Та не йди ї та до хати
Із нев говорити,
Бо вна вміє молодика
Чарами чарити,
Гай, чарами чарити,
Чарами чарити.

Поклади ми, люба мамко,
Під голу перничку
Та ідіт ми та приведіт
Марію-душечку,
Гай, Марію-душечку,
Гай Марію-душечку."

Ой прийшла Марусина,
За порогом стала.
„Ближе, ближе, Марусино,
Што ти не ласкава,
Гай, што ти не ласкава,
Што ти не ласкава?

Ближе, ближе, Марусино,
Штось ти бду казати:
Шо-сь робила, та розроби,
Бо хочу вмерати,
Гай, бо хочу вмерати,
Бо хочу вмерати."

„Та як би ти, Іваночку,
Оце розробити?!
Шо-м робила, не розчиню, —
Іди в зимлю гнити,
Гай, іди в зимлю гнити,
Іди в зимлю гнити."

Іванкови молодому
Деревище тешут,
Марусині молодинькый
У долони плещут,
Гай, у долони плещут,
У долони плещут.

За Іванком молодинькым
Ідут з повізами,
За Маріков молодиньков
Шандары з ланцами,
Гай, шандары з ланцами,
Шандары з ланцами.

Яка ружа нивиличка
Выросла з городця,
Яка дівка молодинька
Зчарувала хлопця,
Гай, зчарувала хлопця,
Зчарувала хлопця.

„Ци пусти ня, люба мамко,
На нього дивити,
Ци білявий, ци чорнявий,
Ци було з ким жити,
Гай, ци було з ким жити,
Ци було з ким жити?“

„Не пущу тя, моя донько,
На нього дивити,
Та білявий, та чорнявий,
Та було з ким жити,
Гай, та було з ким жити,
Та було з ким жити!“

26

ТА ІСТРІТИВ ЛЕГІНЬ ДІВКУ

ТРОЙЗІЛЛЯ І

Та істрітив легінь дівку
Та й зачав казати:
„Ци ж я можу, дівчіночко,
До тя люди слати?“

„Ой можеш ти, легінику,
До ня люди слати,
Лише ж маїш тризілічка
з полонынки дати.“

Ей пішов я молодинькый
Піші пішечками
Та найшов-им тризілічка
Під обчіночками.

Гой тогды я молодинькый
Зачив го й копати,
Прилетіла зазуличка,
Ймила мы ковати:

„Ой стій ти, білий хлопче,
Та не копли зіля,
Дівчіна тя зчаловала,
В дівчіни весіля.“

Гой сяду на коника,
Гайда, коню, гайда, —
Я всьо мушу єзузнати,
Ци вірнинька правда.

Та прийшов я молодинькый
Та й став за городом,
Веселицци дівчіночка
З усім своїм родом.

Гой він правов ручков
Зілічко подає,
Ой лівою ручиньков
Косичку ламає.

„Не гія ся, бра, рубати,
Не гія ся й биты,
Бо дівчіна кого хочі,
Того ме любити.“

„Та лиш, брате-товаришу,
Баталія буде,
Ба ци ж твоя, ба ци ж моя,
Дівчіночка буде.“

„Ой не буде дівчіночка
Ні тобі, ні мені,
Най ся она погодує
Сиренької зимні!“

27

ОЙ ІШЛА ДІВЧИНОЧКА
ТРОЙЗІЛЛЯ II

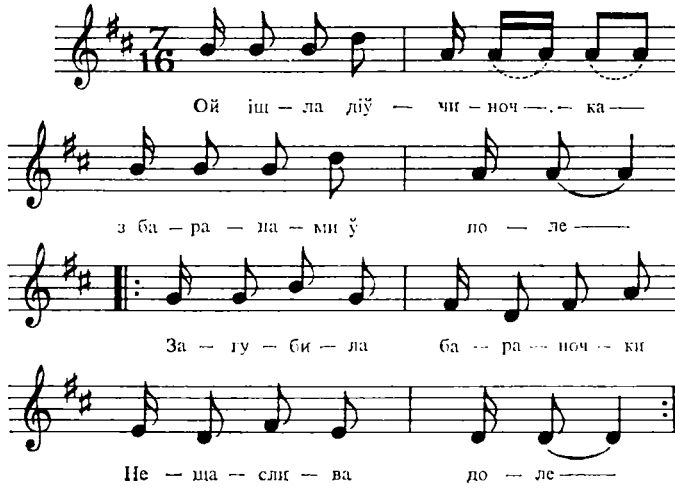

Ой ішла дівчиночка
З баранами в поле,
Загубила бараночки,
Нещаслива доле! } 2

Ой ішла дівчиночка
Барани шукати
Та стрітила легіника,
Стала го питати. } 2

Гой стала го питати
Та стала казати:
„Нашо тобі, легінику,
Тризілєчка мати? } 2

Нашо тобі, легінику,
Нашо тобі зіля,
Дівчина тя змодрувала,
В дівчини весіля.“ } 2

Ой сів я на коника
Та з коником „гайда“,
Прибігаю до дівчини,
Там весіля, правда. } 2

Та прийшов я та до хати
Та став перед хати,
Почили мні чесні газди
Горівки давати. } 2

„Дєкую вам, чесні газди,
За цисю горівку,
Та лиш хочу викликати
На три слова дівку.“ } 2

Ой вішла дівчиночка,
Поклала ми стільчик:
„Сідай, сідай, молодинькій,
Міні плетут вінчик.“ } 2

Та у мене молодого
Шабля засвітила,
Як-ім махнув поза голу,
Голва си скочєла. } 2

Ой голва си скочєла
Та аж до понижь хати,
Та ци будеш, дівчиночко,
Другого імати! } 2

28

ОЙ У ЗВОРІ РУКСАМБОРІ
ТРОЙЗІЛЛЯ III

Ой у зворі Руксамборі
Камінь муку меле,
Звідаєси легінь дівкы:
„Ци підеш за мене?“

„Тогди пуйду, легінику,
За тебе, за тебе,
Принеси ми троєзілля
До хыжі до мене.“

Ой пушов вун молодинький
Темними лугами,
Найшов, найшов троєзілля
Межи берегами.

Ухилився молодинький
Зілячко копати,
Прилетіла ластівочка,
Яла му казати:

„Нащо тобі, легінику,
Троякого зіля,
Тебе дівка зчарувала,
Бо в дівки весіля.“

Усідлав вун коника
В срібелне сідєлцє
Та поїхав до дівчини
На її веселцє.

Ой вйшов молодинький
Та став горі в двірком,
Та до него старосточки
З паренов горівков.

„Не треба ми, люди добрі,
Вашої горівкы,
А й треба ми дві-три слова
Від вашої дівкы.“

Дівка стоїт коло стола
Вбрана, як лелія,
Махнув у ню двічі шабльов,
Вна ся розлетіла.

„Най не буде, цімборику,
Ни тобі, ни мені,
Та най іде дівка біла
До сирої зимлі!“

Ухопився на коника
Та взяв в Буковину,
„Отепер я, сивий коню,
З тобов не погину!“

Нянько плаче, нянько плаче,
Мамку удливают,
За легіним молодиньким
Три села збивают.

Три села збивают
Уд хати до хати, —
„Поможи нам, пане-брате,
Легіня дустати.“

„Аж ви його дустанете,
Не будете бити,
Аби дівка памнятала,
Як кого дурити!“

29

ТА Й ХОДІВ Я ПОПЫД ГІРІ
ТРОЙЗІЛЛЯ IУ

Та й ходів я попыд гірі,
Та й попыд каміні,
Та й упав я до дівчіні,
На її задвірі.

Та й упав я до дівчіні
На її задвірі.
Прихожу я до дівчіні
В дівчіні весілі.

Прихожу я до дівчіні,
В дівчіні весілі,
Прихожу я до дівчіні
Та й захожу в хату,

Сидіи мила за столиком
Та й вінчік кручєній:
„Та добрий дінь, моя мила,
Я твій заручєній.

А діе, мила, тото слово,
Шо ми собі мали, —
Тіпер сидіиш за столиком
Межи дружечками.

Ступай, коню, пыдо мною
На біленькій камінь,
Будь здорова, моя мила,
Вже навікі „амінь".

Ступай, коню, пыдо мною
На велику груду,
Будь здорова, моя мила,
Вже з тобов ні буду."

ОЙ СЛУЖИЛА КАСЯ В ПАНА
ПАНІ УВ'ЯЗНЮЄ КОХАНУ ПАНА

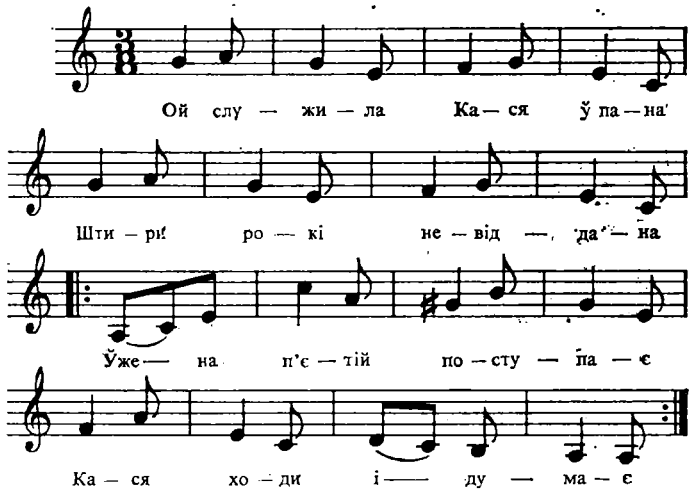

Ой служила Кася в пана
Штири рокі невіддана,
Вже на п'єтій поступає,
Кася ходит і думає. } 2

Питаїси паня Касі,
Питаїси паня Касі:
„Чіго, Касю, сумна ходиш,
Як ти в мене ніц не робиш?“ } 2

„Я би пані ісказала,
Коби паня не карала:
Ой я хочу си любити
І я хочу з паном жити.“ } 2

Взєла паня за рученьку
І повела в півниченьку:
„Тут ти маїш, Касю, гнити,
А я маю з паном жити.“ } 2

31

БОДНАРІВНА

ПАН ВБИВАЄ ДІВЧИНУ І

Серед села, серед села
В коршьмі дівок си не входит,
Там молода Боднарівна
Усім перед водит.

Ой молода Боднарівна,
Вна жерту не знала
Та панови Каньовскому
По личку утяла.

Ей ішла Боднарина,
Говорили люди:
„Тікай, тікай, Боднарино,
Бо туй лихо буде!“

Ой зачала Боднарина
Швиденько тікати,
Та зачали та вже за нев
Погонь погоняти.

Уздогонив старий жовнір
Та стис коло себе:
„Та ти слухай, Боднарино,
Наш пан любит тебе.“

„Та най любит, най не любит,
Я єму не рівна, —
Та же він є пан Каньовский,
А я Боднарівна.“

„Й а ци хочеш, Боднарино,
Мед из вином пити,
Та ци хочеш, Боднарино,
В сируй земні гнити?“

„Я не хочу, Боднарина,
Мед из вином пити,
Але хочу, Боднарина,
В сируй земни гнити.“

Тогди стрілив старий жовнір
Попри її уха,
Та вже впала Боднарина
Ні п'яна, ні глуха.

Ой на тій Боднарині
А й білі спідниці,
Куди несли Боднарину,
Из кровлю кырниці.

32

МАРІЄЧКА
ПАН ВБИВАЄ ДІВЧИНУ II

Пуд новими коморами,
Пуд новими сіньми
Прилетіла комісія
З вороними кіньми.

Прилетіла комісія
До нашого пана,
Там гуляла Марієчка
Цілу нучку п'яна.

Прийшов пан Каньовський
Понад її танці
Та потискав Марієчку
За білинькі пальці.

„Ци ти хочеш, Марієчко,
Мід-горівку пити,
Ци ти хочеш, Марієчко,
В сирій земли гнити?"

„Я не хочу, пан Каньовський,
Паленочку пити,
Та й не хочу, пан Каньовський,
В сирій земли гнити."

Казали її сусідиці,
Казали ї люди:
„Тікай, тікай, Марієчко,
Зараз тя не буде."

Казали її сусідиці,
Казали ї тихо:
„Тікай, тікай, Марієчко,
Наробила-с лихо."

Та тікала Марієчка
Штири милі, штири,

Погонили жовнірики
Чотири, чотири.

Погонили Марієчку
На склянчаном мості:
„Вертай, вертай, Марієчко,
Хоть до пана в гості.“

„Я ся з вами, жовнірики,
Не хочу вертати,
Та є в мене рудна мамка
Та йду, би догнати.“

Ой узяли Марієчку,
Поклали на ганок:
„Вуйди, вуйди, пан Каньовський, —
Туй, пані, коханок.“

Уйшов пан Каньовський,
Вдарив з свого лучка —
Пушла, пушла Марієчці
Долу головочка.

Не шкодовав пан Каньовський
Двісті й сорок дати,
Би молодуй Марієчці
На смерти гусляти.

Не шкодував пан Каньовський
Ще раз тулько дати,
Би молодуй Марієчці
Труну змальовати.

Змальовали, збудовали
Та вергли на воду:
„Плини, плини, Марієчко,
До свого народу.“

Плине, плине деревейко
Попуд берегейко,
Ввидів то няньо й мама
Та й рудний братейко.

Вдарився рудний нянько
По собі рукою:
„Плини, плини, Марієчко,
За всьо головою.“

Вдарилася рудна мамка
По собі руками:
„Просила-м тя, дітенице,
Не пий з вояками.

Казала-м тя, дітенице,
Ще-м тя попросила —
За вояцьку головочку
Свою-с положила.“

33

БОДНАРІВНА
ПАН ВБИВАЄ ДІВЧИНУ III

В Станіславі на риночку
Кампелія грала,
Там молода Боднарівна
Пила та гуляла.

А як вішов пан Каньовський
З нової крамниці,
Потискає Боднарівну
За біленькі лиці.

Й а молода Боднарівна
Звичаю не знала,
Відвелила білов ручков,
В личко їго врвала.

Радіт її старі люди,
Радіт її стиха:
„Тікай, тікай, Боднарівно,
Наробила-с лиха."

Й а хотіла утікати
Помежи домами,
За нев гнали три жовняри
З голими шаблями.

Догонив ї старий жовняр,
Притулив до себе:
„Та не тікай, Боднарівно,
Наш пан любит тебе."

„А най любит, най не любит,
Я йому не рівна,
Бо він собі пан Каньовський,
А я Боднарівна."

Та привели Боднарівну
До нового ганка.
„Віди, віди, пан Каньовський,
Ось де ти коханка."

Та як вішов пан Каньовський
Та став говорити:
„А ци хочеш, Боднарівно,
Мід та й вино пити,

А ци хочеш, Боднарівно,
Мід та й вино пити,
А ци хочеш, Боднарівно,
В сирій земни гнити?“

„Я не хочу, пан Каньовський,
Мід та й вино пити,
Олію я, пан Каньовський,
В сирій земли гнити.“

Та як стрілив пан Каньовський
Із свої рушниці,
Та й умілив Боднарівні
У біленькі лиці.

Та як стрілив пан Каньовський
Із своєго лучка,
Так упала Боднарівна
Там коло ганочка.

Та на нашій Боднарівні
Шовкові спідниці,
Де лежєла Боднарівна,
Там кірви кірниці.

Та на нашій Боднарівні
Шовкова мережка,
Куди везли Боднарівну,
Та й кірвава стежка.

34

БОДНАРІВНА
ПАН ВБИВАЄ ДІВЧИНУ IУ

Та й у місті на риночку
Круглий даніец ході,
Там Марічка Боднаречка
Усім перед воді.

Й але прийшов пан Каньовський
Та й „добрий день“ не дáє,
Та й Марічку Боднаречку
За ручку стіискає.

Ой Марічка Боднаречка
Вна жерту ні знала,
Праву ручку выдвелила
Та й у личко дала.

Праву ручку выдвелила
Та й у личко дала
Та й у довгу доріжечку
Марічка втікала.

Одіен біжит тропотічі,
Другий біжит стіиха:
„Та ні тікай, Боднаречко,
Ні будіе ті лиха.“

Вздогоніили Боднаречку
На тіисовім мості:
„Куда ідіеш, Боднаречко,
Ци до мамкі в гості?“

„Та я іду до мамочкі,
Іду у гостіину,
Та я ніесу до мамочкі
Маленьку дітіину.“

Та узєли Боднаречку
Попыд білі бокі

Та й кинули Боднаречку
У Дунай глібокій.

Й але натіе рибарики,
Коровку дійніеньку,
Та й вітігніт Боднаречку
Хоть трохі живеньку!

35

ГОЛУБ ТА ГОЛУБКА
РОЗЛУЧНИК ВБИВАЄ МИЛОГО І

Сивій голуб, сивій голуб,
Голубка сивішшя,
Милій тато, мила мама,
А ліубка милішшя.

Та пыд дубом, та пыд дубом,
Та пыд дубиною
Сидів голуб из голубков,
Та й з голубиною.

Сидів голуб из голубков,
Винце попивали,
Праве крилце бо й стіелили,
Лівим си вкривали.

Та єк вішли два стрілчікі
З зеленого луга,
Та ні вбили голубочку,
Та вбили голуба.

Та голуба, — каже, — вбили,
Та голубку взєли
Та на тіихій Дунаєчок
Її спровадіили.

„Та чіму тіи, голубочко,
Та ніи їш та ніи п'єш,
Лиш на тіихій Дунаєчок
Та й плакатіи єдієш?

Та ні думай, голубочко,
Та ні думай собі,
Є сто дваціть голубиків,
Тіи вібери собі."

„Я ходіила, я ходіила
Та й я выберала,

Я такого ні виділа,
Їкого я мала.

Та я мала голубика,
Та вын сивокрилец
Та й у личко, єк єблучко,
В очки чорнобривец.“

ГОЛУБ ТА ГОЛУБКА
РОЗЛУЧНИК ВБИВАЄ МИЛОГО II

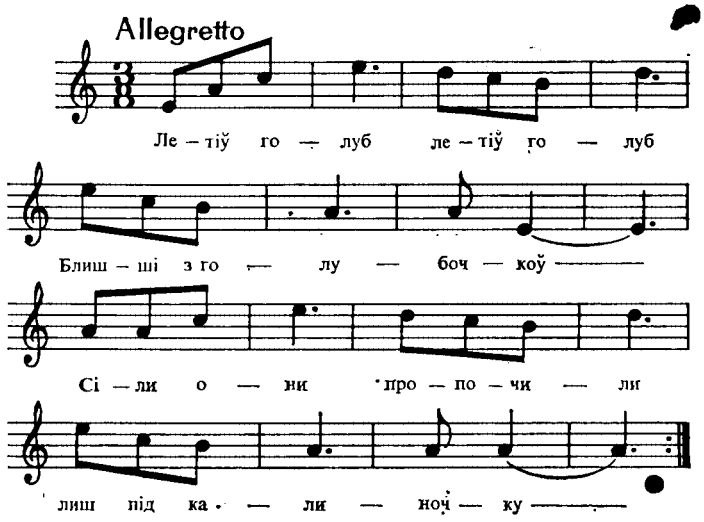

Летів голуб, летів голуб
Блишші з голубочков,
Сіли они, пропочили
Лиш під калиночку.

Сіли они, пропочили
Та їли та пили,
Прилетіли пушкарики
А й голубка вбили.

Та голубка молодого
Убили, убили,
Та голубку молоденьку
З собою узєли.

Дают они голубоцці,
Дают їсти, пити,
А голубка закорила, —
Ані говорити.

„Не гія ми, пушкарики,
Ні їсти, ні пити, —
Вбили-сте ми товариша,
Не маю з ким жити.“

„Ой голубко молоденька,
Не жалуй так много,
Та є в кирті сто голубів,
Віберешь другого.“

„Ой ходила, я ходила,
Віберала а я,
Нема такого голубика,
Якого мала я.

Мій голубко сивій, сивій
Та й золотокрилій,
А у личко, єк єблучко,
В очка чорнобривій.“

37

ГОЛУБ ТА ГОЛУБКА
РОЗЛУЧНИК ВБИВАЄ МИЛОГО III

Ой на тій горі, ой на тій круті/2
Любовалися пара голубів,/2

Любовалися, ціловалися,/2
Сизима крильми обнімалися./2

Ой там дес узявсь премудрий стрілец,/2
Голуба убив, голубку узяв,/2

Узяв під полу, поніс додому,/2
Поніс додому, пустив по двору./2

Насипав зерна аж по колінця,/2
Налив водиці аж попід крилці./2

Голубка гуде, зерна не клює,/2
Зерна не клює водиці не п'є./2

„Зачим ти, голубко, не п'єш, не їсиш,/2
Та йдеш на ту гору та все думаєш?/2

„А як мені їсти, а як мені пить,/2
А як мені в світі без парочки жить!"/2

38

ІЗ СУБОТИ НА НЕДІЛЮ
ПАН-РОЗЛУЧНИК ТОПИТЬ МИЛОГО

Із суботи на неділю
Новина ся стала,
Що молода Марусечка
Петруня кохала.

Ой молода Марусечка
Петруня кохала,
Штири рази свої слуги
За ним поселала.

Штири рази свої слуги
За ним поселала,
В п'ятий раз кониченьком
Сама поїхала.

„Та ти мені, Петрунику,
Не віриш, не віриш,
Та прийдеме додомочку,
Ти мене застрілиш.

Ой лиши ти, Петрунику,
Ціпом молотити,
Та ідімо до покою,
Бдеми вина пити."

Подивився Петрунико
Та на бук очима:
„Люба моя Марусечко,
Вже пан за плечима.

Люба моя Марусечко,
Вже я тепер гину,
Одну маю кожушину,
Та й ту тобі кину."

Ухопив пан Петруника
Попуд білі боки

Та сайнув пан Петруника
На Дунай глубокий.

„Та ти будеш, Петрунику,
У Дунаї гнити,
Не будеш ти із Марічков
Паленочку пити.

Та ти будеш, Петрунику
В Дунаї плавати,
Не будеш ти із Марічков
Нучку ночувати.“

Ой іде Марусечка
Темними лугами,
Заливає густі сліди
Дрібними сльозами.

Та уздріла його мамка,
На порозі вмліла:
„Люба моя Марусечко,
Де-с ми сина діла?“

„Не плач, не плач, люба мамко,
Бо й я не поплачу,
Через твого Петруника
Своє житя трачу.“

39 В. ОПРИШКІВСЬКІ І РОЗБІЙНИЦЬКІ БАЛАДИ ТА ІСТОРИЧНІ ПІСНІ

СИДИТ ПИНТЯ У ТЕМНИЦИ
УВ'ЯЗНЕНИЙ ОПРИШОК

Сидит Пинтя у темници,
Пише листок на таблици,
Пише, пише, пописує
Та й на няня одказує:
„Ой ты, няню, пожалуй ня,
Сто злат маєш, викупи ня."
„Аж зá тя маю сто злат дати,
Ни буду тя сыном зваты."

Сидит Пинтя у темници,
Пише листок на таблици,
Пише, пише, пописує
Та й на маму одказує:
„Ой ты, мамо, пожалуй ня,
Сто злат маєш, викупи ня."
„Аж зá тя маю сто злат дати,
Не буду тя сыном зваты."

Сидит Пинтя у темници,
Пише листок на таблици,
Пише, пише, пописує
Та й на брата одказує:
„Ой ты, братку, пожалуй ня,
Сто злат маєш, викупи ня."
„Аж зá тя маю сто злат дати,
Не буду тя братом зваты."

Сидит Пинтя у темници,
Пише листок на таблици,
Пише, пише, пописує
Та й на сестру одказує:
„Ой ты, сестро, пожалуй ня,
Сто злат маєш, викупи ня."
„Аж зá тя маю сто злат дати,
Не буду тя братом зваты."

Сидит Пинтя у темници,
Пише листок на таблици,
Пише, пише, попису є
Та й на милу одказує:
„Ой, милинька, пожалуй ня,
Сто злат маєш, викупи ня.“
„Аж би-м шила, аж би-м пряла,
Ще сто злат би-м за тя дала.“

40

ДОВБУШ

СМЕРТЬ ОПРИШКА I

Послухайтіе, людіе добрі,
Шо хочу казаті,
А я хочу за Довбушя
Співанку співаті.

Заковала зазулиця
Тіемними лісами,
Колис була тєжка война
З полскіми панами.

Й утікала з Україні
Молода Олена
В Микуличі, у присілок,
Шо звеся Зелена.

Й але й она утікала
У тіжку годіину —
Чоловік ї на Вкраїні
У войні загинув.

Та выд свого чоловіка
Лише лист дістала,
Та єк ввыйшла у Зелене —
Там дітину мала.

Породіила молодіенька
Тіемніенької нічкі
Молодого Олексика,
Крашшого выд чічкі.

Породіила й уповила,
В колиску поклала,
Молодого Олексика
Довбушем назвала.

Ростіе Довбуш, єк из водіи,
Горами бігаї,
А раз, бігаючі лісом,
Віщуна здибаї.

Ой ковала зазулиця
Та й будіе коваті,
Гоніив віщун на Довбуша
Та й зачєв казаті:

„Ні меш, синку, бідуваті,
Будіеш славу маті,
Будіеш силній і богатій,
Всього будіеш маті,

Будіеш, синку, найсилнішшій,
В світі найфайнішшій,
З легінями між легіні
Ти найвыдважнішшій,

Ні будіе тіебе ловиті
Ні зброя, ні кулі,
Лиш ні сміїш розказаті
Правду чужі жінці.

А ік меніе послухаїш,
Так робиті будіеш,
Будіеш, синку, вічно житі,
Вмераті ні будіеш."

Отак дідок поговорив,
З хлопцем розпрощавси,
Дідок пішов тіемним лісом,
А хлопец оставси.

Вын нічого ні думаї,
Лиш далі гуляї, —
Ні скімивси, уже років
Вісімнацціть маї.

Рокі ішли, проминули,
Так, гей би й ні були,
Та ік Довбуш си підоймет —
Гори си здригнули.

А ік свисне, то выд свисту
Ліси си хілєли,

А ік гримніє з пістолєті,
То всі си дівили:

Ци то буря в Чорногорі
Так, чуті, лунаї,
Ци то може коніец світа
Суда наступаї?

Всі си діив'ют в Чорногору,
Й а там сонце гріє,
Кедровата так, єк завше,
Фої зеленіє.

Лиш на камені широкім,
На горі високі
Сидіит Довбуш, гірский орел,
Пышний, сизоокий.

Кучірєвий, чорнобровий
Й а станок високій,
А убéря така на нім,
Шо си улискаї:

У сардаці вын сукнянім,
А шнури шовкові,
Сухозолоть, дармовисок,
Шо німа такої.

Сухозолоть, дармовисок,
Шо ні маї пари,
А золоті ошамоні,
Шо на Венграх ткані!

Ремінь на нім сріблом битій,
В руках пістолєті
Жарувані картушами
З правдіивого злота.

Порошніиці на нім срібні
Навхрест через плечі,
А бардочка Довбушева
Аж си сріблом мечі.

Так сіяї та так блишші,
Єк роса на сонци,
Й а сам Довбуш такий файній,
Єк ружа в выконци.

Та єк собі заспіваї,
Запії в листочок,
То по горах си покоті
Єго голосочок.

А єк крикніе: „Вражі пані,
Годі вам гуляті,
Бідніх людий катуваті,
Биті та караті!“

Чорногора си всміхнула,
Мов ні тота стала, —
За Довбушя Верховина
Ціла заспівала.

Й а всі верьхи за Довбушя
„Очінаш“ говорі,
Паніи ротіи ізберают
Та Довбушя лов'ї.

Ік обколи́ли Довбушя,
Зачили стрілєті,
Довбуш кулі позбераї,
Зачне си смієті.

А єк крикне: „Вражі пані,
Годі вам гуляті,
Всі маєткі зграбовані,
Треба вам тікаті!

А у кого ви маєткі
Та позаберали,“
Паніи того си спудіили,
Ровті повтікали.

Тогдіи Довбуш з-межі хлопців
Собі выбераї
Лиш дванаціть шо найкрашших
Та й панів караї.

Але Довбуш молодіенькій
В Буковец выході,
А дідусь, віщун старенькій,
Ид ніему пыдході:

„Слухай, сину, шо я буду
Тобі говориті,

Маїш славу, маїш гроші,
Вічно будієш житі.

Лиш на чужі, синку, жынкі
Тіи ні задіивляйси,
Люцку кровцю ні проливай
Та й ні напивайси."

А выд тогдіи зчєста Довбуш
З віщуном здибавси,
Куда ітіи, шо робиті,
У ніего питавси.

Куда ітіи, шо робиті,
Кого покараті,
А віщун розумній був,
Умів раду даті.

А ні знаті доків було,
Та й доків тривало,
Потім 'дної осени
Віщуна ні стало.

Та ні скімивси ватажко,
Коли нараз чуї,
Шо Дідушко по-злодійскі
Довбуша шукаї.

Взєла їго страшна лютість
Потім іскімивси,
Віпив кварту горівочкі,
Першій раз упивси.

Єла весна наставаті,
Зазулька коваті,
Ідіе Довбуш молодіенькій
Дідушка вітаті.

А приході на Юрія:
„Помагай Бог, Діду,
Відіий живий з легінями
Выд тіебе ні пыду.

А єк тобі, хло, жиєцци,
Та єк тіи си маїш?
Тіи за наголовні гроші
Голови стіинаїш.

Вибачайтіи, отамане,
Я — Олекса Довбуш."
Крикнув один из опришків:
„Чіму ні говориш?"

Довбуш лише посміхнувси,
Стрілив з пістолєті, —
Впав Дідушко, та й зачила
Тіемна кровця лєті.

Впав Дідушко на мураві,
Довбуш здогадавси:
„Ой пролив я люцку кровцю,
Та ж я присігавси."

Тогдіи Довбуш молодіенькій
Діда споминаї,
Ході сумній вын по світі,
Спокою ні маї.

І топырчік вже ні песті,
В сопівку ні йграї,
У листочок ні запії
Та й ні заспіваї.

Ік зачили в Криворівні
На храм си збираті,
Ідіе Довбуш молодіенькій
Душу очішшяті.

Увійшов, уклєк у церкві,
Помоливси Богу,
Душі стало трохі легше,
Вішов на дорогу.

Роздівивси, й а там одна
Молодіиця була,
Така пишна, така красна,
Ік сива зазуля.

Така пишна, така красна,
Та ік тота пава,
Шо выдразу Довбушеви
До душі припала.

Довбуш на ню подівивси
Та й зачив співаті,

А в співанці зачив її
Таке вын казаті:

„Та й холодна кернічинька,
Лиш би її питі,
Хотів би-х ті, молодіичко,
Щиро полюбиті.“

А Дзвыночка молодіенька
Коло ніего стала,
В очі му си подівила,
Таке выдспівала:

„Ік холодна кірничинька,
Можна її питі,
Коли хочіш, славній Довбуш,
Дам си полюбиті.“

Й але Довбуш молодіенькій
В ніеї си питаї,
Выдкі она та й єк звецци
Та й діе хату маї.

А Дзвыночка веселенько
Зачила казаті:
„Коли хочіш, славній Довбуш,
То все будіеш знаті,

А єк хочіш, славній Довбуш,
Зо мнов си кохаті,
То ходімо в Космач на храм
Зо мнов погуляті.“

Й а ні знаті, ік там було
Та й шо говорили,
На храму си побували,
Горівочку пили.

Тої ночі наш ватажко
З Дзвінков полюбивси,
Тої ночі в житю своїм
Другий раз упивси.

Й але Довбуш молодіенькій
Дзвыночку кохаї,
Куда ідіе, выдкі ідіе,
В Космач повертаї.

А Дзвыночка Олексика
Щиро покохала,
Ік у дніину ні віділа,
То ніч проплакала.

Ік учуї, шо Олекса
В сопівку зайграє,
Выбігає в полоніинку,
На ніего чікає.

Й але Довбуш так, ік завше,
Ік місіць ісході,
Збираїси до Космача,
До Дзвынкі увыході.

А ік выйдіе в полоніину,
В сопівку зайграі,
А за скілька хвылиночок
Дзвынка выбігаї.

Раз ходячи так по світу,
Довбуш забаривси,
Дзвынка ході, выглядаї,
Коби вже з'явивси!

Так ї сумно, так ї тєжко,
Шо сама ні знаї,
Олексика ні на хвильку
Вна ні забуваї,

Бо ні може без Олекси
Раду собі даті,
Ревне плачі та сумуї,
То зачне співаті.

Прийшов Довбуш молодіенький
Та й став пыд выконце:
„Устань, устань, моя Дзвінко,
Зараз сході сонце."

Ік стрітіилис, Боже милій,
Шо за люба була,
Стала Дзвынка веселенька,
За усе забула.

Бодай була тота люба
На вітру пропала,

Шо Довбушя молодого
У гріб закопала.

Ік стрітіилис — най щізаї,
Та най пропадаї —
Вірна любов ані міри,
Ні кінця ні маї.

Отаке си заводіило,
Довбуш помиливси —
Тої ночі в своїм житю
Третій раз упивси.

Заснув Довбуш дуже твердо
Та й діивний сон маї,
Шо він свою красну Дзвынку
Цулуї, вбіймаї,

Шо він свою красну Дзвынку
Цулуї, вбіймаї
Та розказуї выд чого
Умераті маї:

„Траба взєті срібну кулю,
Єрі колосочкі
Та й срібного волосочка
З мої головочкі.

Та й дванаціть службів божих
На тім відслужиті,
Тогдіи можна меніе вбиті,
Житє скоротаті.“

А Дзвыночка молодіенька
Лиш си притаїла,
Усьо чула, зрозуміла,
Бодай би згоріла.

Та й срібного волосочка
З голови зірвала,
Поганому Дзвынчукови
Все переказала.

Дзвынчук довго ні думаї,
В місто си збираї,
З поляками в Коломиї
Служби він наймаї.

Але Довбуш молодіенькій
До Дзвіночкі ходіит,
А Дзвынчук у Коломиї
Срібну кулю робит.

А ік було все готове,
Приході до хаті,
Зачінаї свою Дзвінку
Ланцугом мотаті.

Та й у лісі на ілині
Сова застогнала,
А зазулька в полоніині
Сумно заковала.

Ік тут Довбуш іздригнувси:
„Шо цисе за діиво,
Выд коли я світом хожу,
Це си ні трафіило,

Шоби кого я боєвси,
Мусів выдходіиті,“
„Отаманіе, заверніиси,
Лихо меш гостіиті!“

Легініикі єго просі,
А Довбуш говори:
„Чого, хлопці, боїтеси,
Та я — на всі гори!

Німа душшого выд мені,
Чого си боєті,
Хіба Дзвынчук ізо мною
Захочицци биті?

А ні см'ї міні Дзвынчук
Ні слова сказаті...
Ану, хлопці, зберaймоси,
Підіем погуляті.“

А приході пыд выконце
Та зачив казаті:
„Устань, Дзвынко, прийшов Довбуш
Тебе выдознаті.“

Баба з печі выдповіла:
„Німа Дзвынкі дома.“

„Брешеш, суко!“ крикнув Довбуш,
Ще гірше выд грому.

А ік лапне за одвіркі,
Ік солому круше!
Аж тут раптом серед хаті
Набый вуха глуше.

Ой набою тіи зрадливій,
Ой же тіи срібніенькій,
З отамана кровця лєє,
Впав вын молодіенькій.

„Я вже, хлопці, умираю,
Озміт на топори
Та й заніесіт діе найкрашше,
Аж у Чорногору.

А мый топыр золотіенькій
У Дунай топіте,
Ніехай знают старі ліуде
Та й маленькі діті.

Ніехай знают старі ліуде
Та й маленькі діті,
Шо, хто жінці в світі вірит,
Мусит умирати.

Будь здорова, ліуба Дзвынко
Та й ліубі Карпати,
Ви прошшєйти, ліубі хлопці,
Я лігаю спаті.

Будь здорова, Чорногоро,
Та й ви, добрі ліуде“, —
Помер Довбуш, вже такого
На світі ні будіе.

Й а зазулька іму куї,
Тримбіта сумуї,
Й але Довбуш у могилі
Ні знаї, ні чуї.

Та ні знаї, шо всі гори
За ніим затужили,
Та й ні знає, шо всі ліудіе
За ніим голосили.

Бануїмо за Довбушем,
Та й шкода гадаті,
Я кынчию за Довбушя
Спыванку співаті.

41

ДОБОШ
СМЕРТЬ ОПРИШКА II

Попид тоти полонини,
Попид тоти звори
Ходив Добош молоденькій
Попид Чорні гори.

Попид Чорні гори,
Попид зелененькі,
На топірчік са пидперав,
На свій мідяненькій.

На топірчік са пидперав,
На свій мідяненькій
Та на хлопців він покликав
Свої розбуйненькі:

„Слухайте — ви, цімборики,
Держіт са докупи,
Бо ідеме до Косова
До моєї любки.“

„Ой пане Добощуку,
Там буде супара, —
Варто би нам головочка
В Косові не встала“.

„Ой ви хлопці молоденькі,
На мене вважайте
Та ви стійте пид стіною,
Пушки набивайте“.

Як стали товариші
Пушки набивати,
Скочив Добош пид віконце
А й крикнув до хати.

Скочив Добош пид віконце
А й крикнув до хати:
„Та ти пусти ой, Марічко,
Добошя до хати.“

„Ой я тебе, Добощуку,
В хату не пускаю,
Аж жєдаєш шос вид мене,
Криз вікно ти даю.“

„Я вид тебе ой, Марічко,
Нічьо не жєдаю,
Є-м ти приніс подарунок,
Передати ймаю.“

„Ой я твоїх подарункув
А й не потребую,
Бо я пилну вечерочку
Типер готовую.“

„Пускай, пускай ти, Марічко,
Добошя до хати,
Та пусти ня ти, Марічко,
Переночувати.“

„А я таких розбійникув
Не переночую,
Бо я тепер вечерицю
Пилну готовую.

Ой ціся вечеричка
Буде дуже пилна,
Будет она та на лихо
А й світови дивна.“

„Пускай, пускай ти, Марічко,
Добошя до хати,
Шоби твої та вже двері
Лиш не поламати!“

„А у мене та вже двері
Та дуже міцнії,
В мене двері тисовії,
Замкі сталовії.“

„Не поможут двері твої,
А й ні замкі твої,

Як пидложит та Добошик
Уже плечі свої!“

Скочив Добош з-поза хати
Та двері ухилив
Тогди Штефан та із поду
А в Добошя стрілив,

В ліве плече, в саме серце, —
Він впав на коліна,
Ой того Добошика
В серце заболіло.

А не тілько та у серце,
До в самого мозку, —
Та три зерна та пшениці,
А два зерна воску.

„А гицилю ти Штефане,
Гицилю Дзвінчуку,
Чому-с убив Добошика
Через тоту жінку?“

„Було д’ жінці не ходити,
З жінков не гуляти,
Було тобі вірну правду
Жінці не казати,

Бо у жінкі нема віри,
Та вже нема правди,
Так, як нема в здохлой суки
Ні духу, ні пари.

А у жінкі нема правди
Та вже нема віри,
Так, як нема на водици
Ой ті бистрой піни.“

„Ой ти, Йване Чєреміський,
А й ти, Сандоборе,
Беріт мене по легінцки
На свої топори.

Беріт мене по легінцки
На свої топори
Та несіт ня в полонину,
В тоти Чорні гори.

Ой несіт ня в Чорні гори,
В тоту полонину, —
Де-м ріс хлопец та малинькій,
Там най іспочину.“

А озмили Добошика,
Несли в полонину:
„Кладіт мене трохи долу,
Най я припочину.“

Ой поклали Добошика
Під білого бука:
„Ой те́пер, товариші,
Уже нам розлука!

Ой те́пер, товариші,
Уже нам розлука,
Та цисе учинила
Тота бо й Марічка.

Слухайте ся, цімборики,
Та вкупі держіт са
Та пивниці розмикайте,
А грішми діліт са.“

О́й несли Добошика,
Захопляли зорі,
Та несучі Добошика
В полонину д-горі.

О́й несли Добошика
Лиш понад ту річку,
Та вже іму у дорозі
Запалили свічку.

Ой свічка вощаненька
Зачала кліпати,
Та вже зачав та Добошик
Лише спочивати.

Ой поклали Добошика
А й під білий камінь,
Тогди з ним ся випрощали,
Та на віки „амінь“!

Ой пид камінь го поклали
Та глинов прикрили,
Назад вни са обернули,
Грішми са ділили.

42

ДОВБУШ

СМЕРТЬ ОПРИШКА III

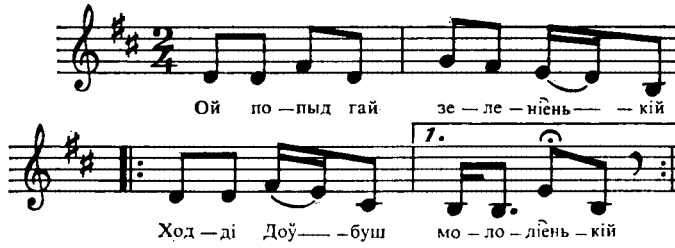

Ой попыд гай зеленіенькій
Ході Довбуш молодіенькій/2

Та й на ніжку налігаї,
Топырцем си пыдпераї./2

Топырцем си пыдпераї
Та й на хлопці закликаї:/2

„Ой ви, хлопці, ой ви мої,
Уставайті ви раніенько,/2

Збирайти си ви скоренько
У постоли шкірянії,
У волокі шовковії,

Скорше, хлопці, скорше бігом,
Западают стіежки снігом,/2

Шоби Куті ні обминуті,
До Косова повернуті.“/2

„Ой Довбуше тіи паніе наш,
Будіе зрада там на нас,/2

Будіе зрада там над нами,
Молодіими легінями./2

Та куда ми та й бували,
Нігдіе зради ні видали.“/2

„А ви, хлопці, уважайтіе,
По дві кулі наложайтіе/2

Та й пыйдіемо пыд выконце
Виглядаті свого сонця:/2

Ци спиш, серце, та й ци чуїш,
Ци Довбушя приночуїш?“/2

„Ой я не сп'ю та все чую
Та й вечероньку готую, — /2

Будіе она дуже пилна,
Усім ліудіем будіе діивна.“/2

Гукнув Довбуш з-поза хаті:
„Ци се кажеш добуваті,
Би двері ні вываляті!“

„В мене двері тисовії,
В мене замкі залізнії.“/2

„Ні поможут замкі твої,
Ік пыдложу плечі свої!“/2

Довбуш двері выдважаї,
Штіефан кулю наложаї, — /2

Лише Довбуш двері вхилив,
Зараз Штіефан в серце стрілив,/2

Ой у серце, в ліве плече,
Довбушеви кровця тече./2

„Ой ви, хлопці, ой ви мої,
Озміт меніе з хаті тої,/2

Озміт меніе на топори,
Занесіт мня в Чорні гори./2

Чьо тіи, Йваніе Сандагірскій,
Озми меніе по легінцкі./2

Занесіт мня в Чорні гори,
В Чорніх горах положітіе
Та й на мак ні посічітіе,

Най си враги ні збиткуют,
Моє тіло ні чверткуют.“/2
„Ой Довбуше, тіи паніе наш,
Велика пригода на нас, — /2

Діе ми будіем зимуваті,
Тото літо літуваті:/2

Пушли би ми в Московщіну,
Бо й там лиха наробили,/2

Бо хотіли князя вбиті,
А княгиню з собов взєті./2

Ой Довбуше, Довбущуку,
Чіму ні вбив-іс ту суку,/2

Бо й у сукі тілько віри,
Ік на бистрій воді піні./2

Ой Довбуше, тіи паніе наш,
Діе ми будіем зимуваті,
Тото літо літуваті?“

„У Чірнівцях на риночку,
В тєжких діибах, в зелізочку,/2

Там будієті ночуваті,
Будут птиці тіло рваті.“/2

43

ДОВБУШ

СМЕРТЬ ОПРИШКА IV

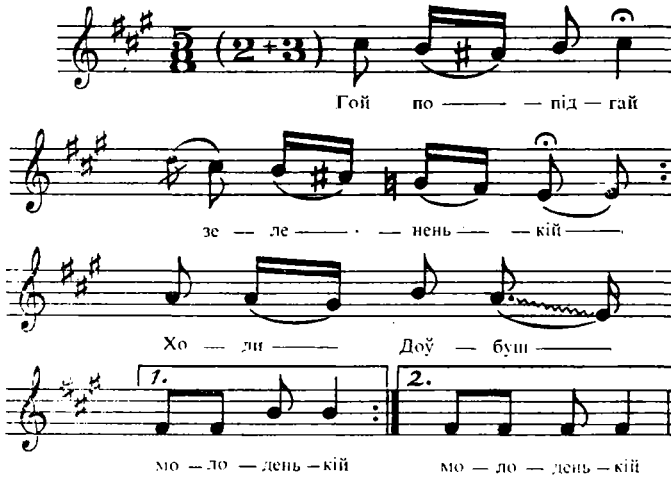

Гой попід гай зелененькій/2
Ходи Довбуш молоденькій./2

Ходи, ходи, похожає,/2
Топорцем си підперає./2

Топорцем си підперає,/2
Своїх хлопців закликає:/2

„Гой ви, хлопці, ви молодці,/2
Й а вбувайтеси в постолці,/2

Й а в постолці шкірінії,/2
Й а в волокі шовковії;/2

Тепер, хлопці, сидіт вкупі,/2
Бо мусимо спати вбуті, — /2

Мусим дуже рано встати/2
Та й підемо розбивати./2

Гайда, хлопці, гайда бігом,/2
Бо запали стежки снігом,/2

Шоби Кути не минути,/2
До Косова повернути./2

До Косова та й до Дзвінкі,/2
До Штефанової жінкі./2

Тепер, хлопці, станьте кругом,/2
А я піду під віконце,/2

А я піду під віконце,/2
Шоб не ймило нас тут сонце:/2

„Добрий вечір, Штефанова,/2
Ці вечеря вже готова?“/2

„Ой вічеря не готова,/2
Бо Штефана нема дома.“/2

„Пусти, Дзвінко, борзо в хату,/2
Бо будемо розбивати!/2

Доста сім рік си кохати,/2
Тепер двері розбивати!“/2

„В мене двері тисовії,/2
В мене замкі стальовії.“/2

„Як покладу плечі свої,/2
Не поможут замкі твої!“/2

Довбуш двері ледве втворив,/2
Дзвінка з поду правов стрілив./2

„Гой ви, хлопці, ви молодці,/2
Беріт мене на топорці,/2

Несіт мене в темні ліси/2
Та й покладьте під калину,/2

Та й покладьте під калину,/2
Де вродивси, там най гину./2

Сріблом-злотом поділіцци/2
Та й на мене подивіцци,/2

Та й на мене подивіцци,/2
Кождий в своє розійдіцци.“/2

44

ДОВБУШ
СМЕРТЬ ОПРИШКА V

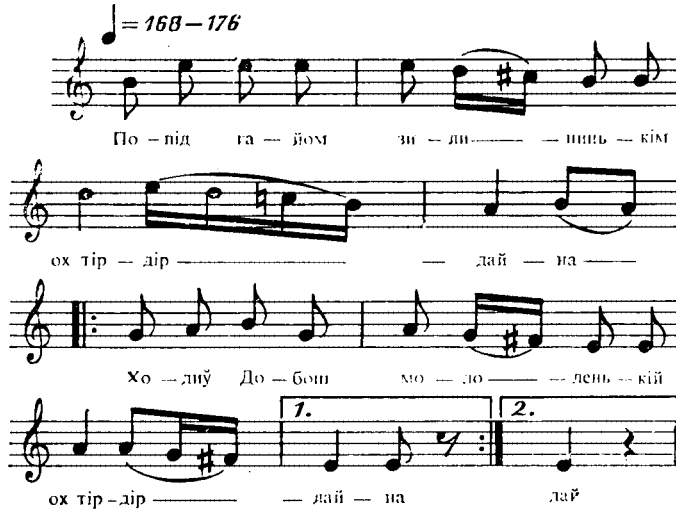

Попід гайом зилининькым, ох тір-дір дайна,
Ходив Довбуш молоденькый, ох тір-дір дайна./2

На коштуль ся підпирає, ох тір-дір дайна,
Та й на ніжку налігає, ох тір-дір дайна./2

Та й на ніжку налігає, ох тір-дір дайна,
Своїм хлопцім розказує, ох тір-дір дайна:/2
„Ісходімся до купочки, ох тір-дір дайна,
Та пойдімо до білявкы, ох тір-дір дайна:/2

Пущай, дівко й а ж до хати, ох тір-дір дайна,
Бы ти двері ни лупати, ох тір-дір дайна“/2

„В мене двері кругової, ох тір-дір дайна,
Й а замочкі оцільові, ох тір-дір дайна.“/2

„Ни поможут замки твої, ох тір-дір дайна,
Як положу плечі свої, ох тір-дір дайна.“/2

Як положив праве плече, ох тір-дір дайна,
Встрілили го в саме серце, ох тір-дір дайна./2

„Ци ти, пане оманчуку, ох тір-дір дайна,
Встрілив-ис ня чириз жінку, ох тір-дір дайна?“/2

„З жінков было ни стояти, ох тір-дір дайна,
Жінці правду ни казати, ох тір-дір дайна.“/2

„Ідіт сюды, хлопці ж мої, ох тір-дір дайна,
Беріт мене на топори, ох тір-дір дайна./2

На топори ня беріте, ох тір-дір дайна,
В Чорногору ня несіте, ох тір-дір дайна./2

В Чорногору ня несіте, ох тір-дір дайна,
На дорогу ня кладіте, ох тір-дір дайна./2

На дорогу ня кладіте, ох тір-дір дайна,
Яму підо мнов копліте, ох тір-дір дайна./2

Яму підо мнов копайте, ох тір-дір дайна
Та тамкы ня загрібайте, ох тір-дір дайна./2

Й а тамки ня загрібайте, ох тір-дір дайна,
По світу ся розтікайте, ох тір-дір дайна./2

По світу ся розтікайте, ох тір-дір дайна,
Все Добоша споминайте, ох тір-дір дайна./2

По світу ся розийдітся, ох тір-дір дайна,
Ідіт домів, поженітся, ох тір-дір дайна./2

Ідіт дому, поженітся, ох тір-дір дайна,
Сріблом-злотом поділітся, ох тір-дір дайна.“/2

45

ДОВБУШ
СМЕРТЬ ОПРИШКА УІ

Попід гайом зелененькый
Ходив Довбуш молоденькый./2

На ніжечку налігає,
На топ"ур ся п"удпирає./2

На топ"ур ся п"удпирає,
Свої хлопці іскликує:/2

„Ісходімся докупочкы
Та бдеми йти до Дзвыночкы./2

Пущай, Дзвынко, раз до хаты,
Вбы ти двері ни ламати./2

Ци спиш, Дзвынко, ци ночуєш,
Іде Довбуш, ти не чуєш?"/2

„Ой я ни сплю, ни ночую,
Іде Довбуш, я всьо чую./2

Іде Довбуш, я всьо чую,
Вичирицю му пилную./2

Вичириця моя пилна,
Усім людьом буде дивна."/2

„Пущай, Дзвынко, ты до хаты,
Вбы ты двері ни ламати."/2

„В мене двері скальової,
А замочкы оцільові."/2

„Ни поможут замкы твої,
Як положу плечі свої."/2

Як положив праве плече,
Стрілив Штефан з поду в серце./2

„Ой Штефане ти Звончуку,
Вбив-іс мене через жінку.“/2

„Тобі было не гуляти,
Жінці правду не казати,/2

Бо у жінкы тілько віри,
Як на світі павутины“./2

„Ой Іване Черемуськый,
Беріт мене по легінськы,/2

Беріт мене, несіт мене,
В сині гори кладіт мене./2

В сині гори покладіте,
Імня моє пʼудпишіте./2

Ой ся сріблом поділіте
Та ся підіт поженіте.“/2

46

МОРОЗЕНКО

Ой Морозе, Морозенку,
Ти преславний козаче,
За тобою, славний Морозенку,
А вся Україна плаче. } 2

Не так тая Україна,
Як же гордоє восько,
„Ходім, стара, стара Морозихо,
Меду-горілки нап'ємся!“ } 2

„А щось мені, миле братя,
Мед-горілка не п'ється, —
Під царськими та й воротами
Швед із ордою б'єцця.“ } 2

Нехай б'єцця, рубаїцця,
Він у тому кохаїцця,
Од Кракова й аж до Львова
Аж кров річкою ллєцця. } 2

Ой з-за гори, з-за крутої
Горде восько виступає,
Попереді мой син Морозенко
Сивим коньом вигравае: } 2

„Іди, іди, ти мой коню,
Іди тихою ходою,
Зустрінемось у Вердері
Славним віськом із ордою.“ } 2

47

КАРМЕЛЮК

Кармалюка добрий хлопець,
Він по світі ходить,
Ні одную дівчиноньку } 2
Він із ума зводить.

Не одную дівчиноньку
Він із ума зводить,
Не так тую чорнявую, } 2
Як ту білявую.

„Кажуть люди ще й говорять,
Що я єсть розбійник, —
Я людей не убиваю, } 2
Бо сам душу маю.

Я людей не убиваю,
Бо сам душу маю,
Я багатих оббираю, } 2
Бідних насищаю.“

48

КОБИЛИЦЯ

Ой кувала зазуленька
Та й буді куваті,
За Лукина заспіваю,
Кого кортіит знаті.

За Лукина заспіваю,
Кого кортіит знаті,
Єк то давно тєгалиси
Паніи діипутаті.

Та казали діипутаті,
Шо ой гаразд будіе,
Збирайтеси у громаду,
Комісія будіе.

Зібралиси добрі людіе
В велику громаду
Та зійшлиси до Маршавкі
Усі на пораду.

Та зійшлиси усі паніи,
Та зійшлиси злісні,
Та й імили Кобилицю
В підкови зелізні.

Та я іму в ріці рибу,
Та в кирниці щуку,
Та й імили Кобилицю
Та й ту Штіефанчучку.

Ой імили Кобилицю,
Обстали його хату
Та й розбили в Краснім Ділу
В Кобилиці хату.

Ци ви чули, людіе добрі,
Та таку публіку,

Шо написав Кобилиця
З Маршавков супліку.

Та написав Кобилиця
Та дав до кризенту,
Шоби вішло жовніриків
Хоть пів регіменту.

Та єк вішли жовнірикі,
В ріди поставали,
Молодіиці молодіенькі
Ім си врадували.

Ой кувала зазулиця
Сивенька, маленька,
Івила си в Путилові
Співанка новенька.

Ой новенька співаночка
Та й нова каплиця,
Віріжєвси та й до Відня
Лукин Кобилиця.

Та єк вішов на подвірі,
Та став говориті:
„Тєжко мені на серденьку,
Єк буду гостіиті.“

Та єк вішов на ограду,
Попестив корови:
„Та бог знає, ци си верну
Из цеї дороги.“

А завіїв буйніий вітіер
Садами, ломами,
Віріжєвси Кобилиця
До Відня з панами.

Віріжєвси Кобилиця
До збору, до збору,
Впала іму доріженька
Цупаш до Гомору.

Впала іму доріженька
До Тваю, до Тваю,
„Добрий вечір, усі люди,
Й тобі, паламарю.

Добрий вечір, паламарю,
Прийми ночуваті,
Бо я, Лукин Кобилиця,
Хочу умераті".

Запитавси той паламарь:
„Шо из цего буде,
Шо ти марно умераїш
Через бідні люди?"

А єк умер Кобилиця,
Два попи ховали,
Та у нашу Путилову
Пісьмо написали.

Заплакали усі люди,
Умер Кобилиця,
А найжєлісно плакала
Жінка — удовиця.

Скажіт жінці Лукинові,
Шо най не сумуї,
Має хлопці два маленькі,
Здорова годуї.

Та єк би то, люди добрі,
Та не сумуваті,
Єк то тєжко удовиці
Дітіий годуваті.

Ой кувала зазулиця
Та й із Ропочила,
Лукинови співаночка
Уже си скінчила.

А із тої полонини
Дрібний дошшік крапав,
За Лукином Кобилицев
Ой кождий заплакав.

Ой кувала зазулиця,
Сіла на причівкі,
Дай же, Боже, Лукинови
Легкії спочівкі.

Ой кувала зазулиця,
На вітіер си здула,
Та це не є співаночка,
Вірна правда була.

49

КАЛЬВІН

ЖІНКА РОЗБІЙНИКА I

Оден волик й а три плужкі,/2
Посіяла лен петрушкі./2

Ні полола, ні сапала,/2
Доньці долю віберала:/2

То за пана, то за Йвана,/2
За Кальвіна її дала./2

Кальвін б'є її, вбиваї,/2
Чорну кровцю проливаї./2

„Моя кровця не водиця,/2
Проливати не годицця."/2

Вна до року сина мала,/2
Правов ніжков колисала./2

Правов ніжков колисала/2
Та й таке вна йму співала:/2

„Ой ци люлю, малий хлопец,/2
Шоби-с не був, як твій отец,/2

Бо твій отец кріз ніч ходит/2
Та й кривавий палаш носит."/2

Она оце лиш співаї,/2
Кальвін двері відтворяї:/2

„Співай, мила, як співала,/2
Люляй сина, як люляла."/2

„Гой я, милий, не співала,/2
Я наймичку проклинала,/2

Шо не хоче хату мести/2
Та й до плуга їсти нести.“/2

„Лігай, мила, на лавочку,/2
Най ти зітну головочку.“/2

„Чікай, милій, вже лігаю,/2
Най ся з сином попрощаю.“/2

Й а вна їго як прощала,/2
В праве личко цулувала,
Й а у ліве значок дала.

Гой син росте, доростаї,/2
Тата свого си питаї:/2

„Тату, тату, є причина,/2
В моїм личку є шірбина.“/2

„Твоя мама як вмирала,/2
Й а вна тобі цей знак дала./2

Дала, сину, на памняти,/2
Шо і ти мав рідну мати.“/2

50

ЙОНЧІК
ЖІНКА РОЗБІЙНИКА II

„Донько моя, подь додому,
Придала-м тя, не знам кому, —
Придала-м тя Йончікови,
Найпущому вандруйничкови.

Нучов пуйде, нучов прийде,
Нігде добре не принесе, —
Сорочечку порваную,
Шабелочку кирвавую.“

Його жінка не рада була,
Свою дольку пробувала,
Свою дольку пробувала,
Коли дитя колисала:

„Люлю, люлю, мамин хлопец,
Коби-с не був, гей в тя отец, —
Сокирков тя розрубаю
Та по полю розметаю.“

Іде Йончік т-своїм двором
Та заслухав тоти слова.
„Співай, жінко, гей-с співала,
Коли-с синка колисала.“

„Люлю, люлю, мамин хлопец,
Коби-с такий, гей в тя отец,
У медку би-м тя купала,
Білим хлібцьом годувала.“

„Уберайся, жоно красна,
Як лиш сина твердо любиш, —
Бо ідеме на шпацірку,
На високу дуже горку.“

„Сім годикув з тобов жила,
На шпацірку-м не ходила.“
„Клади, жоно, д-зимні голву,
Най ти її долів здойму.“

Ой прилетів голубочок
В зеленім віночку:
„Йончіку молоденькій,
Зняв-с жінці головочку!“

Пушов гей у глубий зворик
Взмити саблю та й топорик.

ПРІЙШОВ ЛИСТІК ДО ТАТА

ДОЧКА-ВОЯЧКА

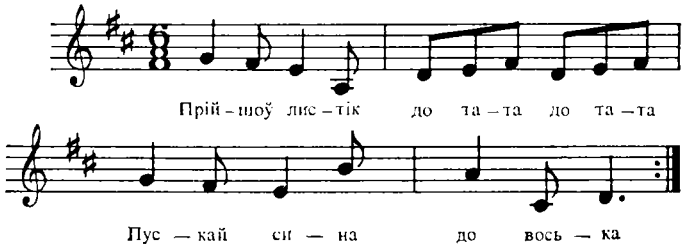

Прійшов листік до тата, до тата:
„Пускай сина до воська.“

„Ой я сина ні маю, ні маю,
Старшу доньку пускаю“.

„Ой я, тату, ні піду, ні піду,
Воюваті ні буду.“

Прійшов листік до тата, до тата:
„Пускай сина до воська.“

„Ой я сина ні маю, ні маю,
Другу доньку пускаю.“

„Ой я, тату, ні піду, ні піду,
Воюваті ні буду.“

Прійшов листік до тата, до тата:
„Пускай сина до воська.“

„Ой я сина ні маю, ні маю,
Меншу доньку пускаю.“

„Ой я, тату, я піду, я піду,
Воюваті я буду.“

Єк ї кіски рубали, рубали,
Тато й мама плакали,

І сам цісарь дівував, дівував,
Шо з дівками воював.

52

ЯК УПАЛА БІЛА ЗИМКА

РОЗЛУКА I

Як упала біла зимка,
Нігде си діяти,
Вийшли пани з форшушями,
Форшуші давати.

Ой форшуші подавали,
Книжки видобрали,
Лишили їх на два тижні,
Шоби газдовали.

Ой як віщли письма з фірми,
Дали в село знати,
Шо в вівторок та в середу
Треба їм рушяти.

У вівторок та в середу
Треба їм рушяти, —
Та як стали молодиці
Хліби напікати.

Ой тоти молодиці
Хліби напікали
Та вни своїх та газдикув
З дому видправляли.

Уже вни їх видправляли
Аж до Воламашя —
Типер, типер, посестрички,
Прийшла біда наша!

53

ВІРІЖЄЛА МАТІ СИНА

РОЗЛУКА II

Віріжєла маті сина
За високі гори,
Зачисала кучірикі
Понад чорні брови.

„Ідіи, синку, дорогою
Та й ні обзерайси,
Єк ті будут відбераті,
Тіи бери ні дайси.“

„Єк я можу, моя мамко,
Шоби я ні давси,
Хіба б я, моя мамко,
Назад ні вертавси.

Проси, маті, шшєро Бога
Та й Присвіту діву,
Шо ж би я си ні замішєв
Й а в жовнірску віру.“

54

ВІТІЕР ВІЇ, ВІТІЕР ВІЇ
РОЗЛУКА III

Вітіер вії, вітіер вії,
Березов колише,
Сидіит чісарь на стілчику,
Вібранчіків пише.

„Гой чісарю, чісарочку,
На шо нас вербуїш,
Забрав ворог магазині,
Чим нас погудуїш?“

„Та буду вас годуваті
Гречінов половов,
Та буду вас віріжєті
Чісарсков дорогов.“

Ой гречіна половочка
Гірька, нісолодка,
Та й чісарска дорожечка
Довга, нікоротка.

„Та буду вас віріжєті
Від села до села,
Шоби була кожда дніинка
Та й вам нівесела.

Та буду вас віріжєті
Від міста до міста,
Шоби була головочка
Та й ваша періста.“

55

ОЙ ДУБЕ ЗЕЛЕНІЕНЬКІЙ
РОЗЛУКА IУ

Ой дубе зеленіенькій,
Та й дубе, та й дубе,
Та я хлопец молодіенькій,
З меніе жовнір будіе.

„Маті ж моя старенькая,
Та я твый синочок,
Шо-іс мя та й выкохала
Під карабіночок.

Ой заплачіш, моя маті,
Заплачіш, заплачіш,
Та ік меніе на чісарскім
Коніку зобачіш.

Ой заплачіш, моя маті,
Неділенькі тої,
Ік увидіш білий ремінь
Через плечі мої.

Ой заплачіш, моя маті,
Дрібніими сльозами,
Ік меш меніе пызнаваті
Межи жовнірями.

Ні плач, маті, ні плач, маті,
Ні плач, ні журиси, —
Маю я си шо убраті,
Прийдіи подівиси.“

Ой узєли молодого
Та й на жовніренька,
Ні так маті за ніим плачі,
Ік єго миленька.

56

ЗАГРИМІЛИ КЛЮЧІ ВНОЧІ
РОЗЛУКА У

Загриміли ключі вночі,
Понад море йдучі,
Заплакали выбранчікі,
В чужі цари йдучі.

Та ні плачте, выбранчікі,
Права вам дорога, —
Камінєчком мурована
До самого Львова.

Камінєчком мурована,
Мостіи пыдріжені,
Выдци йдієті з кучірями,
Відти пострижені.

В Станіславі загриміло,
Й а в Чірнівцях трісло, —
Та й поклали миленького
Перед панів в крісло.

Та й поклали миленького
Та й зачили стричі,
Прибігаї дівчіночка,
Додому го кличі.

„Чікай, чікай, дівчіночко,
Я ні маю часу, —
Та най свої кучирікі
Я в Чірнівцях лишу."

Й а до Стрия доріжечка,
До Стрия, до Стрия, —
Обтели ми кучірикі,
Тіпер гола шия.

Й а ковала зазулиця
Понад тоті влоги,

Лишилиси кучірикі
Панам попыд ноги.

Й а ходіила дівчіночка
Й а в місті по ринку,
Вызберала кучірикі
В шовкову платинку.

57

ТА Й КОНІИКУ ВОРОНІЕНЬКІЙ

РОЗЛУКА УІ

Та й коніику вороніенькій,
Та й коніику срібній,
Берут меніе у гусари,
Та я там ні здібній.

Берут меніе у гусари
До тої скадрони,
Дают міні шаблю в рукі,
Я ні маю волі.

Дают міні шаблю в рукі,
Карабін ізбоку,
Подіив'юси суда, туда —
Я жовнір, нівроку!

Та я жовнір, моя мамко,
Та й жовнір, та й жовнір,
Єк ви мені ні віриті,
Діивіцци на ковнір.

Єк ви мені ні віриті,
Вірьте жовніреви,
Та я хлопец молодіенькій,
Служу цісареви.

58

ТА КОВАЛА ЗАЗУЛИЦЯ

РОЗЛУКА УІІ

Та ковала зазулиця
Выд Прута до Прута,
Дурна дівка, нірозумна,
Шо любе рекрута.

Рекрутові та й приходи,
Та вын машіруї,
А дівчіна молодіенька
До смерті бануї.

„Сама-с собі, дівчіночко,
Жілю наробила, —
Ік тіи знала, шо я жовнір,
Нашо-іс любила.

Ік тіи знала, шо я жовнір,
Шо я ні гімайній,
Було меніе ні любиті,
Хоть шо я був файній.

Було меніе ні любиті,
За мнов ні тужиті,
Й а тіи знала, шо я мусю
Цісарю служиті.

Ой ні плач тіи, дівчіночко,
Та ні плач, ні тужи,
Та ні одіен годіен хлопец
Цісареви служит.

Й але ні плач, дівчіночко,
Ні выходіи з віри, —
Було тогдіи та й плакаті,
Ік клали до міри.

Було тогдіи та й плакаті,
Було голоситі,
Було меніе молодого
У панів проситі."

59

ГОЙ ДО ПРУТА ДОРОЖЕЧКА

РОЗЛУКА VIII

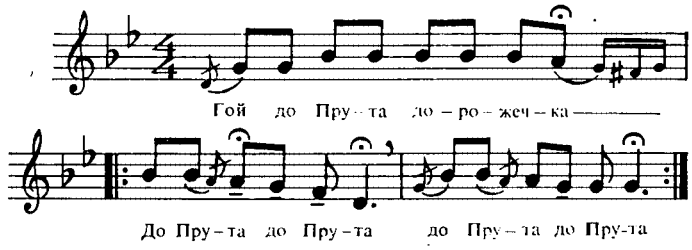

Гой до Прута дорожечка,
До Прута, до Прута,/2

Дурна дівка, нерозумна,
Шо любит рекрута./2

Як рекрута не любити,
Рекрут молоденькій,/2

Від рекрута подарунок,
Як мід солоденькій./2

„Я согодни коня кую,
Завтра машірую,/2

Подай, любко, біле личко,
Най ті поцулую.“/2

„Нашьо тобі личка мого,
Коли покідаїш,/2

Щаслива ті дорожечка,
Куда гадку маїш./2

Щаслива ті дорожечка
До самого Львова.“/2

Вілетіла з-під коника
Золота підкова./2

Та не жаль ми за підковов,
Шо золота була,/2

Але жаль мні за дівчинов,
Шо молода була./2

Та не жаль ми за підковов,
Шо си загубила,/2

Але жаль ми за дівчинов,
Шо си залишила./2

„Гой будь, мила, здоровенька
Та й будь розумненька,/2

Та не дайси на підмову,
Бо шє-с молоденька./2

Та не дайси на підмову,
З розуму зводити,/2

Бо я маю три літа
Цісарю служити./2

Й а в цісаря „легка“ служба,
Та й би там лиш бути,/2

Би зицирку не робити
Та й не воювати./2

Й а заграли, забубнили:
„Ступай ти, рекруте!“/2

Й а рекрути в літі тути,
Й а в осени далі,/2

Лишєєси, файна любка,
На великі жалі./2

60

ГОЙ ЗАПЛАЧІШ, МОЯ МАМКО
ЖОВНІРСЬКІ БУДНІ І

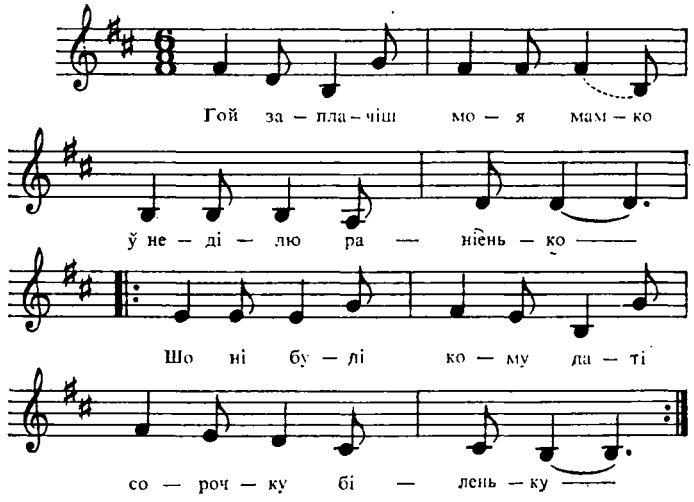

Гой заплачіш, моя мамко,
В неділю раніенько,
Шо ні буді кому даті } 2
Сорочку біленьку.

Гой заплачіш, моя мамко,
В неділю сполудня,
Шо всі хлопці на гуляню, } 2
Лиш меніе ні буди.

Шо всі хлопці гуляют,
Гуляют, данцуют,
Меніе, хлопця молодого, } 2
В воську зицируют.

Зицируют, зицируют,
В воську зицируют,

Прийду ввечір до казарми,
Слозами вмиюся. } 2

Карабіне, карабіне,
Та й карабіночку,
Через тіебе, карабіне,
Втратіив дівчиночку. } 2

Гой дівчино, дівчиночко,
Не одної віри,
Та чого ж тіи ні плакала,
Єк я йшов до міри. } 2

61

ОЙ КОВАЛА ЗАЗУЛЕЧКА
ЖОВНІРСЬКІ БУДНІ II

Ой ковала зазулечка,
Вылетіла в лика,
Та й узєли мого любка
Та й на жовнірика.

Та й узєли мого любка
На пана, на пана,
Шо іго постілечка
Порохом припала.

Та ік єго та й узєли,
Білий ковнір дали,
Дотів іму було тєжко,
Поків муштрували.

Дотів іму було тєжко,
Поків муштру взєвси,
Та на кождій кватироцци
Слызками умивси.

Та ніхто так ні бідуї,
Ік жовнір бідуї, –
Три годіині ше до дніині,
Вын коня пуцуї.

Три годіині ше до дніині,
Жовнір муси встаті,
Много маї ремінєчка
Перепуцувати.

Ремінєчко выпуцував,
Кабат замашшєній,
Всіді жовнір молодієнькій
Ході засмучєній.

62

ГОЙ ПРИСТАНУ ДО ДРАГОНІВ

ЖОВНІРСЬКІ БУДНІ III

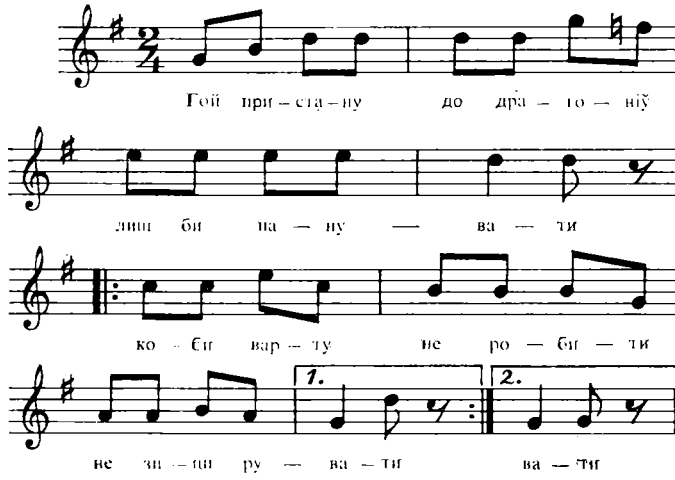

Гой пристану до драгонів,
Лиш би панувати,
Коби варту не робити,
Не зицирувати. } 2

Гой я піду на зицирпляц,
Візицируюся,
А єк прийду до касарні,
Слозами вмиюся. } 2

Гой як прийду до касарні
Та й стану думати,
Гой ци коня, ци сам себе
Маю пуцувати. } 2

Гой я коня віпуцую,
Кабат замащений,
А до мене біжит капраль,
Як той пес скажений. } 2

Гой я кабат віпуцую
Та й спати лігаю,
Є до днини три години,
Як я встати маю?! } 2

Ти гадаїш, моя мамко,
Шо я тут так паном,
Тут морозу сорок градів,
Я си вкрив кафтаном. } 2

Ти гадаїш, моя мамко,
Шо я тут пануюю,
Й у чітверті я годині
Вже коня пуцую. } 2

У чітверті я пуцую,
Й а в п'єті футрую,
Й а у шесті та годині
Вже коня сідлаю. } 2

Й а у шесті та сідлаю,
В семі машірую,
Й а вже сонце наполудни,
Я шє ні вбідаю. } 2

63

МАТИ Ж МОЯ, МАТИ
ЖОВНІРСЬКІ БУДНІ IV

Мати ж моя, мати,
Та я твій синочок,
Шо ти ж мене вікохала
Під карабіночок.

Карабіне, карабіне,
Мучіш мою душу,
Хоть би не рад, молодіенькій,
Носити тя мушу.

Й а цісарскі карабіни
Богдай погоріли,
Коби мене молодого
Плечі не боліли.

Коби-с знала, мати,
Єк жовнір бідує,
Єк жовнір бідує,
Єк цента не має.

Не має три цента,
Не буде снідати,
Коби ж тото знала
Єго рідна мати.

Зафасував ленунк,
Та шо з ним робити, —
Ци го шпаровати,
Ци за раз пропити.

Купив ниток, голок
Та й заплатив прачку,
Біда го скортіла,
Купив собі пачку.

Три центи лишились,
Пішов підголився,
Отак бідний жовняр
Собі заслужився.

П'ЮТ ЖОВНЯРИ ГОРІВОНЬКУ

ЖОВНІРСЬКІ БУДНІ V

П'ют жовняри горівоньку,
Напиваються,
Син богацький сидит в коршьмі,
Насміваєтся. } 2

Син богацький сидит в коршьмі,
Насміваєтся:
„Та й за шо ж то бідний жовняр
Напиваєтся?!“ } 2

А як прийшов пан капітан,
Крикнув: „Хлопці, враз!
Беріт того богачіка
Й а з корчми зараз!“ } 2

Оден бере за чуприну,
Другий в шию б'є:
„Аби ти знав, скурвій сину,
За шо жовняр п'є! } 2

Шо ж би ти знав, скурвій сину,
За шо жовняр п'є,
Бо твій тато на жовняри
Податок дає.“ } 2

П'ют жовняри горівоньку,
Ідє ягідки,
Та й так собі поглядают
На чужі жінки. } 2

Чужі жінки, як ягідки,
Як ружавий цвіт,
Лишень міні шабелина
Зав'язала світ. } 2

Озму тебе, шабелино,
За гострі боки,
Кину тебе, шабелино,
В Дунай глібокий. } 2

Плавай, плавай, шабелино,
Вчися плавати,
А я піду, молод жовняр,
Жінкі шукати. } 2

Гой як я та й молод жовняр
Жінку та знайду,
Тогди тебе, шабелино,
До боку вчіплю. } 2

65

НАД ВОДОЮ, НАД БИСТРОЮ
ЖОВНІРСЬКІ БУДНІ VI

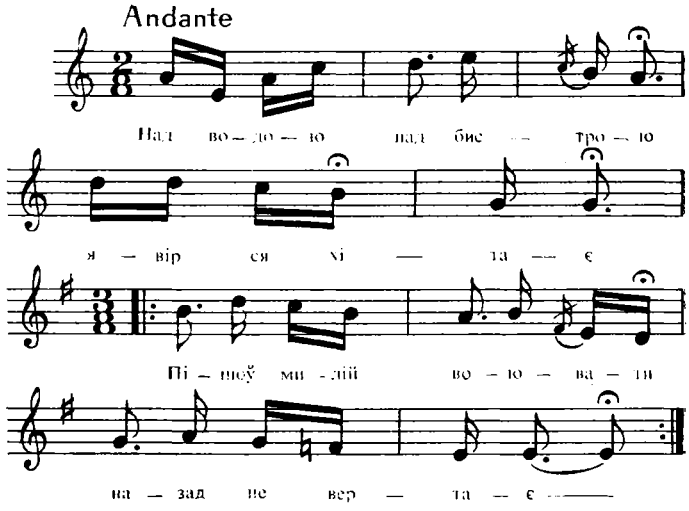

Над водою, над бистрою
Явір ся хітає,
Пішов милій воювати,
Назад не вертає. } 2

Я гадала, мій миленькій,
Шо ті шабля вборони,
Й а вороги ти в плин взяли
На Карпатах горах. } 2

Й а вороги ті в плін взяли
До чужого краю,
Минув рочок, вже на третій,
За тебе не знаю. } 2

За тобою, мій миленькій,
По світі писала,

Заків тебе в чужім краю } 2
Ледве відшукала.

Й а ти жієш в чужім краю,
А я в Буковині,
Серце міні розриваїш } 2
На дві половині.

Гой коби ж я мала крильця,
Я би-м полетіла,
Я би ж тобі, мій маленькій, } 2
Всю правду вповіла.

Я б до тебе полетіла
Темненької ночі,
Сидит варта на границі, } 2
Пускати не хочі.

66

ВІТЕР ВІЄ, ТРАВА ШУМИТ
СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА І

Вітер віє, трава шумит,
Й а в ті траві жовнір лежит.
Вконіец голів свічка горит,
Вконіец ніжок коніик пасе,
Коло ніего мати плаче.
„Гой плач, мамо, та й ні дуже,
Порубаній на чітверо,
Й а сердіенько на шестіеро,
Біле тіло, єк мак дрібно,
Білі палці на кавалці.
Шукай, мамко, лікарочкі,
А єк тото ні поможе,
Шукай, мамко, майстіерочкі,
Шоби хату збудували
Без віконіец, без дверец,
Бо вже мому житю коніец;
Шоби вітіер ні повіів,
Шоби тіло ні розвіів,
Шоби сонце ні загріло,
Шоби тіло ні зіпріло."

67

ТЕЧЕ РІЧКА ЛЕДОВА

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА II

Тече річка ледова/2
До Маріки до двора./2

Встань, Маріко, встань горі,/2
Бо вже коник у дворі./2

На конику несеся,/2
Та пушка му трясеся./2

За шапочков лелія,/2
Шо му дала Марія./2

Ой питає єго вна:/2
„Де ти будеш хатку мать?“/2

„Коло церкви в цвинтари,/2
Там ми хатку выбрали./2

На два митри глубоку,/2
Й а на митир широку./2

Штири попы, два дякы,/2
Тото мої музикы./2

З ними будут гарно йграть,/2
А я буду тихо спать.“/2

68

ВІТЕР ВІЄ, ТРАВА ШУМИТ
СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА III

Вітер віє, трава шумит,
А в ті траві жовнір лежит,
На купині головою,
Накрив очі муравою.

Над ним коник зажуривси,
По коліна в землю вбивси.
„Не стій, коню, надо мною,
Бо я вижу щирість твою.

Іди, коню, додомою,
Розвесели мамку мою.
А там будут жнці жати,
Не дай їм ся в руки взяти.

А там будут молотити,
Не дай їм ся підмовити.
Прийди, прийди під ворота,
Заржи, заржи, як сирота.

А там віде мамка з хати,
Буде ті сі щось питати:
„Ой конику вороненькій,
Де мій синок молоденькій?“

„Ой твій синок оженився,
Узяв собі в царя дочку,
Узяв собі в царя дочку,
Ба й зелену муравочку.“

69

ОЙ ТРИ ЛІТА, ТРИ НЕДІЛІ
СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА IУ

Ой три літа, три неділі
Минулоси на Вкраїні,
Єк ми мужа туркі вбили.

Під євором зеленіенькім
Лежит мій муж молодіенькій,
Єго тіло почорніло
Та й выд вітру потрупіло.

Над ніим конік зажуривси,
По коліна в земню вбивси.
„Ні стій, коню, надо мною,
Бачу я щіроньку твою.

Біжи степом та гаями,
Долинами, байраками
До моєї родиноньки,
До вірної дружинонькі.

Стукни в браму копитами
Та й забрязкай поводами.
Ой вийдіе брат, понурицци,
Вийдіе мати, зажурицци.

Вийдіе мила, порадії,
Стане, гляне та й зумлії:
„Ой де-с, коню, пана скинув.
Скажи, коню, чі не згинув?“

„Меніе туркі надігнали,
Пана твого з мене стяли,
Порубали, порубали
Та й над водов го ховали.

Ой цить, маті, ні журиси,
Бо вже твій син ожениви,
Узєв собі за жыночку
Зеленую долиночку.“

70

НА ЗЕЛЕНІМ ЗАРІНОЧКУ

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА У

На зеленім заріночку/2
Три листочки бервіночку:/2
Одіен урву, попіваю,/2
Тата й мамкі вже ні маю./2
Другій урву, попіваю,/2
Сестрів, братів ні видаю./2
Третій урву, попіваю,/2
На чужині пропадаю./2
Там на горі трава шумит,/2
У ті траві жовнір лежит,/2
Над ніим конік зажурився,/2
По коліна в земню вбився./2
Віпас траву до коріня,/2
Віпив воду до каміня./2
Ні стій, коню, наді мною,/2
Бо я вижу жалість твою./2
Ідіи, коню, в моє село,/2
Заржи сумно, нівесело./2
Ой там відіе моя маті,/2
Як будіе шош тя питаті,/2
Й а би знав, шо ї сказаті:/2
«Ой твій синок уженився,/2
По коліна в земню вбився./2
Узєв собі в царя дочку,/2
Укрив голу муравочков./2
Бери, маті, піску в жменю/2
Та посій го по каменю./2
Та коли той пісок зийдіе,/2
Тогдіи ж твій синочок прийдіе.»/2
Взєла маті піску в жменю,/2
Посіїла по каменю,/2
Жде маті, коли пісок сході,/2
Жде маті, коли синок приході:/2
Й а ж бо пісок той ні сході,/2
Та й ї синок ні приході.

71

ГОЙ НА ГОРІ ЖИТО

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА VI

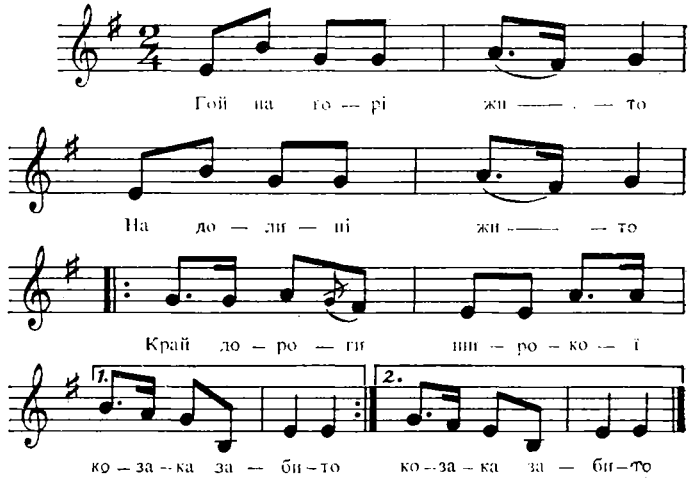

Гой на горі жито,
На долині жито,
Край дороги широкої } 2
Козака забито.

Ой убито, вбито,
Затігнено в жито,
Червоною китаєчков } 2
Його личко накрито.

Ой вийшла дівчина
З чорними очима,
Відокрила кітаєчку } 2
Та й си подивила.

Ой вийшла другая,
Та й не такая, —

Відокрила китаєчку } 2
Та й поцулувала.

Гой вийшла третяя,
Та й не такая, —
Відокрила кітаєчку, } 2
Ревне заплакала:

„Гой й а встань, козаче,
Й а встань, мій миленькій,
Ходи-блуди по діброві } 2
Кінь твій вороненькій“.

„Гой нехай він ходи,
Нехай він блукає,
Він до мої миленької } 2
Дороги шукає.“

72

ЧОРНА ГОРА НЕ ОРАНА

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА УІІ

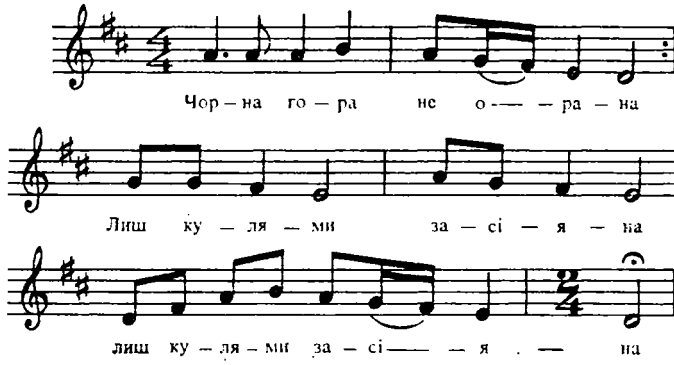

Чорна гора не орана,/2
Лиш кулями засіяна./2
Летит куля за кулями,/2
Тече кровця ярочками,/2
А в ті кровци вояк лежит,/2
Над вояком коник иржит./2
„Не йржи, коню, надо мною,/2
Неси мамці новиную;/2
Іди та стань коло плота/2
Та й зайржи на ворота.“/2
Дошшік, дошшік накрапує,/2
Чісарь восько загаює./2
Питаєся мама пана:/2
„Ци-с не видів мого Йвана?“/2
„Я го видів за Дунаєм,/2
Кунця сиї води, краєм.“/2
Дати дому задзвонити,/2
Дзвонят коні у підковы,/2
Й а катуни в шаркантьовы./2

73

ОЙ ТИ ГОЛУБОЧКУ

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА VIII

Ой ти голубочку,
Сидиш на дубочку,
Ци-с не видів, ци-с не бачів } 2
Мого брата в воську?

Твій брат при долині
Коня напуває,
Чорний ворон, чорнесенькій } 2
В очі заглядає.

В очі заглядає,
Кривцю віпиває,
Біле тіло роздовбує, } 2
Кости розтігає.

Ой ви ж кости мої,
З великої зрости,
Допоможи, милий Боже, } 2
Мої молодости.

Молодосте ж моя,
Де ти си поділа?
Полетіла в чисте поле, } 2
На березу сіла,

До полудня цвила,
Пополудню ув'яла,
Й а вже ж моя молодосте, } 2
Навікі пропала!

74

ОЙ ТАМ В ПОЛЕ СТОЇТ ЯВОР

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА IX

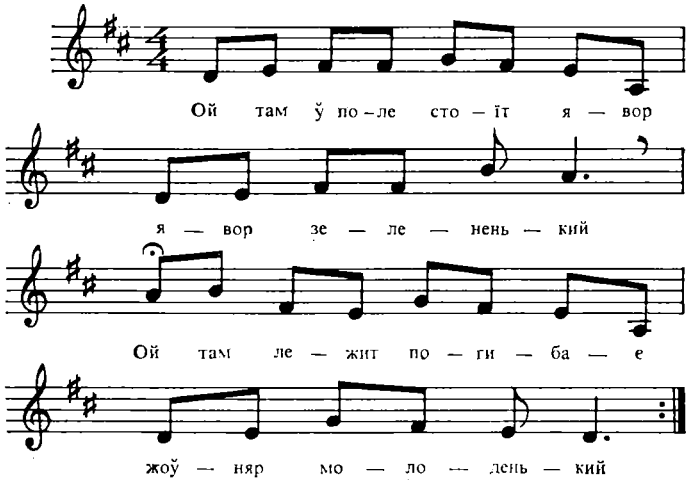

Ой там в поле стоїт явор,
Явор зелененький,
Ой там лежит погибає
Жовняр молоденький.

Ой там лежит, погибає,
Головоньку клонит,
Там дівчина чорнобрива
Білі ручки ломит.

Заломила білі ручки
Від пальця до пальця,
Нема, нема та й не буде
Жовняра — коханця.

Надійшов ой вівчаронько
З білими вівцями

Та й надибав жовнярика
В лузі між корчами.

„Ой ти, вівчар, вівчароньку,
Дай до міста знати,
Най приїде отец-мати
Мене поховати.“

Приїхали отец-мати,
Взялися питати:
„Шо ти, сину, жовнярино,
Гадаїш вмерати?

Шо ти, сину, жовнярино,
Гадаїш вмерати,
Де тя, сину, жовнярино,
Кажеш поховати?“

„Та несіт ня, поховайте
На низку долину,
Посадіт мені в головах
Червону калину.

Будут пташки прилітати,
Цвіт з калини їсти,
Будут мені приносити
Від милої вісти.

Всі пташки ся позлітали,
Цвіт з калини з'їли,
Такі мені, молодому,
Правди не вповіли.“

75

ОЙ ЧІСАРЕ, ЧІСАРЫКУ

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА X

Ой чісаре, чісарыку,
Срібні рукавыці,
Береш люде у катуны,
Беры й молодыці.

Береш люде у катуны,
Абы тя служылы,
Ой беры і молодыці,
Абы не тужылы.

Ой кажут, рудна мамко,
Што катуну добре, —
Не одному катуновы
Ворон очі добле.

Ой ворон очі добле,
Косты розношує,
Та не одна рудна мамка
За сына не чує.

Плачут мамы за сынамы,
Жоны за мужамы,
А дівчата молоденькі
Лиш за легінямы.

А в суботу на неділю
Сонечко ісходыт,
Та молода дівчынонька
По садочку ходыт.

Ой ходыт та все ходыт,
Любка узерає,
А любочко в Галіцеї
З богом спочіває.

Многі пушкы, байонеты
Порохы прыпалы,

Та ой многі легіныкы
У войні ся всталы.

Ей у туй Галіцеї
Темету шырокый,
Та у тум теметові
Муй любко солодкый.

Коли война зачінала,
Тогды туча була,
Як каноны загрымілы,
Земля ся кынула.

Ой земля ся кынула,
Кулі засвысталы,
Та сарачі легіныкы
Всі на землю впали.

Прыйшли ід ным санотыці
Та їх познымалы
Та без попа та без дяка
В яму наметалы.

Ой та прыйшла санотыця,
Коло одного стала,
Єму голов пуддоймыла,
Тяжко заплакала:

„Ей легіню молоденькый,
Што думку думаєш, —
Твуй кунь пасе по діброві,
Ты нічо не знаєш!"

Та най пасе, та най пасе,
Най туды ночує, —
Головка му постріляна,
Вже нічо не чує.

Та най пасе, та най пасе,
Най туды пасеця, —
Головка му постріляна,
Вже не іздоймеця!

Летыт куля з канонькы,
Каже: „Добре рано,
Ты, легіню молоденькый,
Як тобі ся спаю?

Ей, легіню молоденькый,
Што з тобов чыныты —
Цы ты руку пораныты,
Цы головку вбыты?“

„Міні руку не пораны,
Бо ся ї шаную,
Та головку мы пораны,
Най я не бідую!“

Ой посію жминю уса
По всій ораныці,
Та убыло легіныка
На нашуй граныці.

Та ой ішла дівчінонька,
Колопні беручі,
Та найшла вна легіныка,
У кровці лежучі.

А як она його найшла,
Ой пожалувала, —
Правов ручков пуддоймыла
Та й поцуловала.

„Ой дівчіно молоденька,
Не жалуй ты мене, —
В мене серце студеноє,
Не пробудеш мене.

В мене серце студеноє,
Куля простудыла,
Дівчынонько молоденька,
Яка-сь нещаслыва.

Ой дівчыно молоденька,
Яка-сь нещаслива,
Што мене бо остра куля
Уд ворога вбила!“

76

ГОЙ Й А В ЛЬВОВІ

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА XI

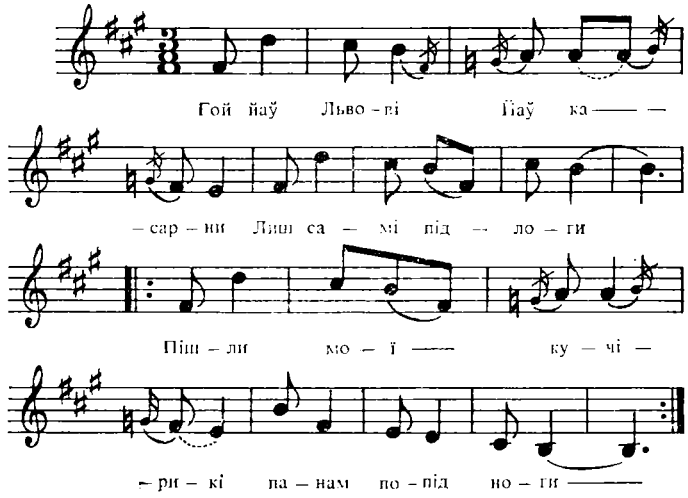

Гой й а в Львові й а в касарни
Лиш самі підлоги,
Пішли мої кучірикі } 2
Панам попід ноги. }

Сидит мила, чорнобрива,
Та й в Львові на ринку,
Плаче та й завиває } 2
Кучірі в платинку. }

Обзерає, завиває,
Панів проклинає
Та й своєго миленького } 2
На ринку чікає. }

Та й чікає, та й чікає,
Панів проклинає:

„Ці ви, пани, подуріли,
Ці ви си напили, } 2

Ці ви, пани, подуріли,
Ці ви си напили,
Шо ви мого миленького
До воська узєлі!“ } 2

„Гой ми, пани, ни подуріли,
Ми си не попили,
Бо твій милій був нам здалий,
Та й ми єго взєли.“ } 2

«Ти гадала, моя мамко,
Шо ні си не збудеш,
Прийде така годиночка,
Шо плакати будеш. } 2

Прийде така годиночка,
Прийде така днина,
Шо заплачіш, заголосиш:
„Де моя дитина!“ } 2

Гой заплачіш, моя мамко,
Заплачіш, заплачіш,
Та як мене на чісарскім
Конику забачіш. } 2

Та й заплачіш, моя мамко,
Дрібними сльозами,
Та як будеш пізнавати
Межи жовнярами. } 2

Гой заплачіш, моя мамко,
В неділю раненько,
Як не буде кому дати
Сорочку біленьку.» } 2

Летит ворон з чужих сторон
Та й жалібно крачі,
Сидит мати на порозі
Та й за сином плачі. } 2

Не плач, мати, не плач, мати,
Не дай серце в тугу,
Поховали сина твого
При зеленім лугу. } 2

Не плач, мати, не плач, мати,
Не йди до ворожкі,
Поховали сина твого } 2
В лісі край дорожкі. }

«Ой ти, ворон, ти неситий,
Дилеко літаїш,
Скажи міні вірну правду, } 2
Де з сином буваїш?»

«Ой знаю я, єго знаю,
На нім спочіваю
Та й довбаю мертве тіло, } 2
Очі випиваю.»

77

ЧОРНА РІЛЯ НЕОРАНА

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА XII

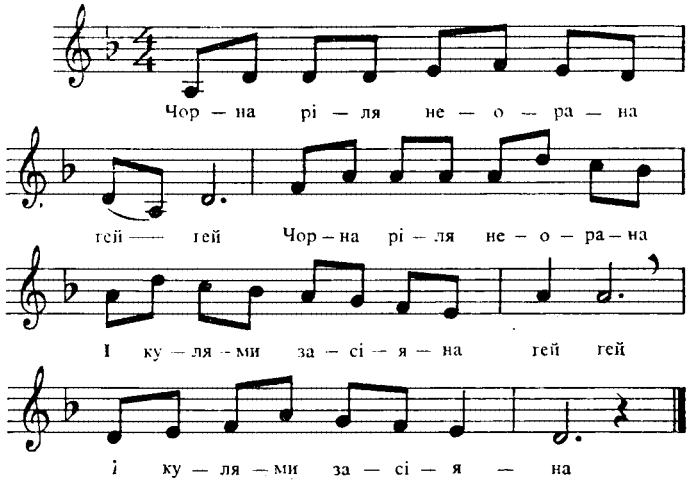

Чорна ріля неорана, гей, гей,
Чорна ріля неорана і кулями засіяна, гей, гей,
І кулями засіяна.

Білим тілом зволочена, гей, гей,
Білим тілом зволочена і кровою сполочена, гей, гей,
І кровою сполочена.

Летит ворон з чужих сторон, гей, гей,
Летит ворон з чужих сторон, на могилі він сідає, гей, гей,
На могилі він сідає.

На могилі він сідає, гей, гей,
На могилі він сідає та й там собі спочиває, гей, гей,
Та й там собі спочиває.

Іде мати блукаючи, гей, гей,
Іде мати блукаючи, свого сина шукаючи, гей, гей,
Свого сина шукаючи.

„Ой ти, ворон чорнокрилий, гей, гей,
Ой ти, ворон чорнокрилий, ци жіє мій син у войні, гей, гей,
Ци жіє мій син у войні?“

„А я твого сина знаю, гей, гей,
А я твого сина знаю, бо я з него попас маю, гей, гей,
Бо я з него попас маю.

Бери, мати, піску в жменю, гей, гей,
Бери, мати, піску в жменю, посій єго по каменю, гей, гей,
Посій єго по каменю.

Та як той пісочок зийде, гей, гей,
Та як той пісочок зийде, тогди твій син з войни прийде, гей, гей,
Тогди твій син з войни прийде.“

78

СТАРША СЕСТРА БРАТА МАЛА

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА XIII

Старша сестра брата мала, гай, гай, гай,
На воєнку відослала, гай, гай, гай:
„Гой їздзь, брате, не вбав'яйся, гай, гай, гай,
За рок, за два убрацайся, гай, гай, гай."

Минув рочок і півтара, гай, гай, гай,
Машірує восько з поля, гай, гай, гай,
Старшя сьостра зобачила, гай, гай, гай,
Кріз віконце віскочила, гай, гай, гай:

„Відтам, відтам, вас панове, гай, гай, гай,
Ци дилеко брат на войні, гай, гай, гай?"
„Не дилеко, в чистім поле, гай, гай, гай,
На каміню склонив глову, гай, гай, гай,

А кунь его коло него, гай, гай, гай,
Грибі яму та й на него, гай, гай, гай,
Уж вігрибав по коляно, гай, гай, гай,
Бедзі ховав свего пана, гай, гай, гай".

Тераз пана поховав, гай, гай, гай,
І тіженько й а заплакав, гай, гай, гай,
Слава Богу за його лята, гай, гай, гай,
Заграчимо та вратата, гай, гай, гай,

79

ВІЄ ЗГОРУ, ВІЄ ЗДОЛУ

СУМНЕ «ВЕСІЛЛЯ» ЖОВНІРА XIУ

Віє згору, віє здолу
Вітрик холодніенькій,
Віберавси з цего села
Жовнір молодіенькій.

Віберавси, віберавси,
Знизенька вклонивси:

„Та й прошшєйтіи меніе, люди,
Може з ким сварився,
Бо я їду та й ні знаю,
Ци назад си верну.

Покропіт за мнов доріжку,
Най вна си ні курит,
Дайтіе знаті до дівчині,
Най вна си ні журит.“

Покропили дорожечку
Дрібними слозами,
Дали знаті до дівчині
Смутніими словами.

Покропили дорожечку,
Вна гірше си курит,
Дали знаті до дівчині,
Вна гірше си журит.

Куриласи дорожечка,
Куриласи курьма,
Журиласи дівчиночка
Штіири роки дурно.

В штіири роки дали знаті
Та й до його родіини,
Шоби прийшли жовнярика
Та й похоронілили.

Прийшли ротіи до жовняра,
Ховать жовнярину,
Тіешут явір, тіешут явір,
Тіешут яворину.

Тіешут явір, тіешут явір,
Тіешут яворину
Молодому жовнярови
Та й на домовину.

Жовняра ніесут, коня ведут,
Кінь головку хіляє,
Іде рота за жовняром
Гаж си розболає.

А дівчина молодіенька
Ручки поломляє,
Шо жовняра коханого
Уна вже ні має.

ОЙ НА ТІМ ДУНАЮ

РОЗБИТІ НАДІЇ І

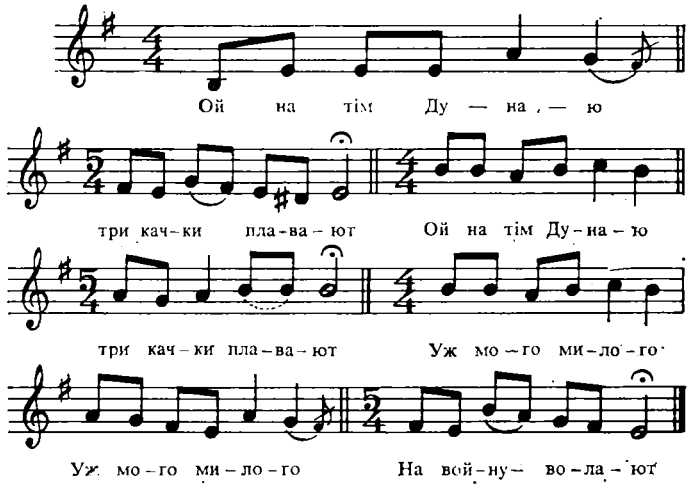

Ой на тім Дунаю/2
Три качки плавают,/2
Уж мого милого/2
На войну волают.

Волают, волают,/2
Коника сідлают./2
„На кого ня лишеш,/2
Мій милий, коханий?“

„Лишаю тя тому,/2
Шо не йде на войну,/2
За два, за три рочки/2
Вернуся додому.“

Два рочки минают,/2
Хлопці з войни йдут, —/2
З-під мого милого/2
Лиш коника ведут.

Ведут коня, ведут,/2
Начорно укритий, —/2
Відай мій миленький/2
На войні убитий.

Ой не плач, дівчино,/2
Не сумуй так много,/2
Є нас, нас сто тисяч,/2
Віберешь другого.

Аж би вас так було,/2
Як по полю вівса,/2
Не було й не буде/2
Моїм дітьом отця.

Аж би вас так було,/2
Як на поле трави,/2
Не було й не буде/2
Мому личку пари.

81

ЛЕТІЛА КУЛЯ ЧЕРЕЗ ГОРУ

РОЗБИТІ НАДІЇ II

Летіла куля через гору
Та й ударила у грудь мою, —
Потекла кровця річкою
Аж до тихого Дунаю,

А в тім Дунаю бистра вода,
Там розмовляла мати моя,
Там розмовляла мати моя:
„Шо ж мого сина з войни нема.

Шо ж мого сина з войни нема,
Дес присипала сира дземня,
Дес присипала сира дземня,
Дес примулила бистра вода,
Шо ж мого сина з войни нема“

А діти плачут: „Тата нема,
Хто нам посіє, йк прийде весна?“
А діти плачут: „Тата нема,
Хто ж нам даст їсти, йк прийде зима?“

ТРИ НАС ДОНЦІ МАТИ МАЛА
ДІВЧИНА ВІДГАДУЄ ЗАГАДКИ

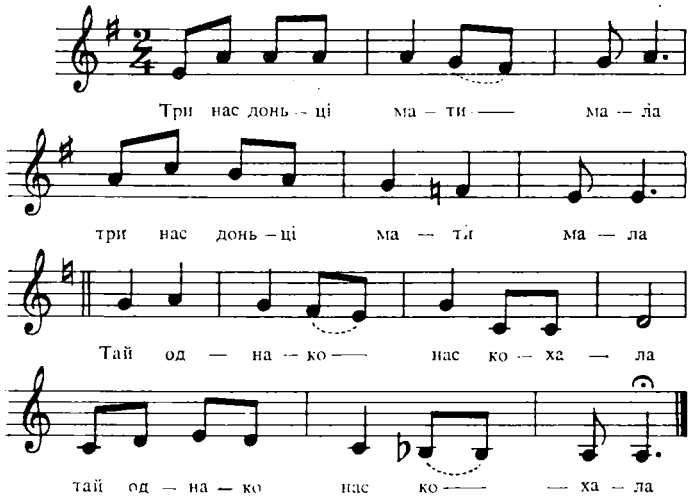

Три нас донці мати мала
Та й однако нас кохала,
Не однаку долю дала.

Старші дала газдувати,
Другі дала панувати,
Мені, менші, бідувати.

„Ти. дівчино літ сімнаціть,
Відгадай ні ці шість гадок.

Відгадаїш, моя будеш,
А не знаїш, чужа будеш:

Ой шо росте без коріня,
А шо цвите без насіня,

А шо мертве голос має,
А шо плаче, сліз не має?

А шо гони бистру воду,
А хто люби чужу жону?“

„Гой у Бога я шєсті мала,
Ти лиш сказав, я вже знала:

Камінь росте без коріня,
Личко цвите без насіня,

Скрипка мертва голос має,
Серце плаче, сліз не має,

Вода іде без прогону,
Солдат любит чужу жону.“

83

ЛЕТИ, ЛЕТИ, ТИ МІЙ КОНЬ
ЗУСТРІЧ МИЛОГО НА ПОДВІРІ КОХАНОЇ

Лети, лети, ти мій конь,
Покам твоя воля,
Як спіймаю, загнуздаю } 2
Шовковой гнуздою.

Лети, лети, ти мій конь,
Та не торопися,
Аж до Машенького двора, } 2
Там остановися.

Та й удари копитами, } 2
Щоб та мила вийшла.

Ой не вийшла та милая,
Вийшла її мати,
Взяла коня за поводи: } 2
„Йди, зятю, до хати."

Й а коньови сіна в ясла,
Й а милому їсти й пити.

84

ОЙ У МІСТІ У СОЧЄВІ
ОБІЦЯННЯ СОЛДАТА

Ой у місті у Сочєві
Горіх розвивавси,
В Коломиї банда била,
Любко выберавси.

Та ік вын си та й выберав,
Знизенька вклоніивси:
„Бувай, мила, здоровенька,
Бо я выддаливси.

Бувай, мила, здоровенька,
Лишєю тіи шєстя,
Шоби-с тілько старіст мала,
Ік на вербі листя.

Шоби-с тілько старіст мала,
Би-с си ні выддала,
Шоби-с меніе молодого
Три рокі чікала.

Та ік меш си выддаваті,
Пышли лист до меніе, —
Куплю банду гарасову
Та й пышлю до тіебе.

Куплю банду гарасову
За штіири червоні,
Та я пышлю Довгим полєм
До свої милої."

85

ТА Й КОВАЛА ЗАЗУЛИЦЯ
КОХАНУ ДІВЧИНУ БЕРЕ ІНШИЙ

Та й ковала зазулиця
За двором, за двором,
Сидіит милій на коніику
З писаним батогом.

Сидіит милій на коніику,
Корічкі цотаї,
Й а понад ніим білий голуб
Высоко літаї.

„Ой голубе, та голубе,
Высоко літаїш,
Уповіж ми вірну правду,
Діе з милов буваїш?“

„Та вповім тіи вірну правду,
Та й нівеселую, —
Ведут милу до вінчіня,
Та ні із тобою.“

Та й копав я кірнічінку,
Та й копав я дві, дві,
Та й кохав я дівчіночку
Другому, ні собі.

Та копав я кірнічінку,
Вырли воду п'ют, п'ют,
Й а вже ж мою дівчіночку
Ой до слюбу ведут.

Одіен ведіе за рукав,
Та й другий за рукав,
А я стою, серце крою,
Шо-м любив, та й ні взяв.

86

ТАМ НА ГОРІ КІРНИЧЕНЬКА
МИЛИЙ ХОЧЕ ВБИТИ НЕЛЮБА

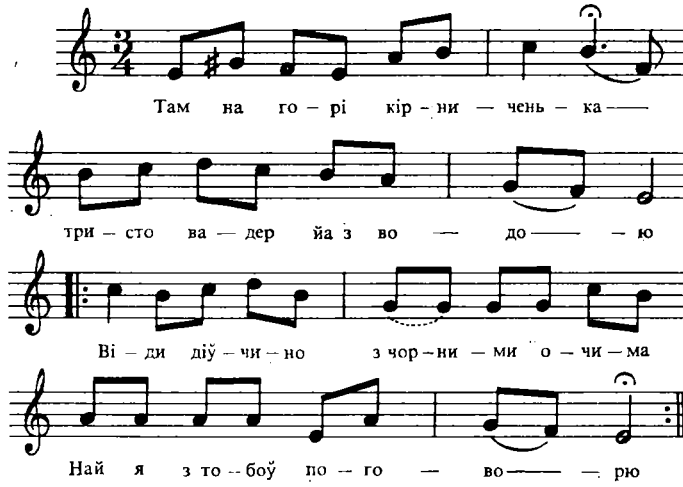

Там на горі кірниченька,
Тристо вадер й а з водою,
„Віди, дівчино з чорними очима,
Най я з тобов поговорю.“ } 2

„Рада би-м я віходити,
З тобов, серце, говорити,
Лежит мій милій на праві рученьці,
Я боюсь го розбудити.“ } 2

„Ти, дівчино моя люба,
Ти відсунься від голуба,
Я буду стрілєти, я буду вцілєти,
Як у сивого голуба.“ } 2

„Ти, козаче молоденькій,
В тебе коник вороненькій,

Сідлай же коня, віїжай зі двора, } 2
Ти не мій, а я не твоя.“

Козак коника сідлаї,
До коника розмовляї:
„Ці з коня вбиться, ці в Дунай втопиться,} 2
Ці назад си завернути?

Гой як назад завернуся,
До кого я притулюся, —
Жінкі не маю, дівчат не кохаю,} 2
Сам козаком помираю.“

ЗАДУРНО Я ХОДИЛА
ДІВЧИНА НА МОГИЛІ КОХАНОГО

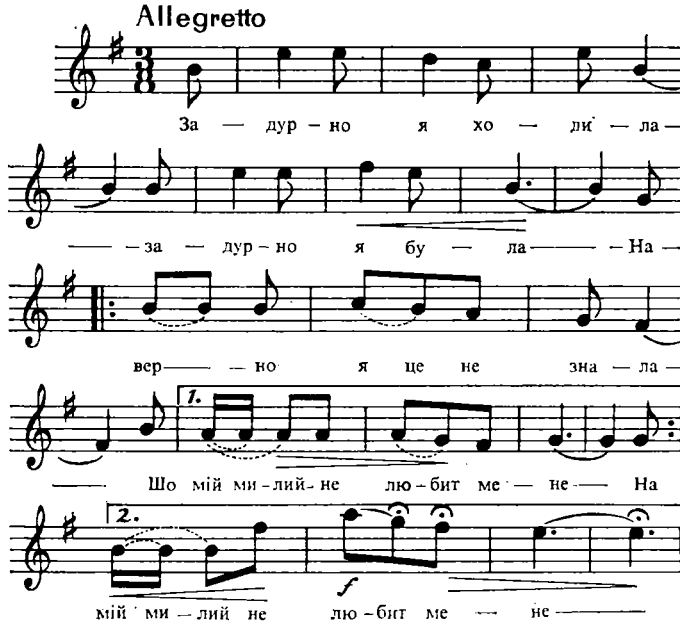

Задурно я ходила,
Задурно я була,
Наверно я це не знала,
Шо мій милий не любит мене. } 2

Піду я на ту гору,
Та гора без кінця,
І кинуся я надолину,
Скінчу своє горе і дня. } 2

Піду я на ту гору,
Де мій милий ходив,

Зірву я той цвіточок,
Шо мій милій садив. } 2

Піду я на ту гору,
Де мій милій лежит,
Там сяду і заплачу:
„Чіго ж так твердо спиш? } 2

Устань, мій милій, устань,
Подивись на мене,
Як я вже си сплакала,
Серденько, без тебе!“ } 2

„Ой рад же би я встати,
Голубонько ж моя,
Коли на мені лежит
Висока могила,“. } 2

88

ГОЙ У ПОЛІ, В ПОЛІ
МАРНІ СПОДІВАННЯ ДІВЧИНИ

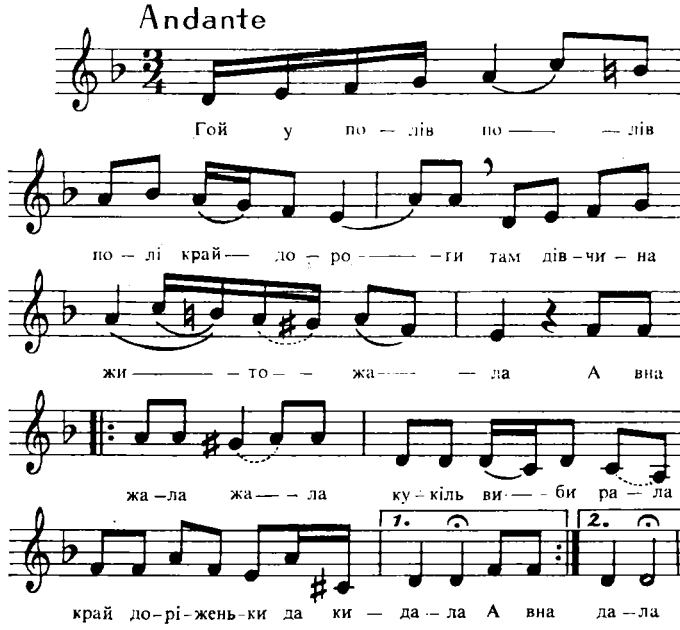

Гой у полі, в полі, в полі край дороги,
Там дівчина жито жала,
А вона жала, жала, кукіль вибирала,
Край доріженьки да кидала. } 2

Ой ішов же козак й а в Крим долиною,
Він доріженьки да питає. } 2

„Оце ж тобі, парню, парню молоденький,
Аж три доріжечки різно:
Ой одна у Крим, а друга додому,
А третяя — запорізька.“ } 2

„Дай же тобі, Боже, молода дівчино,
Щастя ще й добрую долю,
А я жив буду, та тебе не забуду,
Я восени сватать буду.“ } 2

„Ой а як ісхоче моя стара мати
Та за другого мене дати?“
„Ой пиши листи по білій бомазі
Та передавай до мене знати.“ } 2

„А я же й писала та й передавала,
Листи ж мої не доходять,
Ой літа ж мої, літа молодії,
Чого вони так марно проходять!“ } 2

89

ІДІЕ ЖОВНІР ІЗ КОРШМИНІ
ДІВЧИНА ТОПИТЬСЯ З-ЗА ЖОВНІРА

Ідіе жовнір із коршмині,
В флоїрочку йграї,
Ідіе за ніим дівчіночка,
Слози проливаї:

„А діе будіем ночуваті,
Милій жовнярино?“
„Ой у лісі пид дубинов,
Молода дівчино.“

„Й а шо ми там постелимо,
Милий жовнярино?“
„Падіе листик из дубині,
Молода дівчино.“

„Й а хто нас там рано збудит,
Милий жовнярино?“
„Ранна пташка заспіваї,
Молода дівчино.“

„Й а чім ми там умиймо си,
Милий жовнярино?“
„Я росою, тіи слозою,
Молода дівчино.“

„Й а шо будіем там снідаті,
Милий жовнярино?“
„Ой я булку, а тіи думку,
Молода дівчино.“

„Куда ми вітів пыйдіемо,
Милий жовнярино?“
„Я додому, а тіи в воду,
Молода дівчино.“

90

ОЙ А В ПОЛІ ДВІ ТОПОЛІ ТА РІЗНО
ВТРАТА ВІНКА І

Ой а в полі дві тополі та різно,
Ой ходить козак до дівчини пізно.

„Ой ти, козаче, не ходи ти до мене,
Ой буде слава про тебе ще й про мене,

Буде слава про тебе ще й про мене,
Ой ще й про твого коня вороного,

Ще й про твого коня вороного,
Ой ще й про тебе, парня молодого."

„А я слави зроду я не боюся,
Ой з ким люблюся, не наговоруся,

З ким люблюся, не наговоруся,
Ой з ким кохаюсь, піду я повінчаюсь."

Ой там шинкарка біле платя да шила,
Ой там вдова свою дочку била,

Ой там вдова свою дочку била:
„Ой де ти, шельмо, вінок загубила?"

„Гайом, мати, гайом зелененьким
Ой їхав козак коньом вороненьким,

Їхав козак коньом вороненьким,
Ой схватив з мене вінок зелененький.

Схватив з мене вінок зелененький
Ой та й закинув на Дунай бистренький."

„Коли б дав Бог неділі та дождати,
Ой піду я громаду да збірати,

Ой піду я громаду й а збірати,
Ой підемо віночка шукати."

91

ІШОВ ЛЕГІНЬ З ПОЛОНІИНІ
ВТРАТА ВІНКА II

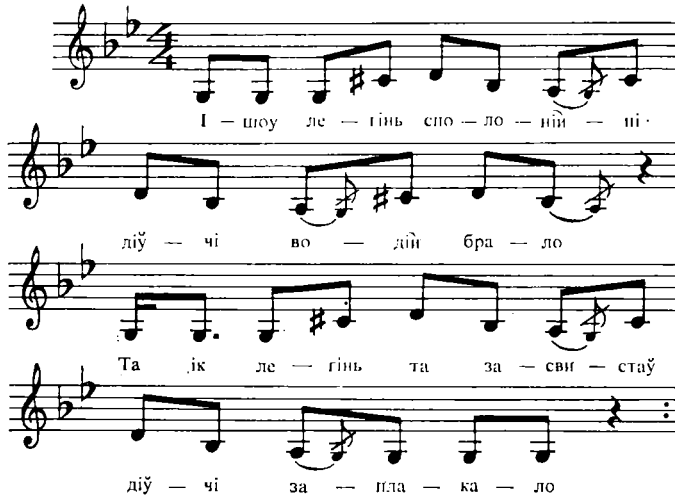

Ішов легінь с полоніині,
Дівчі водіи брало,
Та їк легінь та засвистав,
Дівчі заплакало.

Але ж легінь та засвистав,
Бо він парубочок,
А дівчина заплакала,
Втратіила віночок.

Та прийшла вна та й до хаті,
Маті її склєла:
„Але ж де тіи, моя доню,
Вінчік загродніила?“

„За горами, за водами
Полотно білила,

Схилила си водіи браті,
Вінок утопила.

Схилила си водіи браті
Та й досєгла до дна, —
Тогди буду вінок маті,
Коли ж буду годна."

„Та поможи, світіий Боже,
Ніиділі діждаті,
Траба людіей ізбераті,
Вінчіка шукаті."

„Та лишіт-ко ж, моя маті,
Людіе турбуваті,
Бо я ж буду, молодіенька,
Вам правду казаті:

Ішов легінь з полоніині,
Лігінь молодіенькій,
Та й издоймив из головкі
Вінчік зеленіенькій.

Та й издоймив из головкі
Вінчік зеленіенькій,
Поклав, поклав на головку
Рантушок біленькій."

Поклав, поклав на головку:
„Най здорова носит
Та за мене ж молодого
Шіре Бога просит."

„За шо ж би я, легініику,
Та й Бога просила,
Шо я така ж молодіенька
Сором попацила."

Іду трісок попід лісок,
По зеленіе пруті,
Ні вірь, дівко, парубкови,
Шо каже „узму ті".

Ні вірь, дівко, парубкови,
Єк лихій кутязі,

Бо він тібе вінка збавит
При зеленім лузі.

Єк кутюжка єк укусит,
Шє найдуцци ліки,
Єк парубок ізмудрує,
Ніслава навікі!

ГОЙ У ПОЛЕ, В ПОЛЕ
ВТРАТА ВІНКА III

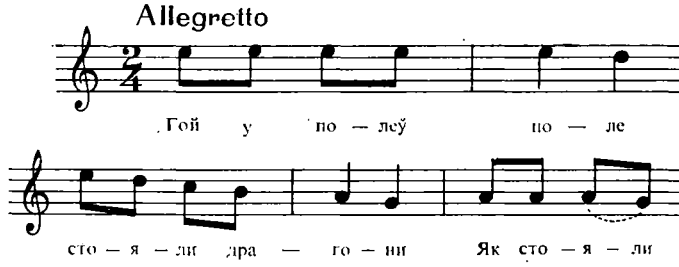

Гой у поле, в поле
Стояли драгони.
Як стояли, так стояли,
Аж їх болє ноги. } 2

Стояли, стояли,
Радочку радили,
Шо ж би то, як би то
Дівчину зрадили? } 2

Оден фляшку пива,
Другий фляшку вина, —
Гуляла, співала
Молода дівчина. } 2

Гуляла, співала,
Аж мала доволі,
Загубила свій вінок,
Не май на голові. } 2

Черпала керницу
Аж до дна цілого,
Гой там найшла свій віночок,
Лиш пів, не цілого. } 2

Пішла до церквочкі,
Стала на камени:
„Прицігай, жовняре,
Май серце на мене!“ } 2

Жовнір прицігаї,
Шо він серце маї,
На тоту шабельку,
Шо в руках тримаї. } 2

93

В ПОЛОНІИНІ ДІВЧИНОЧКА
ВТРАТА ВІНКА ІУ

В полоніині дівчиночка
Полотно білила,
Схилилася води брати,
Віночок втопила.

Ішов легінь молоденькій,
Коник вороненькій,
Та він найшов у керници
Вінок зелининький.

„Шо би я ти, легінику,
Переєму дала,
Шоби я ші свій віночок
На головку клала?“

„Не маїш ти, дівчиночко,
Відки заплатити, —
Коли-с мала свій віночок,
Було сокотити!“

„Й я го сокотила,
В ладу замикала,
Та лиш тілько дурна була,
Шо з легіним спала.“

94

Й А ХОДІИЛА ДІВЧІНОЧКА

ВТРАТА ВІНКА У

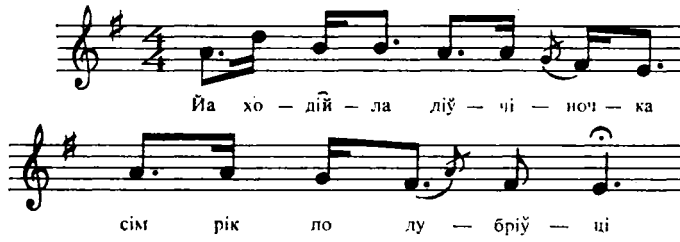

Й а ходіила дівчіночка
Сім рік по дубрівці,
Й а ходіила та шукала —
Загубила вывці.

Зістрічєла вівчірика
На широкім поле:
„Й а шо ходіш та шукаїш,
Нічістіива доле?“

„Й а вже сім рік, єк я хожу
Та по ці дубрівці,
Я хожу та шукаю —
Загубила вывці.“

„Подаруй ми, дівчіночко,
Свої чорні брови,
Я віведу, дівчіночко,
Ті з цеї дуброви.“

„Й а вже сім рік, єк ходіила,
Та ші сім рік буду,
Та я свої чорні очі
Тобі ні дарую.“

Узєв вівчєрь дівчіночку
Пыд білу березу,
Пустіив, пустіив дівчіночку
П'єну, нітверезу.

95

ГАЛЯ

ЗВІДНИКИ ПІДМОВЛЯЮТЬ ДІВЧИНУ I

Їхали козаки із поля додому,
Підманули Галю, забрали з собою.
Ой ти, Галю, Галю молодая, } 2
Підманули Галю, забрали з собою.

Галя согласилась, на віз садовилась,
Та й повезли Галю темними лісами.
Ой ти, Галю, Галю молодая, } 2
Та й повезли Галю темними лісами.

Темними лісами, крутими горами,
Прив'язали Галю до сосни косами.
Ой ти, Галю, Галю молодая, } 2
Прив'язали Галю до сосни косами.

Й а сосенька горить, дівчина говорить,
Сосна догоряє, дівка промовляє:
„Хто в лісі ночує та й мій голос чує, } 2
Й а хто діток має, нехай научає!“

96

ШИНКАРОВА
ЗВІДНИКИ ПІДМОВЛЯЮТЬ ДІВЧИНУ II

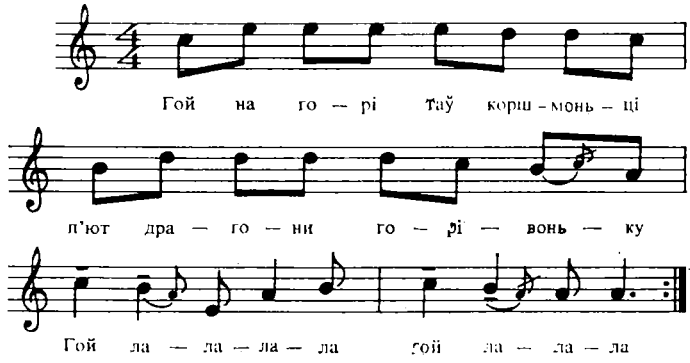

Гой на горі та в коршмоньці
П'ют драгони горівоньку,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.

Та п'ют вони, попивают,
Шінкарову підмов'яют,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла:

„А в нас верби грушки родє,
А в нас дівки в злоті ходє,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла."

Шінкарова послухала,
Сіла на віз, поїхала,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.

Їде нічку, їде другу,
Нічьо їх си не питає,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.

А на трету треба встати,
Треба коні попасати,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.

Приїхали до долини:
„Ступай, мила, до родини,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.“

„Я не на то вандрувала,
Би-м до роду я ступала,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.

Лиш я на то вандрувала,
Шоби-х з вами панувала,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.

Де в вас верби грушки роді,
Де в вас дівки в злоті ході,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла?“

Хлопці грушки пошшібали,
Дівки злото поскідали,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.

Взєли дівку попід бокі,
Кинули ї в День глібокій,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.

Та як вона потопала,
Правов ручков лист писала,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла:

„А хто дівки та й має,
Та най їх си научає,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла,

Та най їх си научає,
Най у коршьмі не гуляют,
Гой-ла-ла-ла-ла, гой-ла-ла-ла.“

97

КАТЕРИНА

ДІВЧИНА-ПОКРИТКА I

Мала мама одну доньку,
Катеринков звала,
Та усюди на гуляні
Уна ї пускала.

„Іди, іди, Катеринко,
Мало погуляйся,
Лиш ти така молоденька
Зводити не дайся.

Пішла, пішла Катеринка,
Мало погуляла,
А вна така молоденька
Зводити ся дала,

„Та я пішла води брати,
Вода шумна була,
Я ся води та й напила,
Вода мене вдула.»

Сидит браччік на порозі
Та кучарі чеше:
„Не вірь, мамко, Катерині,
Катеринка бреше,

Катеринка, мамо, бреше,
Як отой дявіл,
В Катерини такий легінь,
Як зелений явір“.

Пішла, пішла Катерина
В долину по глину,
Не вінесла сиву глину,
Вінесла дитину.

ПОСАДИЛА ОГІРОЧКИ

ДІВЧИНА-ПОКРИТКА II

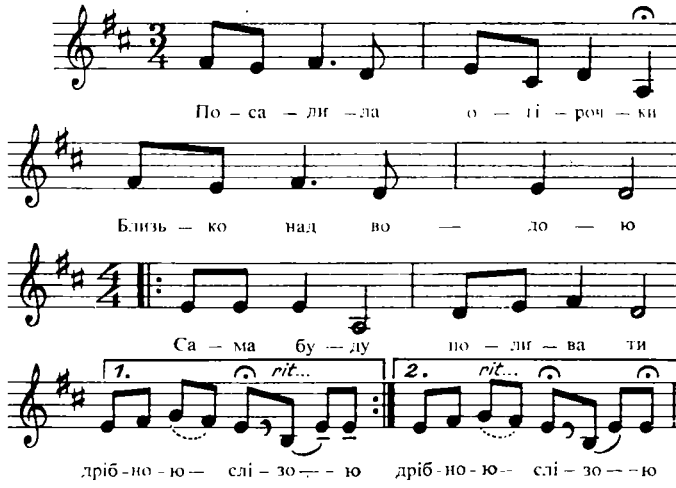

Посадила огірочки
Близько над водою,
Сама буду поливати } 2
Дрібною слізою.

Ростіть, ростіть, огірочкі,
В чотири листочкі,
Не виділа миленького } 2
Аж три вечерочки.

На четвертий увиділа,
Як череду гнала,
Не сказала „Добрий вечір“, } 2
Бо мати стояла.

Вна стояла, вна стояла,
А батько дивився,

Не сказала „Добрий вечір“, } 2
Шоби не сварився.

Летит орел сизокрилий
Та й летючи крачит,
„Перекажи дівчиноцці,} 2
Шо за мною плаче,

Нехай вона та й не плаче,
А я не журюся,
Нехай вона заміж іде,} 2
А я оженюся.“

„А бодай тебе женила
Лихая година —
Зав'язала мені руки} 2
Малая дитина.“

99

ГОЙ ДА ЧЕРЕЗ ГОРУ
МИЛИЙ ВИПРОШУЄТЬСЯ ДОДОМУ I

Гой да через гору, ой да кам'яную,
Там же орел воду носить,
Гой там козаченько, парень молоденький,
Свого отамана просить:

„Ой ти, отамане, ой ти рідний батьку,
Пускай мня з війська додому,
Гой бо заручив я молоду дівчину,
Та й не дав я її одклону."

Ой чи дівчина, ой чи не дівчина
Цюю фустиночку шила,
Бо вона мене, парня молодого,
Ізсушила, ізв'ялила.

А міні цюю твою ой да фустиночку,
А в руках не носити,
Тільки задля тої слави козацької,
Щоб сіделечко прикрити.

ЗЕЛЕНА ЛІЩИНА
МИЛИЙ ВИПРОШУЄТЬСЯ ДОДОМУ II

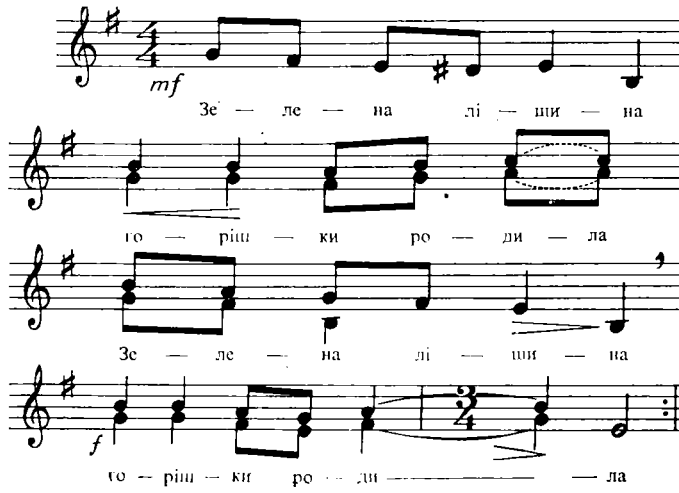

Зелена ліщина горішки родила,/2
Молода дівчина жовняра любила./2

Жовняра любила, жовняра кохала,/2
До того жовняра три дни лист писала./2

А в неділю рано ще сонце не сходит,/2
Молодий жовняра по касарні ходит,

По касарні ходит, шаблю в руках носит,/2
В пана капітана додому ся просит:/2

„Пане капітане, пусти ня додому,/2
Сталася причина, пише лист дівчина.“/2

„Пустю тя додому, тільки не самого,/2
Скажу осідлати коня вороного,/2

Коня вороного ще й нове сіделце,/2
Поїдь до дівчини, розвесели серце.“/2

101

ЦИ НЕ БУДЕШ, МОЯ МИЛА
МЕРТВА МИЛА I

„Ци не будеш, моя мила,
За мнов банувати,
Як я буду за Сигіцкі
Гори потавати?“

„Не буду, мій миленькій,
Не буду, не буду,
Ти за гору, я за другу,
За тебе забуду.“

Як зачив проминати
Нєньові ворота,
Зачила дівку білу
Не брати робота.

Як зачив проминати
Облазові лози,
Зачили дівку білу
Обливати слози.

Як зачив за Сигіцкі
Гори потавати,
Зачили ся молодому
Сумні листи слати.

Зачили ся молодому
Сумні листи слати:
„Лиш верниси, молод жовнір,
Вмирає ти мати.

Лиш верниси, молод жовнір,
Вмирає ти мама.“
„Най конає, най вмирає,
Готова ї яма.“

„Лиш верниси, молод жовнір,
Вмирає ти отец.“

„Най конає, най вмирає,
Бо я жовнір — хлопец.“

„Верниси, хлопче білий,
Вмирає сусіда.“
„Най конає, най вмирає,
Не гія ї хліба.“

„Лиш верниси, молод жовняр,
Вмирає дівчина.“
„Ей, Боже милостивий,
Ба шо за причина?“

Й а став молоденький
Конем вігравати
Та ой прийшов до дівчини
А й став перед хати.

Й а прийшов до дівчини
А й став перед хати,
Та не вішла ой дівчина,
Вішла єї мати.

Не вішла й а дівчина,
Вішла єї мати:
„Лиш маю ти, молод жовняр,
Не на гара́зд казати.

Не гаразд, молод жовняр,
Не гаразд, не гаразд,
Лягла твоя дівчиночка,
Не на маглі зараз.»

Ой пішов я до хати
Та став серед хати,
Ей, Боже милостивий,
Шо ж маю діяти!

„Ой ніжки мої білі,
Як вас файно вмили,
Коли я йшов у катуни,
Ще ня віправлєли.

Ой ручки біленькії,
Як вас файно склали,
Коли я йшов у катуни,
Ще ня віправляли.

Ей ротику мій щебний,
Бо як ти ся ісклав,
Коли-м ішов у катуни,
Ти ще мня цуловав.

Ой казала-с, моя мила,
Шо не меш тужити,
Поза мене молодого
Йдеш у глинку гнити.

Й л ти, мила, ізвечера,
А я умру зранку,
Та шоби нас поховали
Лише в одну ямку.

Ей, би нас поховали
Вкупку головками,
Аби була розмовочка
І там межи нами."

102

ІДЕШ, ЛЮБКУ, У КАТУНИ
МЕРТВА МИЛА II

„Ідеш, любку, у катуни,
Бери мене з собов,
Най не плачут мої очка
Кождий день за тобов.“

Коли тота машиночка
Вишавель минала,
Тогди мамка дівчиночку
Водов обливала.

Ей Вишавель минала,
А в Сеготі стала,
Тогди мамка дівчиночку
На лавичку склала.

„Ей вернися, легінику,
Вмирає ти отец,“
„Най конає, най вмирає,
Я чісарский хлопец.“

„Ей вернися, легінику,
Вмирає дівчина“.
«Бідна моя головонько,
Ба шо за причина?“

Ей вернувся легіничок
Та й прийшов додому:
„Та не буде дівча мені,
Не буде й другому.

Милі мої цисі ніжки,
Як вас файно склали,
Коли-м ішов у катуни,
Ще ня віправляли.

Милі мої цисі губки,
Які голубенькі,
Коли-м ішов у катуни,
Були солоденькі.

Милі мої цисі ручки,
Як вас файно склали,
Коли-м ішов у катуни,
Ще ня й обнімали.

Милі мої цисі очка,
Як ся зажмурили,
Коли-м ішов у катуни,
За мнов ся дивили.

Милій цес мій ротик,
Як ся затулював,
Коли-м ішов у катуни,
Ще ня поцюлював."

103

Й А КОВАЛА ЗАЗУЛИЦЯ
МЕРТВА МИЛА III

Й а ковала зазулиця
Выд Прута до Прута,
Дурна дівка, без розуму
Любиті рекрута.

Ідіе рекрут до чісаря
Три рокі служиті,
Питаєси у дівчині:
„Ци ні меш тужиті?“

„Я ні буду, легініику,
Ні буду, ні буду,
Тіи за гору, я за другу,
За тіебе забуду.“

Зачив легінь потаваті,
Одну гору минаті,
Й а зачили дівчіночку
Слызки обливаті.

Зачив легінь потаваті,
Дру гору минаті,
Ой зачили дівчіночку
До смерті вбираті.

„Сідлай, дєдю та старенькій,
Коня вороного
Й а підіи-ко, вздогоніи-ко
Кавалєря мого.“

Та й а пішов, подогоніив
На кідровым мості:
„Заверніиси, легініику,
Маїш дома гості.

Заверніиси, легініику,
Вмирає мамуся.“

„Та най гине, умирає,
Та я не вернуся.“

„Заверніиси, легініику,
Вмирає дівчина,
Й але ж тота умирає,
З тобов заручєна.“

Т'але коніик вороніенькій
Протіер свої ноги,
Й а уходіи легініичок
На нові пидлоги.

Та й уходіи легініичок
У нову світлицу,
Положили дівчіночку
Світлом на лавицу.

„Ніжки мої парєнові,
Єк вас изложили,
Та як єшов до чісаря,
Меніе віріжєли.

Ручки мої парєнові,
Єк вас файно склали,
Та як єшов до чісаря,
Меніе обнімали.

Очінєтка мої бурі,
Єк істіе си зрули,
Та як єшов до чісаря,
Страшне истіе зрули.“

Т'але дзвоніи задзвоніили,
Тримбітіи зайграли,
Й але цису дівчіночку
У церкви ховали.

104

ЗАДЗВОНИЛИ В ЧЕРНІВЦЯХ
МЕРТВА МИЛА IV

Задзвонили в Чернівцях
Всі дванаціть дзвонів,
Та вівели жовнірика
З мальованих домів.

Єк вівели жовнірика
Та стали віглєдати,
Зачив жовнір молоденькій
В милої си питати:

„Ци ти будеш, моя мила,
За мнов банувати,
Єк я сєду та й поїду
Гвера пуцувати?

Ци ти будеш, моя мила,
За мною тужити,
Єк я сєду та й поїду
До воська служити?“

„Ой не буду, милий, не буду,
За тобов тужити,
Я за город, ти за другов
За тебе забуду.“

Та єк минув молод жовнір
Лиш нові ворота,
Не берєси дівчиночку
Ні сон, ні робота.

Та єк минув молод жовнір
Зеленії лози,
Обіллєли дівчиночку
Дрібненькії слози.

Та єк минув молод жовнір
Дрібнії пісочки,

Біжут, летют за жовніром
Два післанці кіньми:

„Ой верніцци, молод жовнір,
Тато вам вмирає.“
„Всі жовніри в регементі,
Лиш мене не буде.“

„Ой верніцци, молод жовнір,
Мама вам вмирає.“
„Най конає, най вмирає,
Жаль ваги не має.“

„Ой верніцци, молод жовнір,
Мила вам вмирає.“
„Траба конем поспішити,
Би живу застати.“

Єк прийшов молод жовнір
На нове подвірі,
Задзвонили їго милій
На смутне весілі.

Єк увійшов молод жовнір
У новую хату,
Лежит, лежит їго мила
На тесовім столу.

„Очки ж мої чорненькії,
Єк ви си стулили,
Єк ішов я на войночку,
Ви ші си дивили.

Ручки ж мої біленькії,
Єк ви си зіклали,
Єк відходив я на войну,
Ви ші си вітали.

Ніжки ж мої біленькії,
Єк ви си зложили,
Єк відходив я на войну,
Ви ні віріжєли.“

105

ОЙ НАДВОРІ ЄСНО, КРАСНО
МЕРТВА МИЛА V

Ой надворі єсно, красно,
Відай мороз буде,
Віберайси, легінику,
Відай похід буде.

„Я морозу не боюси,
Зараз віберуси,
Я походу не боюси,
Завтра віберуси.“

Та єк сів він на коника,
Людим уклонивси:
„Вібачийте, люди добрі,
Може з ким сваривси.

Та покропіт доріжечку,
Би си ні курила,
Та перекажіт до дівчини,
Би си ні журила.“

Доріжечка сухошенька,
Куритиси буде,
Дівчиночка молоденька,
Журитиси буде.

Зачив легінь, зачив легінь
Гори проминати,
Та зачили дівчиночку
Слози обливати.

„Ой верниси, легінику,
Вмирає тя мати.“
„Та це така доріжечка,
Би си не вертати.“

„Ой верниси, легінику,
Вмирає ти отец.“
„Най конає, най вмирає,
Я чісарский хлопец.“

„Ой верниси, легінику,
Вмирає дівчина.“
„Траба коня скорше дати,
Шо це за причина?“

Ой вернувси легінь
На нове подвірі,
Та зайграли дівчиночці
Сумненьке весілі.

„Ти казала, дівчинонько,
Шо ні меш тужиті,
Єк я піду до чісаря
Три роки служити.

Ти казала, дівчиночко,
Шо ні меш плакати, —
Тіпер мусиш через мене
В сирі земніи гниті.“

106

КОЧЄЛИ СИ ВОЗИ З ГОРИ
ВИТІВЛИВИЙ МИЛИЙ І

Кочєли си вози з гори,
На долині стали,
Любили си чорні очі,
Тіпер перестали.

Любили си, кохали си,
Маті їх ні знала,
Розійшли си, розтіекли си,
Єк на ніебі хмара.

Всі хмарочкі докупочкі,
Одна ні доході,
Всі дівчєта на данчіку,
Моя ні приході.

„Позволь міні, моя маті,
Церкву будуваті,
Може прийдіе моя мила
Бога вихваляті.

Всі дівчєта та й приході,
Богу хвалу дают,
Мою милу, чорнобриву,
Усе ні пускают.

Позволь міні, моя маті,
Корчму будуваті,
Може прийдіе моя мила
Зо мнов погуляті.

Всі дівчєта та й приході,
У корчмі гуляют,
Мою милу, чорнобриву,
Нігдіе ні пускают.

Позволь міні, моя маті,
Кирніичку копаті,

Може прийдіе моя мила
Водіи зачираті.

Всі дівчєта та й приході,
Водіи зачирают,
Мою милу, чорнобриву,
Нігдіе ні пускают.

Позволь міні, моя маті,
На лаві лежаті,
Може прийдіе моя мила
Меніе выріжаті."

Синок лежит, синок лежит,
Та й мамка голосит,
А дівчіна молодіенька
У мамкі си просит.

„Тіпер тіебе, доню, пустю,
Тіпер тобі вірю, —
Сама вижу круговочкі
В ніего на задвірю."

Та ік ишли до церкови,
Попи бегекали,
А ік вышли выд церкови,
Музиканти йграли.

Та ік вышла її мамка,
На порозі вмліла,
Та ік свою дітіиночку
У віночку вздріла:

„Та ік була та я знала
Таку ізрадочку,
Я би була ні пустіила
Свою дітіиночку."

107

ОЙ У ПОЛЕ, В ПОЛЕ
ВИТІВЛИВИЙ МИЛИЙ II

Ой у поле, в поле
Ростут три тополі,
Там велика туга, } 2
Де си люб'ют двоє.

„Лиши мене, мати,
Керницю копати,
Чи прийде дівчина } 2
Води зачирати.

Усі дівки йдут,
Води зачирают,
Лиш мою дівчину } 2
На крок не пускают.

Лиши мене, мати,
Церкву збудувати,
Чи прийде дівчина } 2
Богу хвалу дати.

Усі дівки йдут,
Богу хвалу дают,
Лиш мою дівчину } 2
На крок не пускают.

Лиши мене, мати,
Хату запалити,
Чи прийде дівчина } 2
Вогонь погасити.

Усі дівки йдут,
Вогонь погашают,
Лиш мою дівчину } 2
На крок не пускают."

Як ішли до церкви,
Два попи співали,

Як ішли від церкви,
Три музики йграли. } 2

„Тобі-м, доню, рада,
Бо-с моя дитина,
Зитиви-м не рада,
Бо чужа чужина.“ } 2

Пішла й у пивницю,
Взяла дві скляниці,
Донці із медочком,
Зитиви з трійочком. } 2

А вни ся любили,
Та з одної пили,
За одно пришестя
Лиш ся похилили. } 2

„Ой Боже мій, Боже,
Що я наробила,
Двох своїх діточок
Із світа згубила!“ } 2

НЕЛЮБ

ЖІНОЧІ ПСАЛЬМИ I

Течит вода з-пид города,
Течит вода з дуба,
Як головка дуже болит, —
Пішла-м за нелюба.

Як дала міні мамка
Постіль будувати,
Та казала з нелюбочком
У постіль лігати.

„Я, мамко, молоденька,
Такая, як ружя,
Іду, мамко, в світок білий,
Бо не люблю мужя.

Я іду у світок білий,
В дилеку дорогу,
Біжит, біжит нелюбочок:
„Тепер тя догоню!“

Удогонив нелюбочок
Коло того моста,
Приязав ня волосічком
Коневи до фоста.

Ей коник вороненькій
Не скачіт, іграє,
Та міні са в білі ніжки
Терня набиває.

Чоловіче, зрозумій са,
Не чіни ми біду,
Набило са терня в ніжки,
Як до мамки піду?“

Ей прийшов нелюбочок
Та став перед хати:
„Стели, мамко, постеліньку,
Бо йду з жінков спати,

Стели, мамко, постеліньку,
Бо йду з жінков спати,
Та ти віди, рідна мамко,
Дай пораду з хати.“

„Ти віди, рідна мамко,
Дай пораду з хати
Та нарадь ня, рідна мамко,
Як нелюба звати?“

Заплакала рідна мамка
За новеньким столом:
„Та би ти го та вже звала
Сивеньким соколом.“

„Аж би-м знала, рідна мамко,
Сім годів конати,
Я не годна нелюбочка
Соколиком звати.

Я не годна нелюбочка
Соколиком звати,
Та ти віди, рідна мамко,
Дай пораду з хати.

Ой віди, рідна мамко,
Дай пораду з хати
Та нарадь ня, рідна мамко,
Як з нелюбом спати.“

„Стели му, ба й мамина,
Ой білу парнину
Та бери го ти на руку,
Як малу дитину.“

„Я парнину му постелю,
Тоненьку, біленьку,
Ей, міні з нелюбочком
Лігати гірненько.“

Уни лягли у постільку,
Та вна са вбернула, —
Від вечирі та до раня
І слова не було.

Скоро зорі зазоряли,
Нелюб са питає:

Жінко моя, жінко моя,
Що так віддихаєш?“
„Та ти зо мнов молодиньков
Триваня не ймаїш!“

Як зачала вна тікати
А й темної нічки,
Та стрічає вна смертичку
Близко коло річки:

„Ой куди ти, смертичко,
До тіпер бувала,
Шо ти сього нелюбочка
Іс ші не узяла?

Ой куди ти бувала,
Смертичко небого,
Ой іди ти, смертичко,
До нелюба мого.

Бери сі го ти, смертичко,
Я з ним не сиділа,
Лиш би люди не казали,
Шо я го втроїла.

Бери го сі ти, смертичко,
Я з ним не тривала,
Лиш би люди не казали,
Шо-м нагодовала.“

109

ОЙ ВЕРБА, ВЕРБА
ЖІНОЧІ ПСАЛЬМИ II

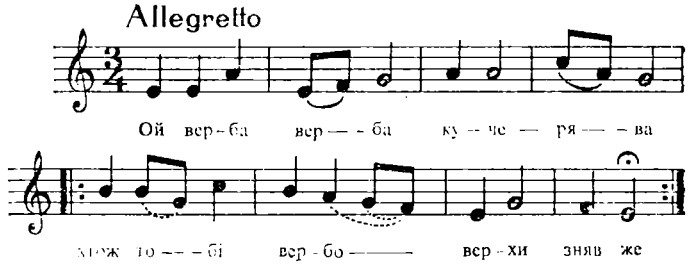

„Ой верба, верба,
Кучерява,
Хто ж тобі, вербо.
Верхи зняв же?“ } 2

„Ой мені зняла
Темна нічка,
Корінь підмила
Бистра річка. } 2

Ой кажуть люди
Ще й говорять,
Що мій миленько
Не п'є, не п'є, } 2

Й а мій миленький,
Не п'є, не п'є, —
Й а щовечіра
З трахтира йде. } 2

Й а щовечіра
Та й щоранку,
Пропив коника
Ще й нагайку.“ } 2

„Ой мила моя,
Люблю я тебе,

Викупи коня,
Візьму я тебе.“ } 2

„Ой викупляла
Не раз, не два,
Ой усе мені } 2
Одна шана: }

Ой кісьми хату
Замітала,
Переднім вікном } 2
Утікала. }

Плечима двері
Підперала,
Середнім вікном } 2
Утікала. }

В зеленім саду
Ночувала,
Різних пташечок } 2
Вислухала. }

Ой зозулечко,
Ку-ку, ку-ку,
Ой за кого ж я } 2
Терплю муку: }

Ой чи за отця,
Чи за неньку,
Чи за себе } 2
Молоденьку? }

Ой не за отця,
Не за неньку,
Сама за себе } 2
Молоденьку.“ }

110

ГОЙ ПІДУ Я В ЛІС ПО ДРИВА
ЖІНОЧІ ПСАЛЬМИ III

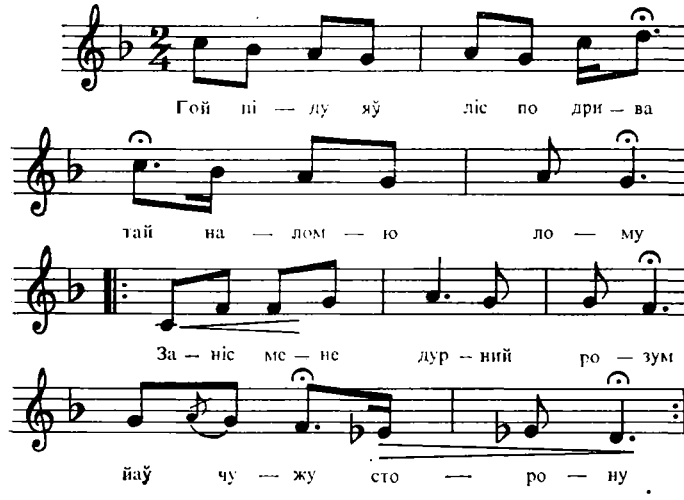

Гой піду я в ліс по дрива
Та й налом'ю лому,
Заніс мене дурний розум
Й а в чужу сторону. } 2

Й а чужая сторононька —
Ні батька, ні мати,
Лиш в вишневому садочку
Соловій співаї. } 2

Гой урву я з ружі квітку
Та й пустю на воду:
„Пливи, пливи, з ружі квітко,
Аж до мого роду." } 2

Пливе, пливе з ружі квітка,
Та й на воді стала,

Вішла мати води брати
Та й квітку пізнала. } 2

„Ці ти, доньо, слаба була,
Ці ти хорувала,
Шо ти мені з ружі квітку
На воді післала?“ } 2

„Я, мамо, слаба не була,
Та й не хорувала, —
Дала-с мене за піяка,
Навікі-м пропала!“ } 2

111

ЧЬО ТИ, ДОНЬКО, СУДА ХОДИШ
ЖІНОЧІ ПСАЛЬМИ IV

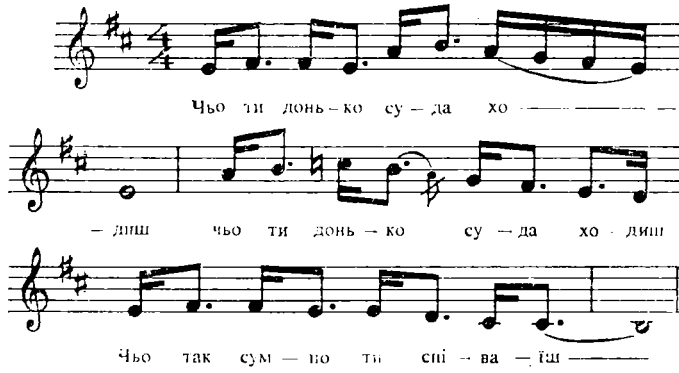

„Чьо ти, донько, суда ходиш,/2
Чьо так сумно ти співаїш?“

„Дали-сте ні за піяка,/2
Великого недбайлика.

Ніц не робит, лиш в коршмі п’є,/2
Йде додому та й мене б’є.

Єго люди з коршми ведут/2
Та й вни мені знати дают.

Я дитинку вповиваю,/2
Та в віконце поглядаю.

Та в віконце поглядаю,/2
На драбину поступаю.

На драбину поступаю,/2
Під острішком ночуваю.

Воробчікі, братя мої,/2
Лиш не кажіт лихій долі,

Лиха доля як би взнала,/2
З горобцями би рівнала!“

САМА Я РУТУ СІЯЛА
ЖІНОЧІ ПСАЛЬМИ V

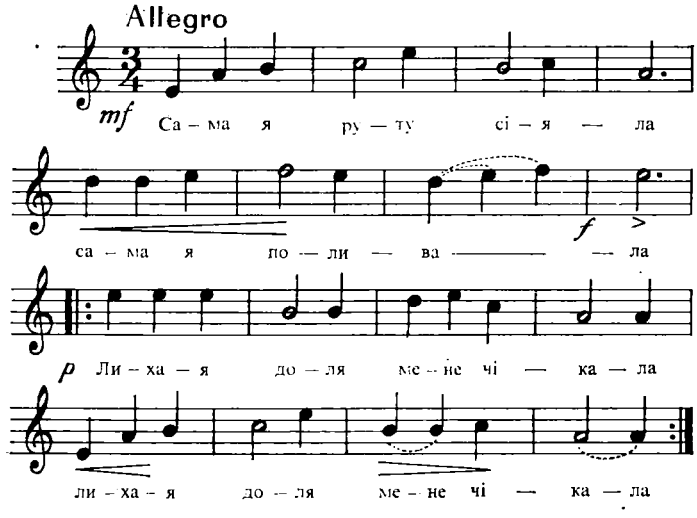

Сама я руту сіяла,
Сама я поливала,
Лихая доля мене чікала,
Лихая доля мене чікала. } 2

Ой ви, дівчата, ви мої,
Не війдіт заміж молоді,
Бо я молода за мужа пішла,
Тепер я знаю, шо біда! } 2

За мужа траба рано встать,
Рано вставати, пізно лігати,
Обід зварити, хату замести
І шє до міста побічи. } 2

Я прийду з міста, діти в плач,
Ой поберає мене страх,
А мій миленькій прийшов п'яненькій,
Побив начіні всьо ж на мак! } 2

Я черепочки збираю,
Слозами си умиваю,
Гой, Боже, Боже, ох, Боже мій,
Ой який гіркий світ мені! } 2

113

ОЙ КОВАЛА ЗАЗУЛИЧКА
МУЖ ВБИВАЄ КОХАНОГО СВОЄЇ ЖІНКИ

Ой ковала зазуличка
В вішні полоніині,
Та й убили падурика
В глибокій долині.

Та єк везли на тарабі,
На широку річку,
Та й убили падурика
За душку Марічку.

А й Марічка молодіенька,
Уна два їх мала,
Штіефаночка — чоловіка,
А Леся кохала.

Штіефаночка — чоловіка,
А Леська кохала, —
Штіири рази, штіири листіи
На діень поселала.

Штіири рази, штіири листіи
На діень поселала,
А за п'тім бо й разочком
Сама приїхала:

„Ой лиши-ко, Лесенєтко,
Пустіе говориті,
Бо тіи ідіеш сеї ночі
В сиру земню гніиті. . ."

Ой узєли Лесенєтка
Попід білі бокі
Та завезли та заніесли
У Дунай глібокій.

Та заніесли, та завезли,
Там зачили биті,

Але Лесько годен хлопец,
Зачив си проситі:

„Штіефаночку, соколочку,
Ні дай міні вмерті,
Будієм собі товариші
До самої смерті.“

Й а Штіефанко годіен хлопец,
Він тото ні вірив —
А й ліворвер з-за ременя
Та й три рази стрілив.

Ой даю вам, легініикі,
Пів тареля грошей,
Та шоби-стіе му зробилы
Похорон хороший.

Ой даю вам, легініикі,
По пів золотого,
Та шоби-стіе поховали
Хлопця молодого.

114

ЦЕЇ НОЧІ ОПІВНОЧІ

ЧОЛОВІК ВБИВАЄ ЖІНКУ ЗА НАМОВОЮ ПОЛЮБОВНИЦІ

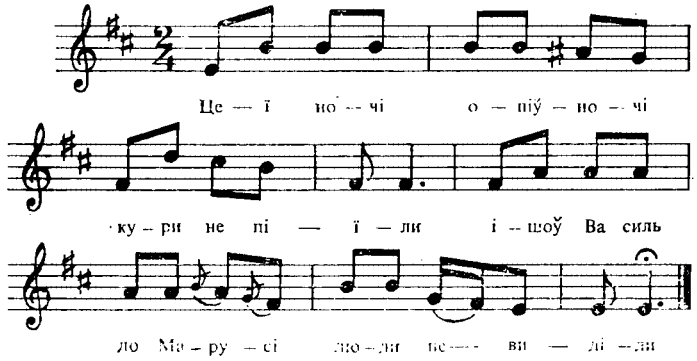

Цеї ночі опівночі
Кури не піїли,
Ішов Василь до Марусі,
Люди не виділи. } 2

Прийшов Василь до Марусі,
Заковтав в віконце:
„Вставай, вставай, Марусино,
Бо вже сходит сонце.“ } 2

Встала, встала Марусина,
Зачила вгорити:
„Вбий, Василю, слюбну жінку,
Будем си любити.“ } 2

Прийшов Василь додомочку
Та й сів в конец стола:
„Давай, жінко, вічіряти,
Коли вже готова. } 2

Давай, жінко, вічіряти,
Шо-с ні наварила,
Бо вже міні вічірічка
З тобою немила. } 2

Гой збирайси, Сиветуньо,
Під сухого дуба,
Та й будемо дров рубати,
Хоть би ти не рада.“ } 2

„Поведи ні, Василуню,
Під сиру калину,
Та най знаю, памнітаю,
Чіріз кого гину.“ } 2

Повів Василь Сиветуню
Під сиру калину,
Там порубав ї та й посік
Ші присипав глинов. } 2

Прийшов Василь додомочку,
Заковтав у стінку:
„Вставай, вставай, Марусино,
Вже вбив слюбну жінку.“ } 2

„Іди, іди, Василуню,
З-під мої хатини, —
Скажут люди, правда буде,
Шо з мої причини.“ } 2

„Ой на тобі, Марусечко,
Скриню яворову,
Лиш приведи додомочку
Дрібним дітим маму.“ } 2

„Нашо мені, Василуню,
Скриню яворову,
Гой вже нема та й не буде
Господині твої!“ } 2

„Ой на тобі, Марусенько,
Корову прияну,
Лиш приведи додомочку
Дрібним дітим маму.“ } 2

„Нашо мені, Василуню,
Корови прияни,
Ой вже нема та й не буде
Твоїм дітим мами!“ } 2

115

А ЙДУ З ПОЛЯ ТА Й НАРОБЛЮСЯ
ЖІНКА ТОПИТЬСЯ В ДУНАЇ

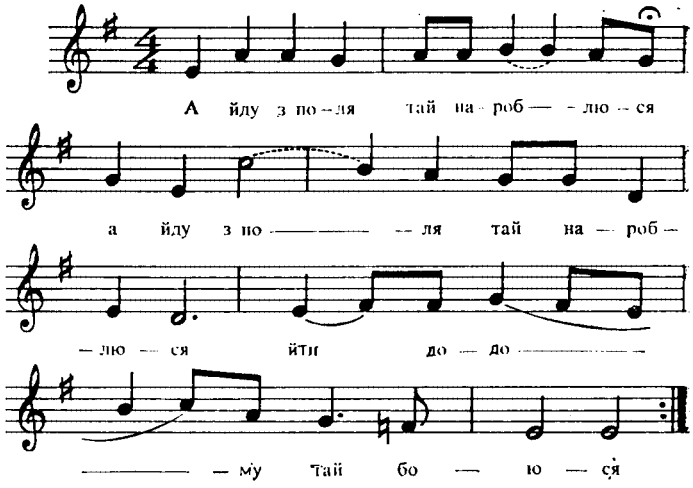

А йду з поля та й нароблюся,/2
Йти додому та й боюся,

Бо лихого та мужа я маю,/2
Буде бити, добре знаю.

Буде бити та ще й катувати,/2
До Дунаю поселати:

„Біжи, жінко, та й втопися,/2
Бо ти міні не годишся.“

Пішла жінка та до Дунаю,/2
Із Дунаєм розмовля:

„Ой ти, Дунаю, ти Дунайочку,/2
Прийми ж мене, хазяйочку.

А ви, щуки, та їжте руки,/2
А ви, раки, розтерзайте.

А ви, раки, та розтерзайте,/2
Біле личко не займайте,

Бо біле личко та й обмиєцця,/2
Прийде милий, подивицця."

Пройшов милий та й до Дунаю,/2
Із Дунаєм розмовля:

„Ой ти, Дунаю, ти Дунайочку,/2
Верни ж мою хазяйочку,

Бо четверо та діток має,/2
А п'ятеє сповиває."

„А п'ятеє та сповиєцця,/2
Рідної мами не діждецця!"

116

ПРИЙДИ, ПРИЙДИ, ЙВАНЕ
ЖІНКА ПОКИДАЄ СІМ'Ю І

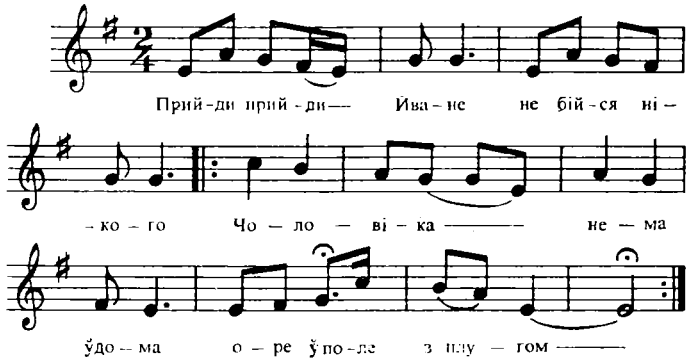

„Прийди, прийди, Йване,
Не бійся нікого, —
Чоловіка нема вдома,
Оре в поле плугом.“ } 2

Оре Іван, оре,
Від лану до лану,
Й а всі жінки обід несут,
Лиш мою Бог має. } 2

Оре Іван, оре,
В борозну заганяє,
Випрігає сиві воли,
В траву заганяє. } 2

„Пасітця ви, воли,
Не бійтеся вовка,
Бо я іду додомочку,
Болит мене головка.“ } 2

Прийшов він додому,
Та й до свої хати:

Діти ж мої сиротята, } 2
Де є вашя мати?“

„Пішла нашя мати
У ліс по калину
Та й казала-говорила: } 2
„Діти, вас покину!“

117

ЦИ ВИ ЧУЛИ, ЛЮДИ ДОБРІ
ЖІНКА ПОКИДАЄ СІМ'Ю II

Ци ви чули, люди добрі,
Таку новиночку,
Шо пішов Іван орати
У полониночку.

Ой пішов Іван орати
У полониночку
Та поставив сиві відра
Під колодиночку.

Ой доорав Іваночок
До сухого лому,
Пустив воли на полудне,
Сам пішов додому.

Ой пішов він додомочку,
Дивицця в віконце:
„Вставай, вставай, моя жінко,
Бо в полудне сонце."

Та не встала єго жінка,
Встали її діти:
„Та вже, неньку, нашу мамку
Не мети видіти.

Ой пішла наша мамка
В Дунай ся купати,
Та тілько нам відповіла:
„Встаньте, сиротята!"

Ой пішла наша мамка
У гай по телята,
Та тілько нам відповіла:
„Встаньте, сиротята!"

Упáв Іван серед хати,
Вдарився руками:

„Діти мої дрібненькії,
Шо робити з вами!“

„Не журися, рідний нєньку,
Не так тото буде,
В тебе буде друга жінка,
В нас мамки не буде.

Тобі буде друга жінка
Їсточки чинити,
Ми будемо, сиротята,
Коло хат ходити.

Тобі буде друга жінка
Їсточки давати,
Ми будемо, сиротята,
Кутами дрімати“.

118

ТА ОРАВ ЛЮБИЙ НЄНЬКО
ЖІНКА ПОКИДАЄ СІМ'Ю III

Та орав любий нєнько
До сухого лому,
Пустив воли на полудне,
Сам прийшов додому.

Гой прийшов він додому
Та став перед хати:
„Дітинята мої любі,
Де є ваша мати?"

„Гой наша, — кажут, — мати
У гай по корови,
Та вже нам видказала:
„Бувайте здорови!"

Ой наша, — кажут, — мати
У гай по телята,
Та вже вна нам видказала:
„Вічні сиротята!"

Й а пішов любий нєнько
До нової скрині,
Ні макати, ні сорочкі,
Бо нема газдині.

Гой як там на леваді
Жито зашуміло,
Тогди нєнька за мамочков
Серце заболіло.

Ой як там на леваді
Капустичка цвила,
Та вже нема газдиничкі,
Шо вна ї садила!

„Гой не плачте, рідний нєньку,
Тобі добре буде,

В тебе буде друга жінка,
В нас мамки не буде.

Тобі буде друга жінка
Їсти готовити,
А ми бдеми, сиротята,
Голодні ходити.

Тобі буде друга жінка
Сорочічкі шити,
А ми бдеми, сиротята,
Ой голи ходити.

Тобі буде друга жінка
Постіль застеляти,
А ми бдеми, сиротята,
По кутах дрімати."

119

ЯКА-М БУЛА В СВІТІ КРАСНА
ЖІНКА ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДОДОМУ I

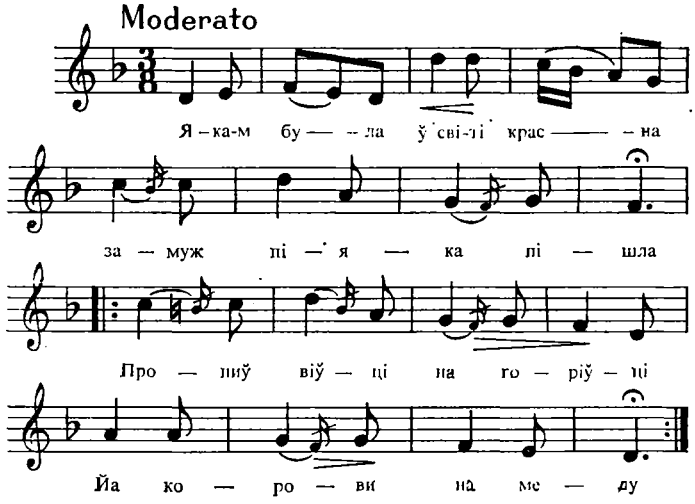

Яка-м була в світі красна,
Замуж піяка пішла, —
Пропив вівці на горівці,
Й а корови на меду. } 2

Пропив вівці на горівці,
А корови на меду,
Й а сам прийшов додомочку
Та й б'є мене молоду. } 2

„Не бий мене, чоловічі,
Кости мої не карай,
Бо покину дрібні діти,
Сама піду за Дунай." } 2

Взєла в ручкі коновочкі,
Ніби пішла по воду,

Й а там хлопці-риболовці } 2
Лов'ї рибу на воді.

„Гой ви, хлопці-риболовці,
Шос маю вам казати:
Беріт мене в новий човен } 2
Недалеко, на воду."

Сіла мила в новий човен
Та й тіженько здихнула, —
Нагадала дрібні діти, } 2
Назад д-ним си вернула.

120

ЧЕРВОНА РУЖА ТРОЯКА
ЖІНКА ПОВЕРТАЄТЬСЯ ДОДОМУ II

Червона ружа трояка,/2
Мала я мужа, мужа я мала, } 2
Мала я мужа піяка.

Он ніч не робит только п'є,/2
Прийде додому, додому прийде, } 2
Прийде додому, мене б'є.

„Не бий ня, муже, не карай,/2
Бо лишу ти діти, діти ти лишу, } 2
А сама піду за Дунай."

Коли на Дунай сідала,/2
Білов хустечков, правов ручечков, } 2
Білов хустечков віяла.

„Вернися, жоно, додому,/2
Діти ти плачут, плачут ти діти, } 2
Діти ти плачут за тобов."

Вна́ ся вернула уночі,/2
Горшки побиті, ложки немыті, } 2
Діти ї плачут на печі.

Вна ся вернула уночі,/2
Горшки купила, ложки помыла } 2
Ще й дітим їсти зварила.

121

ОЙ НАСТУНЬКА МОЛОДІЕНЬКА
ЗЛА СВЕКРУХА I

Ой Настунька молодіенька
Дворы вымітаї,
Петруніичок молодіенькій
Коніка сідлаї.

„Куда ідіеш, меніе лишиш,
Тіи милий Петруньку?“
„З козаками на войночку,
Тіи люба Настуньку.“

„Коли си ті надіваті,
Мій милій Петруньку?“
„Або за рік, або за два,
Тіи люба Настунько.“

Петруніичок молодіенькій
Білий листок пише,
Й а Настунька молодіенька
Дітіину колише.

Ой а маті Петруніева
Таке выдписала,
Шо Настунька всьо пропила
Та й прогайнувала.

Та ік прийшов Петруніичок
З войночкі додому,
Та вын звалив Настунину
Голову додолу.

Та ік війшов Петруніичок
У свої стодолі,
Гірші лишив, крашші найшов
Воли та й корови.

„Ік би-х тобі, моя мамко,
Тіпер ні зуважив,

Я би твою головочку
З Настуніинов зважив!“

Й а умерла та Настунька
Така молодіенька,
Лишиласи выд Настуні
Дітіина маленька.

122

ГРЕБЕНЮЧКА
ЗЛА СВЕКРУХА II

Т'але мала Гребенючка
Та два сынкі рыдні,
Віріжєла на войночку
До самої Відні.

Та й до Відні до столиці,
З столиці до Львова.
„Та тіи жоно, Катіерино,
Зостаньси здорова.

А тіи, мамо Гребенючко,
Будь на мнє ласкава,
Аби-с жону Катіерину
Ні позбиткувала".

Але стара Гребенючка
На то ні турала,
Та до синка Гребенюка
Дрібній лист писала.

Та до синка Гребенюка
Дрібній лист писала,
Шо пуста си ізробила,
Воли розпродала.

А єк прийшов Гребенючок
У рік додомочку:
„Вставай, жоно Катіерино,
Розмикай брамочку."

Встала жона Катіерина,
В ключі загриміла:
„Та діень добрий, мій Петрику,
Давно-м ті выділа!"

Вітігаїт й а Петричок
Дорогії речі,

Відтінаїт головочку
Понад самі плечі.

„Та шо ж тобі й а, Петрику,
Лиха я зробила,
Шо я свою оградочку
Кривцев сповеніила?“

Та єк пушов й а Петричок
У нові комори,
Гырші лишив, крашші найшов
Дорогі одори.

Та єк пушов й а Петричок
У нові стодоли,
Гырші лишив, крашші найшов
Хорошії воли.

Але стара Гребенючка
Ні спит та й ні лежит,
Та й маленьке Гребенєтко
Та й на ручках діержит.

„Єк би-х тобі, моя мамко,
Трошкі ні зуважив,
То би-х твою головочку
З Катіеринков зважив!“

Ой пыду я на гороньку
Та й стану, та й стану,
Розступиси, сира земніе,
Най я в тє потану.

Та єк стала сира земня
Та й си розступаті,
Зачив у ню молод Петрик
Уже потаваті.

123

РИБАРЮЧКА
ЗЛА СВЕКРУХА III

Але мала Рибарючка
Та два синки рідні
Та й уна їх віріжєла
Діелеко до Відні.

Та діелеко та до Відні,
Другого до Львова.
„Та тіи, жоно Катіерино,
Вставайсе здорова.

Тіи мамочко та рідніенька,
Би-с повікувала,
Й а би-с жону Катіерину
Ні позбиткувала.

Й а би-с жону Катіерину
Ні позбиткувала".
Але стара Рибарючка
На то ні турала.

Й але стара Рибарючка
На то ні турала,
Уна жону Катіерину
Била, збиткувала.

Й а вна жону Катіерину
Била, збиткувала,
Шо ця жона Катіерина
Всьо „розгайнувала".

Та до синка Рибарючка
Дрібніе листі слала,
Шо ця жона Катіерина
Всьо розгайнувала.

Шо ця жона Катіерина
Всьо розгайнувала —

Та конікі вороніі
Пороз'їхувала.

Та конікі вороніі
Пороз'їхувала,
А коровкі та сірії
Порозпродавала.

Але війшов Рибарючок
У сім рік з войночки:
„Та війдіи-ко, Катіерино,
Отвори брамочки."

Та єк вішла Катіеринка,
На порозі вмліла:
„Дорогий мій Рибарюку,
Давно-м ти віділа!"

Вітєгає Рибарючок
Найдорожші речі,
Відтіинає головочку
Понад самі плечі.

Та єк пішов Рибарючок
У свої стайнії,
Пушші лишив, крашші найшов
Коні вороніі.

Та єк пішов Рибарючок
У свої стайнії,
Пушші лишив, крашші найшов
Коровки сірії.

Та єк пішов Рибарючок
У свої комори,
Пушші лишив, крашші найшов
Вишивані вбори.

Та єк пішов Рибарючок
У свої покої,
Сидє, сидє кухаречки
Навкруг попри столыв.

Й але стара Рибарючка
Ні сидіи, ні лежи,
Та лиш мале Рибарйотко
Та й на руках діержи.

„Єк би-х тобі, рідна мамко,
Та си ні зуважив,
Я би тобі головочку
На чіитверо сказив!“

Утоніиси, сира земніе,
Та черлена глина,
Та най встане, заговоре
Жона Катіерина.

Ні втонуласи сира земня,
Ні черлена глина,
Вже ні встаніе, ні заговоре
Жона Катіерина!

Та кувала зазуличка,
На вітіер си здула,
Ой це, людіе, ні співанка,
Вірна правда була.

Та кувала зазуличка
Коніец Ропочила,
Рибарюцци співаночка
Уже си скінчила.

124

ІШОВ ЛЕГІНЬ У КАТУНИ
ЗЛА СВЕКРУХА IV

Ішов легінь у катуни,
Мамці наказовав:
„Шоби мою білявочку
Ніхто не збитковав.

Годуй її, рідна мамко,
Хлібом пшенишненьким,
Напоюй ї, рідна мамко,
Вином червоненьким."

Зачери ж ти, рідна мамко,
А з моря пісочку,
Шоби ти сі посіяла
По свому керточку.

Коли буде на керточку
Тот пісок сходити,
Тогди будут легіники
Дому видходити.

Бігла дівка са дивити,
Пісочок ісходит,
Ей тепер ї легіничок
Додому приходит.

Прийшов, прийшов легіничок
Та став у городця:
„А й вийди, білявочко,
Відтвори воротця."

Біла дівка вже не вішла,
А лиш її мати,
„Та де моя білявочка,
Шо ї не видати?"

„Ей, твоя білявочка
Із катуни йграла,

Коли прийшла біла днина,
В земню пострадала."

„Ей, веди́ ня, рідна мамко,
На її гробочок."
„Конец її головочки
Дубовий стовпочок."

Ой як пішов легіничок
А й зачав плакати:
„Та ти у́стань, біла дівко,
Час тобі уста́ти."

„Йди гет а й ти від мене,
Ніч тобі до мене,
Твоя мати лиха була,
Утроїла мене."

Ой як пішов легіничок
А й зачав плакати,
Серце му са розділило
На штири букати.

Та як пішов легіничок
Й а в глібоку глубінь,
Єму вірус із серденька
Зелененькій явір.

Ой яворе крутоверхий,
Круто тя рубаю,
Люби, мила, кого хочіш,
Я тя не спераю.

Ой яворе крутоверхий,
Я круто тя колю,
Люби, мила, кого хочіш,
Я тя не бороню.

Ой як прийшла єго мати
В середу до днини,
Коли єго бо й ховали
До сирої глини.

Ей, прийшла єго мати
А стала плакати:
„Та ти устань, мамин сынку,
Час тобі устати."

„Іди, мамко, гет від мене,
Ніч тобі від мене,
Бо втроїла-с білу дівку
А втроїла-с мене.“

125

ІШОВ СЫНКО У КАТУНЫ
ЗЛА СВЕКРУХА У

Ішов сынко у катуны,
Мамці наказовав:
„Штобы мою білявину } 2
Нитко ни збитковав.

Обисте ї годовали
Хлібцьом пшенишненькым,
Обисте ї наповали } 2
Винцьом солодинькым.“

Й а уни ї годовали
Пшенишнов половов,
Й а вни її наповали } 2
Студенов водою.

Прийшов сынко із войночкы
Та став коло плота:
„Мила моя солодинька, } 2
Вдопри ми ворота.“

Та не выйшла білявина,
Выйшла його мати.
„Та чого вы, мамко, вийшлы, } 2
Най выйде білявка.“

„Та ци твоя, сынку, жінка
З катуньми ся йграла,
Й а чим зорі зазоряли, } 2
В земню пострадала.“

„Ой скажи-ми, люба мамко,
Де її гробочок?“
„Та на її, синку, гробі } 2
Сливовий стовпочок.“

Пішов овін на гробочок
Та зачав плакати:

„Мила моя солодинька,
Што бдеш ся діяти?“ } 2

„Іди від ня, мій миленькій,
Нич тобі до мене,
Твоя мати чарівниця,
Ізчарила мене.“ } 2

Ой сів овін на коника
Та йде топитися,
За ним, за ним його мамка:
„Синику, вернися!“ } 2

„Не вернуся, люба мамко,
Май скорі погину,
Не держала-с мою жону
За свою дітину!“ } 2

„Кобы тота, любый синку,
Правдиця постала,
Штобы чужа дітениця
Д-сердичку пристала!“ } 2

126

СХИЛИВСЯ ДУБ НА ГРАБА
ДІТИ-СИРОТИ І

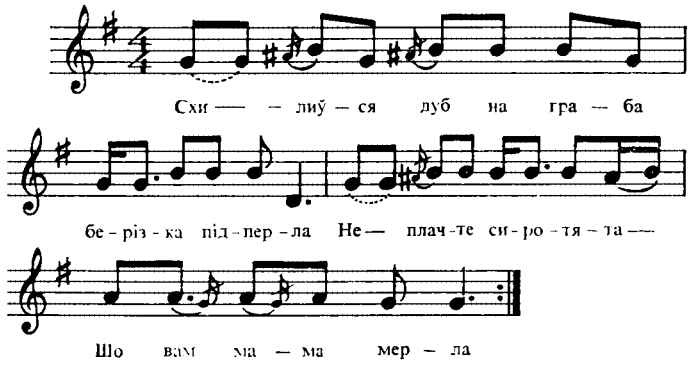

Схилився дуб на граба,
Берізка підперла,
Не плачте, сиротята,
Шо вам мама вмерла.

Які тоти цвіти красні,
Котрі процвитают,
Йкі шисливі тоти діти,
Котрі мамку мают.

Другі діти йдут із школи,
Та й уни співают,
Чим до хати повертают,
Та їсти питают.

Ей, бо я сиротина,
Серед хати стала,
Докі-м води не занесла,
Їсти-м не діждала.

Ей, дубе зелененький,
На троє лупайся,
Маю, мати, лихий живіт,
Світку, коротайся!

127

ОЙ ЛЕТІЛИ ЖУРАВЛІ
ДІТИ-СИРОТИ II

Ой летіли журавлі
Та великі та малі,
Сіли собі край ріллі,
Там зачили радити:

„Ліпшя рілля ранная,
Ліпшя жінка першая, —
На ранній ріллі женці жнут,
А на пізній коні ржут."

З першов жінков діти мав,
А з другою розігнав:
„Ідіт, діти, служити,
Бо нема з чого жити."

„Ой братчикі, сестрички,
Берімси за ручечки
Та йдім ми у темний ліс,
Най там нас вовк зіст."

Ходили діти цілий день,
Ввечір прийшли до порога,
А мачуха скоро в хаті
Взялася до батога.

Пішли діти плачучи
Та й дорогов уночи.
Прийшли діти до гробу,
Просят маму додому:

„Ходи, мамко, додомочку
Та зчеши нам головочку,
Нас мачуха не чесала
Та й нам їсти не давала."

„Ой братчикі та сестрички,
Берітеся за ручечки
Та ідіт-ко на службочку,
Би дожити хоть до рочку!"

128

ТАМ НА ГОРІ ЗЕЛЕНІЄ
ДІТИ-СИРОТИ III

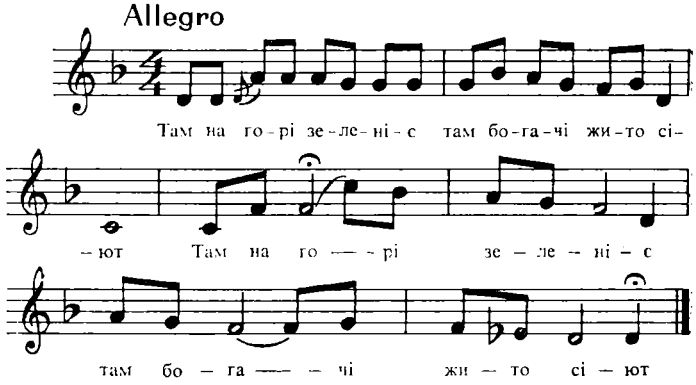

Там на горі зеленіє,
Там богачі жито сіют. } 2

Одна гора не орана,
Та й ту вдова віорала. } 2

Ой орала, волочила,
Слозиньками розмочила. } 2

Ой там, ой там при долині
Брат з сестрою розмовеї: } 2

„Сестро, сестро, сестріченько,
Чого ж в тебе дітий тілько?“ } 2

„Тобі, брате, не питати,
Прийми зиму зимувати. } 2

Як ти будеш обідати,
Я віжену дітий з хати, } 2

Як ти будеш вічиряти,
Я положу дітий спати.“ } 2

Нім той вуйко повічиряв,
Діти тата відвідали: } 2

„Встаньте, тату, з цего гробу,
Тєжко жити коло роду. } 2

Встаньте, тату, з цеї ями,
Тєжко жити коло мами. } 2

Тєжко жити, прибувати
Коло чужої хати!“ } 2

129

ГОЙ, ЛЮДИ, ЛЮДИ
ДІТИ-СИРОТИ IV

Гой люди, люди,
Коли вже той вечір буде,
Гой шо ж би за нас,
Гой шо ж би за нас говорили люди.

Говорют старі, говорют малі,
Та говорют маленькі
Та ше до того,
Та ше до того вороженькі тяженькі.

Ой кажут люди, ой кажут люди,
Шо я п'ю та й гуляю,
Гой бо я сижу,
Гой бо я сижу та й думку думаю,

Гой думочку думаю,
Шо я приятеля не маю,
Всяка деревина, видко, лист пускає,
Наймала пташина свою пару має,
Лиш я нещасливий на світі
Мусю свої пари глядіти.

„Вишневі цвіти, чіму не цвитети,
Мої рідні діти, де від мене йдети?
Гой зачекайти, діти, най я йду,
Я вам другу маму приведу."

„Гой ви собі, тату, жінку знайдете,
А ви ж нам мати та й не приведите,
Бо нема вже тої, шо була,
Як головку чесала та й дула.

Ой головочко бідненька,
Ой де ж наша мати рідненька!"

Й А ХТО ХОЧІ БІДУВАТІ
ЖИТТЯ СЛУГ

Й а хто хочі бідуваті,
Гаразду ні знаті,
Тот най ідіе до богача
На рік си найматі.

Й а в богача добра бриндза
Та й даєцци їсті,
Та й ні свєта, ні неділі,
Та й ніколи сісті.

Прийшов слуга з полоніині
Та ні спостіиг сісті,
Й а богачка заставє'ї:
„Неси свиням їсті!"

Й а сів слуга на лавици,
Та й сів, та й думаї,
Й а богачка та из мисок
Выд дітіий зливаї.

Бодай тоті свині здохли,
Та й куча згоріла,
Шо мені ой молодому
Симбриля доїла!

131

ПИЙТЕ, ЛЮДИ, ГОРІВОЧКУ
СЕСТРА-СТРАЖДАЛЬНИЦЯ I

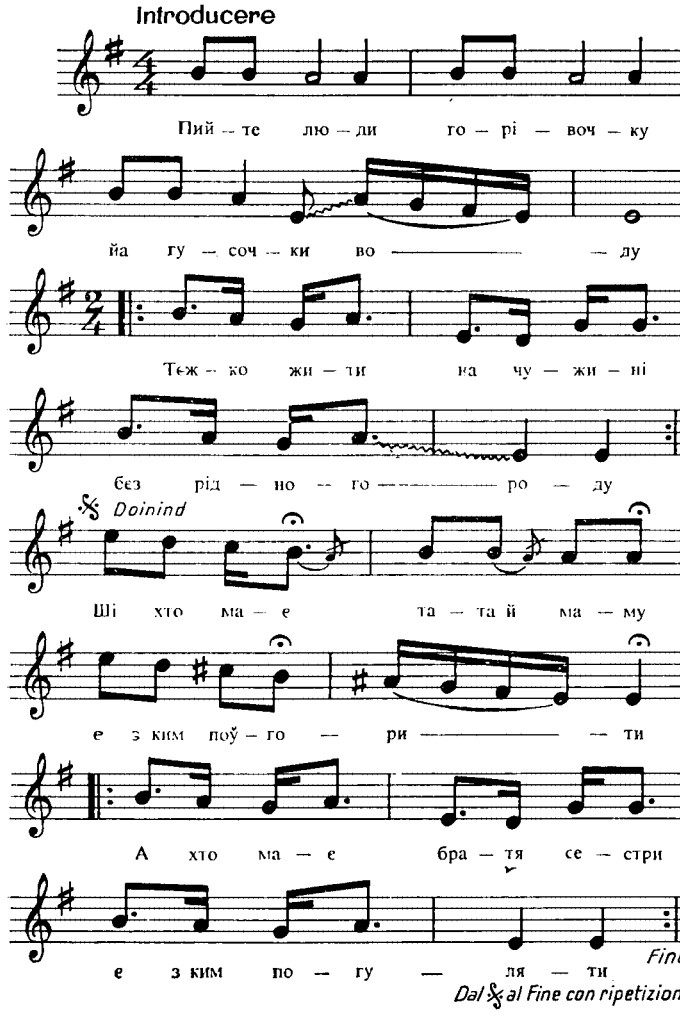

Пийте, люди, горівочку,
Й а гусочки воду,
Тожко жити на чужині
Без рідного роду.

Ші хто має тата й маму,
Є з ким повгорити,
А хто має братя, сестри,
Є з ким погуляти.

„Братя мої, братя мої,
Братя-соколята,
Прийдіт, прийдіт ви до мене
На рокові свята.“

„Сестро наша, сестро наша,
Сестро наша рідна,
Як до тебе приходити,
Як ти така бідна!“

„Не дивіцци, братя мої,
Шо я така бідна,
Лиш дивіцци, братя мої,
Я вам сестра рідна.

Я горівкі набурую,
Хліба роздобуду,
Най я з вами, братя мої,
Ще раз си набуду.“

132

ТАМ У ЧИСТІМ ПОЛІ
СЕСТРА-СТРАЖДАЛЬНИЦЯ II

Там у чистім полі
Сестра жито жала,
Сказав їй „Здрастуй“, } 2
„Здоров“ не сказала.

„Сестро ж моя, сестро,
Сестро дорогая,
А чого ж ти, сестро, } 2
Така стара стала,

Чи не доїдаєш,
Чи не допиваєш,
Чи не до любові } 2
Собі мужа маєш?“

„А я доїдаю
Та ще й допиваю,
А я до любові } 2
Собі мужа маю.

Постаріла ж, брате,
Лихая година,
Позичені серпи } 2
Ще й чужая нива.

Ой піду я в поле,
Гірко нароблюся,
А прийду додому, } 2
Не розвеселюся:

Одно плаче їсти,
Друге плаче пити,
А третє плаче — } 2
Ні в чому ходити.“

133

ОЙ КОВАЛА ЗАЗУЛЕНЬКА
МИЛИЙ НА РОБОТІ

Ой ковала зазуленька
В стодолі на розі,
Заплакала дівчіночка
В сінях на порозі.

„Ой чіго ж ти, зазуленько,
Так сумненько крачіш,
Ой чіго ж ти, дівчіночко,
Так жалібно плачіш?“

„Ой, як мені не ковати,
Стодола новенька,
Ой, як мені не плакати,
Я ші молоденька.

Ой, як мені не плакати
І не голосити, —
Пішов милій, чорнобривій,
За Дунай косити.

Вікосив він одні гони,
Зачив перелоги,
Розчісав він кучірикі
Понад чорні брови.“

ПІСНІ-ХРОНІКИ

134

В ЧОТИРНАЦЯТОМУ РОЦІ
ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА І

В чотирнацятому році
Сталася причина,
Вбила князя Фердинанта
Сербіянська зброя.

Ой як князя бо й убили,
Дали в село знати,
Би з цілої країночки
Ішли воювати.

Ой в неділю дуже рано
Траба ся збирати,
Плаче жінка, плачут діти,
Плаче стара мати.

Як відходив я із дому,
Ще раз подививси
І на жінку, і на дітей,
І там, де родивси.

„Діти мої дрібненькії,
Траба вас лишати,
Лишаю я вас в Карпатах,
З вами буде мати.

Жінко моя дорогенька,
Діти мої, діти,
Не можу я вам сказати,
Ци си мем видіти“.

Сонце гріє, вітер віє,
Хмара з опівночі,
Не одному воякови
Орел виїв очі.

Не одному довелося
Доживати віка,

А шо з того — з войни прийшов
Додому каліка.

Коли прийшов додомочку,
Став розповідати,
Як він мусів в чистім полі
Тяжко бідувати:

„Розповім ти, моя жінко,
Як я набідився —
По два тижні у окопах
Водою не мився.

Ой ізранку до обіду
Кулі йдут дрібненькі,
А з вечіра та до ранку
Бомби ой тяженькі.

Кровця тече із воякув,
Як вода в потоці, —
Один лежит справа, зліва,
Інші — на тім боці.

Один лежит без рученькі,
Другий обох не має,
Третий лежит без ніженькі,
Рятунку чекає.

Ой чекає він рятунку,
Нема кому дати,
Ой кличе він товариша:
„Поможи ми, брате.“

135

Й А КОВАЛА ЗАЗУЛИЦЯ
ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА II

Й а ковала зазулиця
Та й ші ме коваті,
Я за войну заспіваю,
Кого кортіит знаті.

Та єк собі заспіваю
За тоту войночку,
Шо выбила зараз діесіть
Куля в головочку.

А єк уна їх выбила,
Вни стали пишшеті,
Шоби ишли синітари
До шпіталю взеті.

А приході синітари
До шпіталю браті, —
Такі дуже пораніені,
Аж ні мож ківаті!

Взєли одного капітана
На біленькі рукі,
Ой шо бо вын, — каже, — зажив
До там тіжкі мукі.

А вже іму, — каже, — шпіталь
Та там ні поможе,
Бо ні ручок та й ні ножок,
Ой Боже мый, Боже!

136

ТА НА ГОРІ БІЛІ ЦВІТІИ
ПЕРША СВІТОВА ВІЙНА III

Та на горі білі цвітіи
Вдолину лянуцця,
Ні рад би я заплакаті,
Сами сльози люцця.

Присніив ми си сон чудіесній
Перед самов дніинов,
Шо прошшєвси тато з мамов
І з свойов дітіинков.

Але трубки остро труб'ї,
Шандарі літают,
На нас хлопців молодіенькіх
Остро покрикуют:

„Ой ви, хлопці, ви, молодці,
Нічьо ні думайтіе, —
Впала тота годіночка,
До воська їхайтіе."

А пыв літіер горівочкі,
Пыв літіер, пыв літіер,
Єк пыдіемо з цего села,
Лиш завіє вітіер.

Але трубки остро труб'ї,
Шандарі літают,
На нас хлопців молодіенькіх
Остро покрикуют.

А сіли ми на машину,
Вна загуркотіла,
А вна нас, — каже, — завезла,
Діе сама схотіла.

А вна нас, — каже, — завезла
На широке поле,

Лишила нас відбуваті
У тіжкій ніеволи.

Й а ходіили вівчірикі
З білими вывцями,
Заплакали над хлопцями
Дрібними слызцями.

„А ви, хлопці, — каже, — ні плачтіє,
Дайтіє в село знаті,
Та най прийдут наші мами
Туткі поховаті.“

Але прийшли, — каже, — мами
Сивими волами,
Заплакали над хлопцями
Дрібними слызцями.

„Би-стіє знали, наші мамкі,
Єк нас тут ховают —
А по сорок, по п'їдієсєть
В одну ямку кладут.

А по сорок, по п'їдієсєть
В одну ямку кладут,
Але вапном посипают,
Та й кістки згорают.

137

ТА ОЙ КОЛИ БУЛА ВОЙНА
ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА I

Та ой коли була война
Та й велика туга,
Ой каноны загриміли,
Зимня ся кынула.

Ой каноны загриміли,
Кулі засвистали,
Не одні там легіникі
На земню упали.

Ой прийшли санотиці
Та їх позберали
Та без попа, та без дяка
В земню наметали.

138

ЧОРНА ХМАРА НАЛІГАЄ
ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА II

Чорна хмара налігає,
Вітрик повіває,
Пан капітан молоденькій
На войну ступає.

Пан капітан молоденькій
На войну ступає
Та на хлопці молоденькі
Лишень поглядає:

„Гадкуйте са, товариші,
Шоби вас не вбили, —
Летят кулі вид германа
Через полонини."

Як са ввидів оден вояк
На широкум поле,
Кровця з него бо потекла,
Шшє в боці го коле.

Кровця з него бо потекла,
Він махнув рукою:
«Я не буду, рідна мамко,
Більше із тобою!

Я не буду із тобою,
Коло твої хати, —
Кровця з мене бо ізтекла,
А з тіла — букати!

Кровця з мене бо ізтекла,
А з тіла — букати, —
Туй без свічки, без родини
Мушу я вмерати.

Туй без свічки, без родини,
Товаришув много,

Та коби нас та вже клали
До гробу по одного.“

А там попи не чітали,
Дяки не співали,
Лиш по дисіть воячікув
До гроба ховали.

Та по дисіть воячікув
До гроба ховали,
Шо ой наші та мамочки
Лиш са ненадіяли.

Не надійса, рідна мамко,
Сина із войночкі,
Бо вже з твого та синочка
Лишень дарабочки.

Як си не даш, рідна мамко,
Більше надіяти,
Та не будеш ти синкови
Більше газдовати.

Не будеш му газдовати,
Сорочічкі шити,
Не будеш са ти синочком
Май білше журити!

139

ОЙ СИ́ЖУ НА ДИКУНКУ
ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА III

Ой си́жу на дикунку,
Не вижу нікого,
Заливают синотиці
Товариша мого.

„Ой милі синотиці,
Не заливайте ня,
Беріт пушки ладовані
А й добийте ня.

Ой, як видиш, товаришу,
Дуже ня зранило,
Озми багнет, пробий серце,
Би са не карало!

Озми багнет, пробий серце
Та й біленьке тіло,
Шоби мене молодого
Довго не боліло.

Як увидиш, товаришу,
Тіло простиває,
Пиши письмо до дівчини,
Най дівчина взнає.

Пиши письмо до дівчини,
Най дівчина взнає,
Най дівчина свого хлопця
З войни не чикає!"

140

ТА Й ПУШОВ Я У ПАТРУЛЮ
ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА IV

Та й пушов я у патрулю
У шестій годіині,
Та зоставси я раніеній
На чужій чужині.

„Добий меніе, товаришу,
Най выдразу гипу,
Та напиши білу карту
У край Буковину.“

„Ні можу ті, товаришу,
Добиті, добиті,
Та й ні хочу твої мамці
Жєлю наробиті.“

Й але прийшов пан капітан
Та впав на коліна
Та вын капнув из ферфляшкі
Три капоцци віна.

„Беріт меніе, товариші,
На біленькі рукі,
Та най тут ні заживаю
Такі тіжкі мукі.

Беріт меніе, товариші,
Несіт до шпіталю,
Та най такій молодіенькій
Туткі ні вмираю.“

„Та вже тобі, товаришку,
Шпіталь ні поможе,
Бо ні ручок, ані ніжок,
Ой Боже мій, Боже!“

Єго ніесут, коня ведут,
Кінь головку клоні,

Єго мила дівчіночка
Білі рукі ломи.

Білі рукі уна ломи,
Бо ї жєль велика,
Бо канони ї розбили,
Каже, — притіилика.

Заніесли го до транвалю,
Вын си обзераї,
Німа мами, німа тата,
Бо ун вже умираї.

Й а каноні загриміли,
Дзвоні задзвоніили,
Молодого жовнірика
У яму спустіили.

141

ЯК НАПИШУ ДРІБНИЙ ЛИСТОК
ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА V

Як напишу дрібний листок,
Ой дам мамці знати,
Як ми будет вороночок
Кости розтігати.

Ворон кранчит, ворон кранчит,
На кости чекає, —
Міні са молодому
Світок коротає.

Як не легко рідній мамці
Тот листок читати,
Так не легко ми молодому
На войні вмирати.

Не легко ми умирати,
По Карпатах лізти,
Який герман то нещасний,
Хочет нас поїсти.

„Аби ти са, рідна мамко,
Богу помолила,
Шоби мене молодого
Куля не зранила.“

Та ввес тиждень са молила,
В суботу лишила,
Прийшла куля вид германа,
Ніжку ми зранила.

Як прийшли санотиці,
Стали ня питати:
„Та што будеш, легінику,
Без ніжки діяти?“

„Ой буду я, шо буду
Без ніжки діяти,

Не лишіт ня вороночкам
Суди роздовбати!

Ой беріт ня, санотиці,
Везіт ня до села,
Шоби була моя душка
Хоть мало весела.“

Як озмили санотиці
Та в вагон поклали,
Та завезли до шпіталю,
Там дохторьом дали.

Як прийшли дохторики,
Стали ня питати:
„Та шо будиш, молодинькій,
Без ніжки діяти?

Ой шо будиш, молодинькій,
Без ніжки діяти,
Та ци даєш, молодинькій,
Свою ніжку втяти?“

„Гой любі дохторикі,
Ніжку не лишєю,
Аж рубайте мою ніжку,
Рубайте ми й шию!“

Ой тоти дохторики
Чимос пидкурили,
Та утяли білу ніжку,
Нічьо не лишили!

Ой сабелька на столику,
Баднівка на клинку,
Прийшла мамка до коргазу:
„Шо ти дієш, синку?“

Прийшла мамка до коргазу
Та вже заплакала:
„Та де, мамин, тота ніжка,
Шо я ї кохала?“

„Не питай ня, рідна мамко,
Де са ніжка діла,
Кульовочка видорвала,
В луфті полетіла.

Ой куля видорвала,
В луфті полетіла,
То так, мамко руднесенька,
Як из гуски пір'я!"

Ой ци то не пірічко,
Ци не волосічко,
То вже мамці жаль велика,
Панам весілічко.

142

ТА Й КОВАЛА ЗАЗУЛИЦЯ
СМЕРТЬ ЮРІЯ ФИРКАЛА З ПАЛТІНУЛ

Ой ковала зазулиця
Та й при ті долині,
Я співанку заспіваю
Смутну Василині.

Пышов Юрій, пышов Юрій
Та й на кочінтрарю,
Та в Бакові впав из моста,
Бо був пілі краю.

Та єк упав вын у воду,
Та став вын кричєті:
„Діес є браччік мый Иванчік,
Най йдіе меніе ймиті!“

Прийшов, -ка, — брат, -каже, — Иван
Та став си питаті:
„А діе браччік мый Юрійко,
Шо го ні видаті?“

Єк уздрів вын, шо ні видко,
Та вын зажуривси,
Єк сказали товариші,
Шо Юрій втопиуси.

Взєла єго бистра вода
Із гори вдолину,
Вын шє си ймив правов ручков
За йкус там лозину.

Вын шє си ймив правов ручков
Та став си триматі,
Прийшла габа, в груді втєла,
Мусів си впускаті.

Прийшла габа, в груді втєла,
Мусів си впускаті,

Взєла єго бистра вода
Тіми потокамі.

Пышов Юрій, пышов Юрій,
Зачив говориті:
„Котрий з-межи вас, камраті,
Умієті плиті?“

Та там був-ка, — одієн плавец,
Шо умів плаваті,
Пышов, пышов в бистру воду
Юрія шукаті.

Та єк ишов в бистру воду,
То вын там роззувси,
Найшли Юрія вмерлого,
Аж там задригнувси.

Таке тамки си зробило,
Шо ні може буті —
Найшли Юрія в намулі,
„Поможіт тігнуті!“

Прийшов, прийшов, -каже, — тамкі
Браччік Иваночок
Та вытігли Юріїка
Там на бережочок.

А збіглиси капітани,
Стали говориті:
„Та шо будім, -ка, — тутічкі
Та из ним робиті?“

Та й збіглиси, — каже, — паніи,
Та стали казаті:
„Шо мусимо, -ка, — Юрія
Туткі попрєтаті.“

Каже Иван тіим солдатам:
„Ні кажіт нікому,
Аби-х знав, шо го украду,
Все озму додому!“

Ті солдаті були добрі,
Ні кажут нікому,
Пышов Иван, нашов мотор,
Узєв го додому.

Їго жона Василина
На порозі вмліла,
Єк Юрія молодого
В чорній трунві вздріла.

А діточкі єк уздріли,
Стали голоситі:
„А наш тато си утопив,
Шо будіем робиті!“

У середу дуже рано,
Ші сонце ні сході,
Бідна жона Василина
Воли в поле гоні.

А воликі сірманіенькі,
Пасіт ви си самі,
Німа газдіи, шоби пышов
У поле из вами.

Німа газдіи та й ні будіе
Вже вас упрігаті,
Лишилиси дрібні діті
Коло свої хаті.

А ковала зазулиця,
Ковала, ковала,
Вже Юрія співаночка
Та й си іскынчила.

Ой ковала зазулиця,
Ковала, ковала,
Але цису співаночку
Палагія склала.

143

ЦИ ВИ ЧУЛИ, ЛЮДИ ДОБРІ
СМЕРТЬ СІЛИША З ПОЛЯН

Ци ви чули, люди добрі,
Таку новиночку,
Шо вже Сілиш лікованням
Втратив головочку.

Доки ходив він потайно,
Доти імав щистя,
Та як ходив та май явно,
Та впав у нищистя.

А в нищистя овын упав —
Дохторі пирили,
В Леурдині на штації
Левинти го ймили.

Як го ймили два левинти
Та й суд му судили,
Та до суда великого
В темницу забили.

А й прізбу та заслали
Шо ймают чінити,
Назад прийшла ота прізба,
Шо лиш завісити.

Як пішли до темниці
А вже два гайдуки,
Пов'язали зелічком
Сілишеви руки.

Ой тоти два гайдуки
З темниці го брали
Та бідному Сілишеви
Нічьо не казали.

Берут ото дви гайдуки
Із тої темниці

Та на ліктях, на колінках
Аж до шибениці.

Як си зачив бідний Сілиш
Д-стовпови ближити,
Та всякими та мовами
Зачив са просити.

Ой тоти два гайдуки
Милости не ймали,
Тогди чорнов ширинoчков
Очки завязали.

Та коли бо го вішяли,
Сонечко сходило,
Двацціть мінут і чотири
Серце му са било.

Ой іго бо вішяли
В неділю раненько,
Двацціть мінут і чотири
Било са серденько.

Ой як го завісили,
Дали в село знати,
Беровами написали
Людьом розказати.

Прийшло письмо в канцелярню,
Та й берів читає,
А як люди искликати,
Сам собі думає.

Зийшлиса усі люди,
Берова чекают, —
Яка, яка новиночка,
Вни самі не знают.

Вішов берів з канцеларні,
Став людьом казати:
„Шо Сілиша завісили,
Аж хочете знати."

Як тото люди взнали,
Та стали плакати:
„Та хто будет битижненьких
Тепер ліковати?"

„Ой будете та ви йти
А в Поляни д-горі,
Там вас будут ліковати
Полянцкі дохторі.“

Та дохторі не лікуют,
Гроші ізберают,
Та хто знає ліковати,
Вни го не лишают.

Він пра́вив воли та й корови
Та й дорогі речі,
Та сисе го та привело
Аж до шибениці.

Не крав воли, ні корови,
Вид дохторів ліки, —
Лиш схотіли го стратити
Из світа навіки.

144

ПОСЛУХАЙТІЕ ВЫ, БРАЧЧІКІ

НЕДОЛЯ МІХАЙЛА МАКОВІЯ-КОВАЛЬЧУКА З ПАЛТІНУЛ

Послухайтіе вы, браччікі,
Єк вам заспіваю,
За браччіка та Міхайла
Я співанку знаю.

Єк ви були та маленькі,
Вы в купі тривали,
Єк выросли та великі,
Си розпарували.

Ви всі в купці си лишили,
Брат пышов в чужину,
Лишив тата, лишив маму,
Всю свою родіину.

А єк ишов вын в чужину,
Ні казав нікому,
Выйшов, выйшов вын навікі
Выд тата із дому.

А єк пышов у чужину,
Жаль єму велика,
Лишив тата, лишив маму
Через ковалика.

„А ковалю, ковалику,
Шо ж би тобі даті,
Шо я выйшоу через тіебе
Выд тата із хаті?“

„Через меніе ті ні выйшов,
Ні май ту надію,
Бо я хотів ті навчіті
Свою місерію.“

„Я ні мусів місерію
Твою, -каже, — знаті,

Бо я выйшов через тіебе
Выд тата із хаті.

Бо я выйшов через тіебе
Выд тата із хаті,
А я та мыг в свого тата
Господаруваті.

Ні навчівси місерії,
Бо-сми ні мав волі,
А я мыг та газда буті
Так, ік братя мої.

Вы браччікі мої любі,
Мні ні забувайтіе,
Пишіт, пишіт листок дрібній,
Міні поселайтіе.

Вы браччікі мої любі,
Ні забудьтіе меніе,
Пишіт, пишіт дрібний листок
В чужину до меніе.

Хоть листочок, ні листочок,
Хоть одну карточку,
Та шоби я си довідав,
Ци є ви в світочку."

„Та раді би-х тобі, братіе,
Листок написаті,
Та адреси ні маємо,
Діе ті выдшукаті?"

„Я, -каже, — вам, браччікі,
Я листок напишу,
Та я вам, -ка, — та й адресу
Ой, браччікі, пришлю."

„Ік тіи пришлеш нам адресу,
Будіемо писаті —
Німа сестри, одного брата,
Ні тата, ні маті.

Ой шо вніи си ті, браччіку,
Так си надівали,
Ні могли си дочікаті
Та й повымерали."

„Ой чужино, чужиночко,
Шо ж бо тіи сумніенька,
Би єк соніичко, -ка, — ні гріло,
Тіи все студініенька.

А єк я си розгадаю,
Шо сам на чужині,
Слызки меніе обливают,
Йдіе мороз по мені.

Куда глєну, то все сама
Та чужа чужина, —
Нігдіе меніе ні выдознаї,
Моя, -ка, — родіина.“

А тут сонце засвітіило,
Та на царі грії,
Німа кому исказаті,
Шо наш брат, -ка, — дії.

Та ци дії у чужині,
Ци на Буковині,
Ци не гніют ручки білі
Єго в сирі глиині?

Та єк я си розгадаю
За брата-паночка,
Та так серце меніе болит,
Шо ражєт сорочка!

А єк я си розгадаю
Та за брата-пана,
Та так серце ж меніе болит,
Єк рубана рана!

Німа брата та й ні видко
Суда у світочку,
Пышов, пышов вын навікі
Та й у чужиночку!

145

ТА Й КОВАЛА ЗАЗУЛИЦЯ
СМЕРТЬ МІЦІ ФИРКАЛ З ПАЛТІНУЛ

Та й ковала зазулиця
Та ші ме коваті,
Я за Міцю заспіваю,
Кого кортіит знаті.

Я за Міцю заспіваю,
Кого кортіит знаті,
Єк пышла уна марніенько
До Яшь умираті.

Дав Танасій в Кімпулунгу,
Би си вілічіла,
Взєли ї в Яшь їропланом,
Вна в Яшу спочіла.

Та єк уна умирала,
Шє си запитала,
Діе ї хата та й ї дітіи,
Вна си не пызнала.

А єк уна умирала,
Вна заголосила,
Діе ї, -каже, — дружиночка,
Бо вна всьо лишила.

Беріт її, сенітари,
На біленькі рукі,
Шо бо вна ой та зажила
До тут тіжкі мукі.

Беріт її, сенітари,
Несіт до шпіталю,
Бо в дорозі ші вна вмерла,
За це добре знаю.

А вже її молодіенькій
Шпіталь ні поможе,

Бо вна вже іспочіла,
Ой Боже мый, Боже.

Але пышов, -ка, — Танасій
У Яшь выдознаті,
Ні мыг, ні мыг шпіталями
Її выдшукаті.

Ні мыг, ні мыг шпіталями
Борзо выдшукаті,
Ні хотіли дохторикі
Му правду казаті.

А єк уніи їго жынку
Вже зреперували,
Тогдіи правду Танасіви
Уже ісказали:

„Ідіи, ідіи, Танасіку,
Та й бери жыночку,
Коли она іспочіла
Уже на столочку."

Але пыйшов та й Танасій
Усіма дворами
Говориті та й проситі
З усіма панами:

„А ви, паніи дохторикі,
Старший дохторочку,
Позвольтіе ми, -каже, — взєті
Додому жыночку."

„Позволимо, бо віримо,
Бо знаїмо чому, —
Альбо тут прєчь, або бери
Май д-дітіим додому."

Але пыйшов, -ка, — Танасій
Трунву купуваті,
Узєв, узєв до їх братів
Тіліфонуваті:

„Скажу, братя, -ка, — вам правду,
Та й нівеселую,
Везу жынку я додому,
Але вже вмерлую."

А браччікі єк то вчули,
Стали голоситі,
Та й зачили та й до дітіий
Своїх говориті.

А браччікі єк то вчули,
Та й стали казаті,
Та й узєли вніи коніиків
В каруцу впрєгаті.

Та й зачили та коніиків
В каруцу впрєгаті,
Стали ітіи на ту гару
Жынку іго браті.

Але пишли навстрічь іго
Та й на ту гарочку,
Та й привезли в неділеньку
Вже вмерлу́ Міцьочку.

Але діті єк то вздріли,
Стали голоситі:
„Мамко нашя рідніесенька,
Шо будієм робиті!

Мамко нашя рідніесенька,
Шо будім робиті,
А хто будіе сорочічки
Жмакаті та й шиті?“

„Ні журіцци, добрі діті,
Та йкос тото будіе,
Та выкутат, — ка, — вас тато,
Все будієті людіе.

А выкутат та вас тато,
Та будієті людіе,
Лиш мамкі вже та вашеї
Навікі ні будіе!“

А єк узєв, — ка, — Танасій
Й а Міцю прєтаті,
Та взєв овын, -каже, — з жалю
Та й, — ка, — й умираті.

„Ті ні вмирай, ті ні вмирай,
Милій Танасочку,

Бо навікі вже ні здоймиш
На ноги жоночку.

Ті ні вмирай, Танасочку,
Бо шє траба житі,
Бо шє маїш свої хлопці
До воська вріжєті.

Хоть би-с ишов, -ка, — у місто,
А хоть в полоніину,
Нігдіє в світі ні зістрітіш
Вже свою дружину.

Хоть би-с ишов, -ка, — из ліса,
А хоть, -ка, — из поля,
Бо дружинкі, -ка, —вже німа,
То ні твоя воля."

А ковала зазулиця,
Ковала, кричила,
За Міцю та ця співанка
Вже си іскынчила.

146

ПОСЛУХАЙТІЕ, СИНІИ Й ДОНЬКИ

СУМНА ІСТОРІЯ ІОНИ ТА ГЕОРГІЯ МАКОВІЯ З ПАЛТІНУЛ

Послухайтіе, сини й доньки,
Шо вам заспіваю,
За вашого тата й маму
Я співанку знаю.

Покі були молодіенькі,
Вніи файно тривали,
Прийшла бола — тіжкий тіфус,
Си розпарували.

Георгі умер, Георгі умер,
Іона си лишила,
Голосочком жалыбніенько
Вна заголосила:

„А тіи умер, меніе лишив,
Милій Георгійочку,
Озми меніе из собою
Разом у ямочку.“

„Я ні можу, -ка, — Іонко,
З собов тіебе браті,
Бо шє маїш дрібні діті,
Траба выкутаті.“

„Ой шо буду я робиті,
Та, — каже, — мый Боже?“
„Ні журиси тіи, Іонко,
Господь Бог поможе.“

Та єк стала, -ка, — Іона
Господа проситі,
Та до школи та й до воська
Стала їх выріжєті.

Але пышли ї синочки
Чужими краями,

Були в воську, були в школі,
Настали панами.

Але в йкіс час, — каже, — хлопці
Стали панувати,
А вна здавна була слаба,
Стала хоруваті.

Та вна була здавна слаба,
Стала хоруваті,
Та й узєла та й до сынків
Дрібний лист писати.

Та й узєла до сыночків
Дрібний лист писати,
Шоби всі вніи си сходіили
Її выдознаті.

Всі сынки си посходіили,
Її выдознали,
Свою мамку ріднесеньку
До шпіталю дали.

Та єк стали дохторикі
В шпіталі лічіті,
Нічьо вже ні помогало,
Мусіла спочіті.

Та взєли її з шпіталю
Та й на машиночку,
Та й привезли свою мамку
Назад додомочку.

Та привезли та додому,
На столи искали,
Та так файно затічками
Свою мамку вбрали.

Всі дітіи си посходіили
Та стали казаті:
„Шо маїмо свою мамку
Файно поховаті.“

Але уніи свою мамку
Так файно ховали,
Та привели музиканті,
До гробу іграли.

А везли, -ка, — свою мамку
Садом удолину
Та вынієсли на дорогу,
Клали на машину.

А вніи, — каже, — застіилили
Єшшє коворочок,
Та там сидів коло ніеї
Воськовый синочок.

Та єк вніи ї попрєтали
Та й прийшли до хаті,
Та й узєли на всі бокі
Вніи си роззераті.

Та й узєли на всі бокі
Вніи си роззераті,
Шо ні діда та й ні баби,
Ні тата, ні маті.

Ані діда та й ні баби,
Ні мами, ні тата,
Ика глóта давно була,
Втак порожна хата.

Але стали, -ка, — синочкі
Усі говориті:
„Кого маїмо у хаті
Тіперкі лишєті?“

Ні журіцци, -каже, — дітво,
Та йкос тото будіе,
Покладіете намість себе
Трохі чужі людіе.

Покладіете намість себе
Трохі чужі людіе,
Зараз синок з воська прийдіе,
Назад газда будіе.

Прийшов синок,-ка, — із воська,
Борзо оженіивси,
Назад тот, — ка, — та й маєток
Татів веселивси!

Та у меніе в городіечку
Ростіе єворичок,

Цу співанку, — каже, — хотів
Синок Костаночок.

Ой ковала зазулиця,
Ковала, ковала,
Але цесу співаночку
Палагія склала.

А ковала зазулиця,
Ковала, кричила,
За ці газдіе ця співанка
Вже си іскынчила.

147

ТА Й У МОЇМ ГОРОДІЕЧКУ
ВІДЧУ́ЖЕНИЙ ІЛІЯ ЛОБА З ПАЛТІНУЛ

Та й у моїм городієчку
Зацвила лелія,
Ой приходіив из чужині
Тот Лоба Ілія.

Та єк сів ун на колію,
Став думку думаті,
Шо йдіе, шо йдіе в своє село
Ро́дів выдознаті.

Та єк ишов из чужині,
Лишив чужиночку,
Узєв тілько из собою
Малу дітіиночку.

А єк ишов из чужині,
Лишив чужиніицу,
Та приїхав на стацію
В Ватру Молдовицу.

Та єк прийшов на стацію,
Став си роззераті,
Куда, куда доріжечка
В Бо́ул повертаті.

Ун питавси, роззеравси
Та на усі бокі,
Бо вже давно суда ні був,
Вже великі рокі.

Узєв свою дітіиночку
За свою ручечку,
Пышов, пышов у Валканієц,
Тотов доріжечков.

Ишов, — каже, — Валканочком
Та вын роззеравси,

Куда ходіив парубочком,
Уже ні пызнавси.

Але ішов, — ка, — вын лісом,
Вышов на толоку,
Та став вын припочіваті
Выд Петра май збоку.

А кутавси, — каже, — Петро
І жынка Марія,
Та єк глипнув у выконце,
Ка: „Йдіе брат Ілія!“

Та єк выйшов навстрічь ніего,
Став го обыйматі:
„Діе, браччіку, ти проживав,
Шо ті ні видаті?“

„Іждіи, іждіи, — каже, — братіе,
Тіи браччіку файній,
Я діелеко у чужині
Выд войніи забраній.

Забрали мнє на чужину
Та й на чуженіицу,
Межи самі чужі людіе,
Аж поза граніицу.“

А єк ввыйшов, — ка, — у хату,
Став се роззератї:
„Діе, браччіку, наш діидичок
Та й рыдніенька маті?“

„Ой шо вніи си ті, браччіку,
Так си надівали,
Не могли си дочікаті,
Вже повывмерали.“

Запитавси ци ші жиют
Хоть решта родочкі,
Але вуйки та й ще тітки,
Братя та й сестрочкі.

Але д-ніему, — каже, — сестри
Усі приходіили,
Выд шірого сердіеченька
Вніи си прівіцали.

Выд шірого сердіеченька
Вніи си, — ка, — питали:
„Та давно-сми, — ка, — браччіку,
Ми си ні видали!“

Та давно си ні виділи,
Ні заговорили,
На кылько ті, — ка, — браччіку,
Вніи из нам пустіили?“

„Ні багато та пустіили,
Би-х си розызнали,
Аби си, — каже, — місіць
Укупі тривали.“

Й але вніи си та й докупи,
Та й си набувают,
Та так борзо тотіи, — ка, — дніи
Та й си проминают.

Узєв місіць, узєв місіць
Минаті, минаті,
Взєв Ілія у чужину
Назад си збираті.

Але пышов в Кімпулунгу
Ахтіи выробиті,
Бо вже місіць проминавси,
Муси собі иті.

Але прийшов з Кімпулунгі
До Петра до хаті,
Узєв свою дітіиночку
Назад избираті.

Казав Петро Ілійови:
„Мій милій браточку,
Лиши міні намість себе
Твою дітіиночку.“

„Я ні можу, братіе рыдній,
Дітіинку лишиті,
Бо ме їго, — каже, — мамка
Та ме голоситі.“

А єк зачив, — ка, — Ілія
Уже выдходіиті,

Прийшли єго усі роді
Та й, — ка, — віріжєті.

Віріжєли, — каже, — єго
З гори удолину,
Віріжєли свого брата
На чужу чужину.

А єк прийшли на стацію
В Ватру Молдовицу,
Та сідав ун на колію,
Бо йшов в чуженицу.

А єк сів вын на колію,
Ручками махаї
Та й фустіинков, — ка — біленьков
Очінька втієраї:

„Бувайтіе ви здоровенькі,
Мої родіченькі,
Ви всі вкупці си лишєйтіе,
Лиш я йду саменькій.

Назад собі выд'їхую
У чужу чужину
Та лиш з собов, — каже, — беру
Та й свою дітіину."

148

ОЙ РАНО, — КАЖЕ, — РАНО

СЛАВНА СІМ'Я МАРІЧЕКІВ З ВАЛЯ ВІШЕУЛУЙ

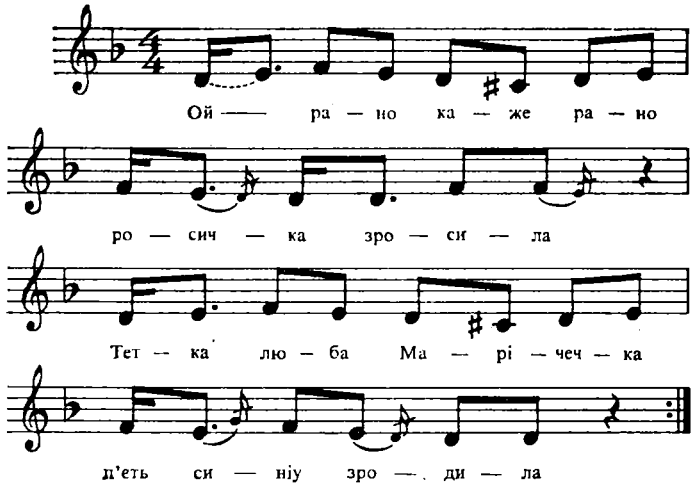

Ой рано, — каже, — рано
Росичка зросила,
Тетка люба Марічечка
П'єть синів зродила:

Перший Йосип, другий Василь,
Й а третий Іванко,
Молодший Петрик хороший,
П'єтий Николайко.

П'єть синів, п'єть нивісток,
Милостивий Боже,
Ше шість доньок, як зіроньок,
І шість зетів тоже.

Ой кувала зазулечка
В зеленій діброві,
Марічека усі діти
Файні та здорові.

Ой чим же тота Марічечка
Дітей годувала,
В які воді їх купала
І як примовляла?

Ой молоком та кулешков
Вна їх годувала,
Було пораз, шо й слизами
Вна їх умивала.

Ой зарінок серед річки
Вода наносила,
Вже Марічек з Марічечков
Діти подружили.

Усі сини поженили,
Всі доньки віддали,
Цілім світі для майбутку
Добрий примір дали.

Щасливеє то насіне,
Де є батько й мати,
Дає добру порадочку
Своєму дитяти.

У садочку над річкою
Пташечки співают,
Вже Марічек з Марічечков
Онук забавляют.

Сіло поте на вороття,
На вітер си здуло,
Я би-м цисе не співала,
Якби так не було.

ДОДАТКИ

СЛОВНИК МІСЦЕВИХ СЛІВ ТА ВИРАЗІВ

А

а — і, та
аж — якщо

Б

баднівка — рушниця
банда — музика
бдеш — будеш
бегекати — підспівувати (зневажливо)
бедзі ховав — буде ховати (польськ.)
белтаа | топір (рум.)
берів — сільський староста (мад.)
бетежний — хворий (мад.)
білявочка — кохана, дівчина
бола — хвороба (рум.)
бомага — папір (рос.)
борзо — скоро, швидко
бук — бік, сторона
буката — кусок (рум.)
бурувати — варити (про горілку)

В

вадь — або, чи
вал — купа (сіна)
вербувати — брати до війська
вергнути — кинути
вигнати — зробити (переносно)
відай — мабуть
вірусти — вирости
волати — кликати
вон — надвір
враги — вороги
вуйти — вийти
вун — він
выдвелити — відвелити (відхилити в сторону
вын — він
вырли — орли

Г

габа — хвиля (водяна)
гаван — долина
гадкувати(ся) — уважати (мати на гадці)
газда — господар, муж, селянин
Галіцея — Галичина
гара — вокзал (рум.)
гарасова (банда) — військовий духовий оркестр
гвер — рушниця
гімайний — рядовий солдат (нім.)
глипнути — глянути
глова — голова
глота — велика сім'я
го — його
годний — хороший, сильний, гарний

гоніиті — гнатися (на, до, напроти когось)
гусляти — грати (на інструменті)

Д

дальня — далека
дараба — кусок
дармовисок — китиця (на сардаці, біля шиї)
д-горі — вгору
деревище — домовина
дєдя — тато
(си) дівиті — дивуватися
дівувати — дивуватися
добле — довбе
док — доки
допрощувати — просити
доружка — доріжка
друбненькій — дрібненький
дубрівка — діброва
дузнати — дізнати
дурно — даремно
дустати — дістати

Є

єзузнати — визнати, дізнатися
єла — почала

Ж

жарувана — заряджена (про зброю)

З

загродніиті — загубити, запропастити
заграчити — заперти (польськ.)
задвірі — подвір'я
заків — поки
за ню — за неї
затруднитися — втомитися
звідати — питати
звур — звір, глибокий яр
зицирпляц — місце муштри (нім.)
зицирувати — муштрувати
златі — золоті
зора — зоря
зчєста — часто

І

івити(си) — появитися
імати — мати
іспротивитися — нагніватися

Ї

їздзь — їдь
їлина — ялина, ялиця

Й

ймати(са) — матися, жити
йти на службу — йти в найми, служити

К

кабат — куртка (військ.)
казарма — касарня (рум.)
кайма — обшивка
камрат — товариш, друг
канона — гармата
канцелярня — канцелярія, примарія
карман — кишеня (рос.)
карта — лист (рум.)
картуш — куля (рум.)
каруца — віз (рум.)
катун — солдат (мад.)
кився — вдарився
кирт — город
кізка — коса
кітай — китайка (полотно)
класти до міри — міряти (медконтроль при наборі)
ковор — килим (рум.)
колія — поїзд
коргаз — лікарня (мад.)
корічкі — горішки
корняти — будити
кочінтраря — частинна мобілізація (рум.)
коштуль — палиця

кризент — крайсамт (повітова влада в Австрії)
круговий — вироблений з дерева круглих слив
круговочка — корогва (церковна)
кулеша — мамалига
кунь — кінь
кунця води — біля води, скраю
кутати — ростити
кутюга — собака, пес
куча — свинарник
кучувати — везти, вивозити
кылько — скільки

Л

лада— скриня (рум.)
лапнути — схопити
левинт — жандарм (мад.)
ленунк — платня (нім. військ.)
луфт — повітря (нім.)

М

магазин — склад
макат — вовняна простиня з узорами (рум.)
магла — купа брил солі (рум.)
ме — буде
мем — будемо
метати — кидати
(сріблом си) мечі — виблискує, наче срібна
меш — будеш
ми, мы — мені
місерія — ремесло (рум.)
мнє — мене
мні — мене
много — багато
мочіло — ставок
му — йому
муй — мій
мут — будуть
мыг — міг
мый — мій
мя — мене

Н

наголовні гроші — зібрані в церкві за похорони померлих (пояснення інформатора). Можливо, це згадка про обіцяну властями суму за голову опришка (живого чи мертвого)
надибати — зустрінути когось, знайти
надіватися — надіятися
на мнє — на мене
насищати — обділяти (рос.)
навстріч — назустріч
на царі — по низах, в країні
начіні — начиння, хатній посуд
не гія — не треба
нєньо — тато
нитко — ніхто
ні — мене, мені; не
нім — поки
ніц — нічого (польськ.)
ніч — нічого
ня — мене
няньо — тато

О

обизнати — довідатись, відвідавши когось
обколити — обійти, оточити (рум.)
обчіна — гірський хребет, плоска вершина гори, придатна для скотарства (рум.)
овін — він
ограда — подвір'я (рум.)
оденкий — одинак, один у батьків
одказувати (на когось) — посилати (комусь)
одори — дороге вбрання (рум.)
оліти (літи) — воліти, вважати за потрібне
оманчук — обманливий
она — вона
оцільовий — сталевий (рум.)
ошамоні — штани

П

падурик — лісничий (рум.)
паленочка — горілка (рум.)

парень — хлопець, парубок (рос.)
парєновий — любий, дорогий
парнина — подушка (рум.)
патруля — патруль (рум.)
пацити — зазнати (рум.)
пачка — тютюн
перва — перша (рос.)
переєм — оплата за виручку
періста — сива, посивіла
перничка — подушка (рум.)
перст — палець
пилна — спішна
пилнувати — готувати скоро
пилуватися — спішити
пирити — доносити (рум.)
пілі — біля
платинка — хустинка
плиті — плавати
плін — полон
побічи — побігти
повіз —віз, підвода
погонити — дігнати
подь — ходи
покам — поки
понижь — нижче
потє — пташка
по туй плати — по тій платі
потучок — потічок
пошшібати — обнести, стрясти
пред — перед
прєтаті — хоронити (мертвого)
придати — віддати
причівка — бокова стіна хати
(за одно) *пришестя* — по першому причащанні
прияна — біла, терката (корова)
прівічєті(си) — привітатися
проговорити — заговорити
пропочити — відпочити
пуд — під
пуйти — піти
пуцувати — чистити
пушший — гірший
пыти — піти

Р

ранче — раніше (рос.)
реперувати — оперувати
ріхтувати — готувати
розказувати — наказувати
рудна — рідна
(з) рути(си) — сплакатися

С

са — ся
садовитись — сідати
сайнути — кинути
санотиця — медсестра
сарачі (множ, від *сарак)* — бідолашні (рум.)
сарлат — сардак, сіряк
свекра — свекруха
світлом на кавицу — обличчям догори (про мертвого)
сердеч — дуже, сильно
си — ся
симбриля — наймана праця (рум.)
сися — ця
сі — ся, собі
сказити — розбити, розрізати
скімити(си) — опам'ятатися
склєсти — заклясти
слаба — хвора (рум.)
согласитись — погодитись (рос.)
сокотити — стерегти
спасти — запропастити (когось)
сповеніити — залити
спостіигнуті — встигнути
спочівка — спочивання (смерть)
спросити — запитати (рос.)
страдати — бідувати (рос.)
стручок — кусок
стуй — стій
супара — гнів (рум.)
супліка — лист
схоронити — поховати

Т

тамкы — там, тамки
тараба — віз
твуй — твій
темету — кладовище (мад.)

тераз — тепер (польськ.)
тетка — тітка
ти — тобі
ті — тебе, тобі
тко — хто
товаришув — товаришів
транваль — трамвай
трахтир — корчма (рос.)
трепетати — тремтіти
триваня — життя
тривати — жити
трійочко — отрута
трунва — домовина
туй — тут
(у) тум — в тому
тура — ряд (рум.)
турати — зважати
ты — ти
тя — тебе

У

убори — одяг
убрати — брати (вибрати)
убрацатися — вертатися (польськ.)
уд — від
удливати — відливати
вдоперти — відоперти, відкрити
уж — уже
уздріти — побачити
узерати — виглядати
укупувати — викупляти
уладити — вирядити
умілити — попасти, вцілити
ун — він
урости — вирости
уса — вівса
устатися — остатися
у те — в тебе
утеі — вдарити
утоніити — потонути
утяти — врізати (ударити)
ухилити — відхилити

Ф

файний — гарний (нім.)
фасувати — получати (платню)
ферфляшка — бідон, фляга (нім.)
флоєра — сопілка (рум.)
фляшка — склянка (нім.)
форшуш — платня за першу половину місяця
фоя — смерекове галуззя
футрувати — кормити

Х

хлопотати — стукати
хыжа — хата

Ц

цара — країна (рум.)
цент — дрібний гріш (сота частина)
цімбора — друг
цівка — комин
цотати — цокати, вдаряти
цупаш — під вартою (нім.)

Ч

чвертувати — різати на четверо
чыныты, чинити — робити

Ш

шаркантьови — шпори
ше — ще
ші — ще
шо — що
шос — щось
шпацірка — прогулянка (нім.)
штація — вокзал (рум.)
што — що, якщо
штось — щось
штранг — посторонок, шибениця (рум.)
штудерувати — думати

Я

яблично — яблучко
явно — відкрито
явур — явір
яла — почала

ПРИМІТКИ

БАЛАДНІ СЮЖЕТИ НАЙДАВНІШОГО ПОХОДЖЕННЯ

1. **Ой у гаї зелененькім.**
   Записано 1960 р. в с. Бродина, Сучавського повіту, від Марії Маршавки, 18 років.

2. **Уженила мама сина.**
   Записано 9. XI. 1963 р. в с. Копачеле, Караш-Северінського повіту, від нині покійної 70-річної Марії Зузяк.

3. **Уженила мати сына.**
   Записано 7. I. 1964 р. в с. Корнуцел-Банат, Караш-Северінського повіту, від Марії Шийко, 30 років.

4. **Та оженіила мамка сина.**
   Записано 28. VII. 1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років.

5. **Чом дуб не зелений.**
   Записано 14. VII. 1969 р. в с. Чукурова, Тульчанського повіту, від Семена Амброзія, 63 роки.

6. **Була вдова молода.**
   Записано 20. VIII. 1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Івана Майданюка, 66 років.

7. **Гой у полі тридерен.**
   Там же, від Анни Серединчук, 62 роки.

8. **Ой у поле діелеко.**

Записано 28. УІІ 1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Параски Анич, 52 роки.

9. **Ввійшов жовнір.**

Записано 1960 р. в с. Бродина, Сучавського повіту, від Марії Маршавки, 18 років.

10. **Віддавала мати доньку.**

Записано 21. УІ. 1969 в с. Бістра Вішеулуй (Бистрий), Мараморського повіту, від Івана Арделяна, 31 рік.

11. **Ой віддала мене мати.**

Там же, 22. УІ. 1969 р., від Юри Курака, 50 років.

12. **Чобан вівці корняє.**

Записано 20. УІІІ. 1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Івана Майданюка, 66 років.

13. **Сербин.**

Записано 28. УІІ. 1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Параски Анич, 52 роки.

14. **Сербин**

Записано 28. УІІІ.1972. р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Анни Серединчук, 62 роки.

15. **На зилинім заріночку.**

Записано 9.XI.1963 р. в с. Копачеле, Караш-Северінського повіту, від Марії Матічак.

БАЛАДИ ПРО ТУРЕЦЬКО-ТАТАРСЬКУ НЕВОЛЮ

16. **Роман.**

Записано 28.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Параски Анич, 52 роки.

17. **Роман.**

Записано 1960 р. в с. Бродина, Сучавського повіту, від Марії Маршавки, 18 років.

18. **Ході турчін по риночку.**

Записано 28.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років.

Примітка інформатора: «Заспівала вам, би чули, єк нападали татари, туркі та забирали молодіих — дівчет, парубків. Вніи їх ні тратили. Старих рубали, бо вповідали выдци люди, котрі були, — уйко Брустур служив 12 років при воську, на войні, та шс май другі. Но, та взєли брата та й сестру. Хлопці дали в другий бік, а дівчіну в другий, шо вніи вже ні виділиси та й ні пізнавалиси. У Туреччині був такий звичай, тіпер вже німа, шо жінки ходіили застанені, чоловіки розтворені. Та й тот брат був вже турок, бо жив там тількі роки, з маленького. Другий турок приніс в місто на ринок дівчіну та й просив дуже багато. Та й... купив сестру.»

БАЛАДИ ЕПОХИ ФЕОДАЛІЗМУ

А. В ТЕНЕТАХ ЧАРОДІЙСТВА

19. **Ой не ходи, Грицю.**
Записано 20.УІІІ.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Івана Майданюка, 66 років.

20. **Ой ти, Грицю, Грицю.**
Записано 14.УІІ.1969 р. в с. Чукурова, Тульчанського повіту, від Михаїла Іванова, 56 років.

21. **На жовтім пісочку.**
Там же, від Марти Попеску, 42 роки.

22. **Чорна хмара наступає.**
Записано 15. УІІ. 1969 р. в с. Фынтына Маре (Бажбунар), Тульчанського повіту, від Марії Герасим, 23 роки.

23. **Летів орел через сад зелений.**
Записано 13.УІІ.1969 р. в. с. Пошта, Тульчанського повіту, від Ірини Андрей, 38 років.

24. **Цеї ночі опівночі.**
Записано 22.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй (Бистрий), Мараморсського повіту, від Дмитра Куренюка, 50 років.

25. **Ци ходила Марусина.**
Записано 6.ХІ.1963 р. в с. Копачеле, Караш-Северінського повіту, від Дмитра Поповича, 33 роки.

мают боїрі вбиті.» Вын каже: «Я ні можу на це дівитиси, єк боїрі з бідніх людіий роб'ют збиткі!» Но, та й Довбуш утік та й собі май склав пару тіих хлопців та все нападав то там, то там. Та вже потому боїрі пыдпросили ту молодіицу та й почерез неї його вбили. Його хлопці май далше ходіили.»

Дідушко — український отаман Микола Дідушко, відомий багач, який володів численними отарами овець, посідав великі маєтки та просторі полонини і тримав багато наймитів. Покарання Дідушка Олексою Довбушем, оспіване в баладі, відповідає дійсності. Це була одна з найбільш відомих розправ Довбуша над панами в 1742 році. Дідушко боявся, щоб Довбуш не напав на його маєтки і тому задумав спіймати опришка і видати польським властям. Свої наміри Дідушко хотів здійснити за допомогою селян, яким наказав ловити опришків, обіцявши їм заплатити за це, а найдорожче за голову Олекси Довбуша. Дізнавшись про злочинні наміри Дідушка, Довбуш гостро розправився з ним. Коли опришки спіймали Дідушка, Довбуш звернувся до нього: «Ци ти тут, пане Діду. А я тобі прислав на знак чепелика (ножика), аби ти мені дав терх сиру. А ти сказав, що мою голову дам до Станіслава!» Тоді вдарив його топірцем в груди, додавши: «Пізнаєш ти мене, Олексу? На, рубай мою голову! Ти зганяв села, щоб мене спіймати, обіцяв панам шапку червоних, щоб мене спіймали.» Вдарив його вдруге, і Дідушко помер. Його маєток опришки спалили (Див. Володимир Грабовецький, **Карпатське опришківство**, Видавництво Львівського університету, 1966).

41. Добош.

Записано 21. УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй (Бистрий), Мараморського повіту, від Юри Курака, 50 років.

42. Довбуш.

Записано 26.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років.

43. Довбуш.

Записано 20.УІІІ.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Василя Григорчука, 66 років.

44. Довбуш.

Записано 9.XI.1963 р. в с. Копачеле, Караш-Северінського повіту, від Дмитра Поповича, 33 роки.

45. Довбуш.

Там же, від Марії Зюзяк, 35 років.

46. Морозенко.

Записано 14.УІІ.1969 р. в с. Чукурова, Тульчанського повіту, від Семена Амброзія, 63 роки.

Хто такий Морозенко — точно невідомо, бо з таким ім'ям існувало кілька історичних осіб. Дослідники вважають, що в пісні оспівано узагальнений образ відважного козака, який боровся проти турків, татар, польської шляхти.

47. **Кармелюк.**

Записано 13.УІІ.1969 р. в с. Пошта, Тульчанського повіту, Від Трохима Підгоренка, 57 років.

Устим Кармелюк очолював боротьбу селян-повстанців на Поділлі в 1813—1835 рр. Його арештовували, засилали на Сибір, але він визволявся і продовжував боротьбу. Помер Кармелюк 1835 р. від кулі шляхтича.

48. **Кобилиця.**

Записано 1960 р. в с. Бродина, Сучавського повіту, від Марії Маршавки, 18 років.

Лук'ян Кобилиця — керівник народних заворушень за звільнення селянства від кріпосного гніту в 40-х роках XIX ст. на Буковині. 1848 року його разом з іншими селянами, серед яких був і Іван Доленчук з Дарманешт Сучавського повіту, обрано депутатом до австрійського рейхстагу. Після поразки революції 1848 року Кобилиця повертається на Буковину, агітує селян брати владу в свої руки. Переслідуваний властями, він подається із загоном в гори. Наприкінці 1850 року його арештовано і ув'язнено. Не витримавши тортур, Кобилиця помирає через рік в Гура Гуморулуй. Наведена нами пісня виникла, очевидно, по свіжих слідах подій, бо вона, незважаючи на деякі хронологічні відхилення, відображає правдиво діяльність Кобилиці.

Маршавка — Захар Маршевка — побратим Кобилиці.

Штіефанчучка — Стефанючка — мабуть, дружина товариша і однодумця Кобилиці — Степана Степанчука.

Красний Діл — хутір в теперішній Чернівецькій області (УРСР).

супліка — скарга, прохання, лист.

кризент — крайсамт — назва місцевих повітових органів за часів Австрії

Путилів — районний центр Чернівецької області.

Ропочило — назва гори в Карпатах, біля Селятина.

49. **Кальвін.**

Записано 24.УІІІ.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Віоріки Кідеши, 43 роки. *Примітка інформатора:* «Я так собі пристав'єю, шо це єк балада, бо про все житє одної персони уповідає.»

50. **Йончік.**

Записано 9.XI.1963 р. в с. Копачеле, Караш-Северінського повіту, від нині покійної 70-річної Марії Зюзяк.

Г. ЖОВНІРСЬКІ БАЛАДИ ТА ПІСНІ

51. **Прійшов листік до тата.**

Записано 17.УІІІ.1969 р. в с. Марицея, Сучавського повіту, від Вероніки Савюк, 50 років. *Примітка інформатора:* «Єк я була мала, співала моя баба; я мала зо три-штіири рокі, не знаю, ци п'єть, єк запамнітала цу співанку.»

52. **Як упала біла зимка.**

Записано 21.УІІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй (Бистрий), Мараморського повіту, від Юри Курака, 50 років.

53. **Віріжєла маті сина.**

Записано 17.УІІІ.1969 р. в с. Марицея, Сучавського повіту, від Олени Вилнічук, 78 років.

54. **Вітіер вії, вітіер вії.**

Там же.

55. **Ой дубе зеленіенькій.**

Записано 26.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років.

56. **Загриміли ключі вночі.**

Там же. *Примітка інформатора:* «Це файна співанка.»

57. **Та й конінку вороніенькій.**

Там же.

58. **Та ковала зазулиця.**

Там же.

59. **Гой до Прута дорожечка.**

Записано 24.УІІІ.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Василя Григорчука, 66 років.

60. **Гой заплачіш, моя мамко.**

Записано 17.УІІІ.1969 р. в с. Марицея, Сучавського повіту, від Івана Савюка, 25 років.

61. **Ой кувала зазулечка.**

Записано 26.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років.

62. **Гой пристану до драгонів.**

Записано 19.УІІІ.1972 р. в м. Сірет, Сучавського повіту, від Дмитра Гуцула, 83 роки.

63. **Мати ж моя, мати.**

Записано 18.УІІІ.1972 р. в с. Рогожешти, Сучавського повіту, від Тодера Іваничука, 82 роки.

64. **П'ют жовняри горівочку.**

Записано 19.УІІІ.1972 р. в м. Сірет, Сучавського повіту, від Дмитра Гуцула, 83 роки.

65. **Над водою, над бистрою.**

Записано 20.VIII.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Василя Григорчука, 66 років.

66. **Вітер віє, трава шумит.**

Записано 17.VIII.1969 р. в с. Марицея, Сучавського повіту, від Олени Вилнічук, 78 років.

67. **Тече річка ледова.**

Записано 4.XI.1963 р. в с. Корнуцел-Банат, Караш-Северінського повіту, від Юри та Марії Цюбик.

68. **Вітер віє, трава шумит.**

Там же, від Миколи Пальчука, 64 роки.

69. **Ой три літа, три неділі.**

Записано 28.VII.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років.

Примітка інформатора: «Цу співанку знаю выд мами, давно! Ші дід мій знав.»

70. **На зеленім заріночку.**

Записано 10.VIII.1969 р. в с. Нісіпітул, Сучавського повіту, від Марії Дронєк, 52 роки.

71. **Гой на горі жито.**

Записано 20.VIII.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Василя Григорчука, 66 років.

72. **Чорна гора не орана.**

Записано 22.VI.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Михайла Романюка, 57 р.

73. **Ой ти голубочку.**

Записано 18.VIII.1972 р. в с. Рогожешти, Сучавського повіту, від Тодера Іваничука), 82 роки.

74. **Ой там в поле стоїт явор.**

Записано 18.VIII.1972 р. в с. Рогожешти, Ботошанського повіту, від Тодера Оленюка, 76 років.

75. **Ой чісаре, чісарыку.**

Записано зимою 1972 р. в с. Рона, Мараморського повіту.

76. **Гой й а в Львові.**

Записано 24.VIII.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Василя Григорчука, 66 років.

77. **Чорна ріля неорана.**
Записано 18.VIII.1972 р. в с. Рогожешти, Сучавського повіту, від Тодера Іваничука, 82 роки.

78. **Старша сестра брата мала.**
Записано 19.VIII.1972 р. в м. Сірет, Сучавського повіту, від Дмитра Гуцула 83 роки.

79. **Віє згору, віє здолу.**
Записано 17.VIII.1969 р. в с. Марицея, Сучавського повіту, від Олени Вилнічук, 78 років.

80. **Ой на тім Дунаю.**
Записано 23.VI.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Анни Мановської, 44 роки.

81. **Летіла куля через гору.**
Записано 19.VIII.1972 р. в м. Сірет, Сучавського повіту, від Дмитра Гуцула, 83 роки.

Д. СІМЕЙНО-ПОБУТОВІ БАЛАДИ ТА ПІСНІ

I. *ЗАКОХАНІ*

82. **Три нас донці мати мала.**
Записано 24.VIII.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Елеонори Шовкалюк, 42 роки.

83. **Лети, лети, ти мій конь.**
Записано 13.VII.1969 р. в с. Пошта, Тульчанського повіту, від Христини Кондрат, 50 років.

84. **Ой у місті у Сочєві.**
Записано 26.VII.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років.

85. **Та й ковала зазулиця.**
Там же.

86. **Там на горі кірниченька.**
Записано 24.VIII.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Елеонори Шовкалюк, 42 роки.

87. **Задурно я ходила.**
Там же, від Зіновії Кідеши, 53 роки. *Примітка інформатора:* «Я май знаю, відкі я знаю цу співанку — одні від других. Від брата Георгія.»

88. **Гой у полі, в полі.**

Записано 13.УІІ.1969 р. в с. Пошта, Тульчанського повіту, від Ірини Андрей, 38 років. *Примітка інформатора:* «Цю пісню співала ще покійна моя мати. Це дуже давня пісня.»

89. **Ідіе жовнір із коршмині.**

Записано 28. УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Параски Анич, 52 роки.

90. **Ой а в полі дві тополі та різно.**

Записано 15.УІІ.1969 р. в с. Фынтына Маре, Тульчанського повіту, від Терентія Самоїл, 77 років.

91. **Ішов легінь з полоніині.**

Записано 10.УІІІ.1969 р. в с. Нісіпітул, Сучавського повіту, від Петра Цеги, 39 років.

92. **Гой у поле, в поле.**

Записано 24.УІІІ.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Гізели Шовкалюк, 70 років.

93. **В полоніині дівчиночка.**

Записано 21.УІ.1972 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Юри Курака, 50 років.

94. **Й а ходіила дівчіночка.**

Записано 28.УІІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Параски Анич, 52 роки.

95. **Галя.**

Записано 14.УІІ.1969 р. в с. Чукурова, Тульчанського повіту, від Семена Амброзія, 63 роки.

96. **Шинкарова.**

Записано 19.УІІІ.1972 р. в м. Сірет, Сучавського повіту, від Дмитра Гуцула, 83 роки.

97. **Катерина.**

Записано 22.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Євдокії Куренюк, 45 років.

98. **Посадила огірочки.**

Там же, від Івана Арделяна, 31 рік.

99. **Гой да через гору.**

Записано 12.УІІ.1969 р. в с. Теліца, Тульчанського повіту, від Дем'яна Мирончука, 63 роки.

100. Зелена ліщина.

Записано 21.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Івана Проданюка, 31 рік.

101. Ци не будеш, моя мила.

Записано 25.УІ.1969 р. в с. Валя Вішеулуй, Мараморського повіту, від Анни Луцак.

Сигіцкі гори — гори, що поблизу місця запису пісні.

102. Ідеш, любку, у катуни.

Записано 23.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Анни Марічек, 22 роки.

Вишавель — місцева назва села, де було записано пісню.

103. Й а ковала зазулиця.

Записано 10.УІІІ.1969 р. в с. Нісіпітул, Сучавського повіту, від Марії Дронєк, 52 роки.

104. Задзвонили в Чернівцях.

Записано 1959 р. в с. Дарманешти, Сучавського повіту, від Марії Гаврилюк, 20 років.

105. Ой надворі єсно, красно.

Записано 1960 р. в с. Бродина, Сучавського повіту, від Марії Маршавки, 18 років.

106. Кочєли си вози з гори.

Записано 28.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років. *Примітка інформатора:* «Уніи усé прилагодіили, пышли до церкви, звінчилиси та й уже выдтіи ішли з весілєм. Мама ік вышла, то обімліла, бо вна ні хотіла даті дівчіну. Удурив ї.»

107. Ой у поле, в поле.

Записано 22.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Василя Годенчука, 16 років.

II. *СІМЕЙНІ ДРАМИ*

108. Нелюб.

Записано 21.УІ.1972 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Юри Курака, 50 років.

109. Ой верба, верба.

Записано 12.УІІ.1969 р. в с. Пошта, Тульчанського повіту, від Тетяни Гальчук, 56 років.

110. **Гой піду я в ліс по дрива.**

Записано 24.VIII.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Леонтини Федюк, 46 років.

111. **Чьо ти, донько, суда ходиш.**

Там же.

112. **Сама я руту сіяла.**

Там же, від Зіновії Кідеши, 53 роки. *Примітка присутніх слухачів:* «Це акурат, як в Негостині — і дорога Сирйлівка в місто Серет, і всьо: побіжиш в місто рано, поторгуїш і бігóм додому, бо робота стоїт.»

113. **Ой ковала зазуличка.**

Записано 10.VIII.1969 р. в с. Нісіпітул, Сучавського повіту, від Петра Цеги, 39 років.

114. **Цеї ночі опівночі.**

Записано 24.VIII.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Елеонори Шовкалюк, 42 роки.

115. **А йду з поля та й нароблюся.**

Записано 13.VII.1969 р. в с. Пошта, Тульчанського повіту, від Ірини Андрей, 38 років.

116. **Прийди, прийди, Йване**

Записано 20.VIII.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Івана Майданюка, 66 років.

117. **Ци ви чули, люди добрі.**

Записано 23.VI.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Анни Мановської, 44 роки.

118. **Та орав любий нєнько.**

Там же, від Юри Курака, 50 років.

119. **Яка-м була в світі красна.**

Записано 20.VIII.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Анни Григораш Тодерової, 51 рік.

120. **Червона ружа троянка.**

Записано 9.IV.1964 р. в с. Падурень, Караш-Северінського повіту, від Федька Медулича, 35 років. Це одна з найрозповсюдженіших пісень.

121. **Ой Настунька молодіенька.**

Записано 26.VII.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років.

122. **Гребенючка.**

Там же, від Дмитра Фиркала, 46 років.

123. **Рибарючка.**

Записано 10.VIII.1969 р. в с. Нісіпітул, Сучавського повіту, від Марії Дронєк, 52 роки.

Примітка інформатора: «Було так це давно, колис це було, шо мала мама два синіи, а вна була одовиця. Синіи ішли разом до воська. Одіен з них лишив жынку. Та й дуже просив маму, аби ні збиткувала ї. А вна така погана була, шо до ніего писала, шо жынка всьо розгайнувала. А він аж у сім років вішов з войни та й прийшов додому. Уна з радости обімліла на порозі. Вна гадала, шо вын вітягає шош дороге, а вын вітіг шаблю та й ї зарізав на порозі. Я не знаю в котрім селі це сталоси, бо я цу співанку си навчила из других жынок. Мені си виді, шо цисе співанка за тіих людей, шо в Віталії були на войні, так казала та стара жынка, из котрої я си учила співанку, бо за ту войну си співає так:

Ой кувала зазулиця
На зеленім току,
Ци ви чули, люде добрі,
Дев'єтого року.

То тот чоловік, шо в співанці, був у Віталії. Я си научіла співати, коли мала штирнаціть років. Від тогдіи співаю ї, йой — весілями, храмами, — скрізь!»

124. **Ішов легінь у катуни.**
Записано 23.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Юри Курака, 50 років.

125. **Ішов сынко у катуны.**
Записано 9.XI.1963 р. в с. Копачеле, Караш-Северінського повіту, від Дмитра Поповича, 33 роки.

126. **Схилився дуб на граба.**
Записано 22.УІ.1969 р. в с. Валя Вішеулуй, Мараморського повіту, від Анни Луцак.

127. **Ой летіли журавлі.**
Записано 1959 р в с. Дарманешти, Сучавського повіту, від Марії Гаврилюк, 20 років.

128. **Там на горі зеленіє.**
Записано 24.УІІІ.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Леонтини Федюк, 26 років.

129. **Гой, люди, люди.**
Там же, від Анни Серединчук, 62 роки.

Е. СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ ПІСНІ

130. **Й а хто хочі бідуваті.**
Записано 26.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років. *Примітка інформатора:* «Піп є на тім потоці. Та служив

там мій вуйко. Та жінка страшна богачка була. Та, прийшов мій вуйко выд церкви, на великдень, та она ні дала навіть кавалчік паскі зісті, але взєла капусті та барабуль та дала. А вын тото їв, їв, та пыслала в Паушу (місцева назва гори) з коровами. Вын ідіє, а там сидів одієн бідніенькій циган, коло дороги. Питає циган вуйка: «Дми, тіи кушів хоть крішку дори сагодніи?» Каже вуйко: «Ні, вуїчку! І ні видів-сми. Поклала кошерку на стів та й дала мені капусті ти й барабуль та й выгнала меніе з коровами.» «Ідіи суда.» Та тот чоловік дав іму паскі їсті. Такі були погані богачі!»

131. **Пийте, люди, горівочку.**
Записано 24.УІІІ.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Леонтини Федюк, 46 років.

132. **Там у чистім полі.**
Записано 13.УІІ.1969 р. в с. Пошта, Тульчанського повіту, від Трохима Підгоренка, 57 років.

133. **Ой ковала зазуленька.**
Записано 24.УІІІ.1972 р. в с. Негостина, Сучавського повіту, від Зіновії Кідеши, 53 роки.

ПІСНІ-ХРОНІКИ

134. **В чотирнацятому році.**
Записано 23.УІІ.1969 р. в с. Красна Вішеулуй (Красний), Мараморського повіту.

135. **Й а ковала зазулиця.**
Записано 27.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Палагії Вериги, 64 роки. *Примітка інформатора:* «Це за давну май, за першу войну. Цу (співанку) давно склала, я ші дівчінов була, єк склала, мені було тогдіи діес 15 років. То довга та й файна співанка, коли, вижите, шо май позабувала. То довга та й усєка — єк то було у войні, за діті, за жынку, за всьо, но, але я забула. Ні співала-сми ї давно.»

136. **Та на горі білі цвітіи.**
Там же. *Примітка інформатора:* «Це про восько, шо йшли до воська та таке траф'єлоси, шо й умерали. Все я склала, уже є зо 5—6 років.»

137. **Та ой коли була война.**
Записано 22.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Михайла Романюка, 57 років.

138. **Чорна хмара налігає.**
Записано 21.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Юри Курака, 50 років.

139. Ой снжу на дикунку.

Там же.

140. Та й пушов я у патрулю.

Там же, від Матрони Юрнюк Олексової, 76 років.

Примітка інформатора: «Аж жєль, ік співаю, бо мій брат пропав на войні. В котрі це войні сталоси? Тіпер, шо була ця война, ні в ті мондіальні, давні. За кого співают? За будь-котрого жовніра, шо вмер.»

141. Як напишу дрібний листок.

Зписано 21.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Юри Курака, 50 років. *Примітка інформатора:* «За войну другу.»

142. Та й ковала зазулиця.

Записано 27.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Палагії Вериги, 64 роки.

Примітка інформатора: «Я цу мало вже співала та май діес позабувала. Іго жынка була Василина, та я так співала, но то вже й жынка умерла... Це сталоси у войні, у ці, шо була, послідна. Я знала, єк то сталоси, бо то тут ні так дуже ділеко, а я чьула, єк си стало. Я го виділа, єк привезли, та єк усьо. Там розказували. Я то чьула та й так склала. Я співала цу співанку богато! Йой, єк уніи меніе просі і по сагодніи. Доньки або син, аби-х діе була, то уніи так просі би-х співала, шо боже! А більше нихто ні научівси цу співанку. Казали уніи, шо мают прислаті йкогос хлопця, би написав, шо їх дуже кортіит, би уніи мали то. Кажут, шо я умру, та й ні будут знаті. Я склала співанку, е, уже є... такі борзо, ік вын умер, так діес може у рік, у два. То я уже ні знаю, кылько тому є. По войні я склала, уже си повертали додому, у войні ні хотілоси співаті. Жиют син його та й доньки. Син діержит доньку Савчука Тодіера, отут хата велика, на Подерев'ю. Йго донька у Чувиркі. Василина, жынка Юрія, не жіє. Йой, шо вна усіди просила мене та плакала, коли я співала. Уна умерла, вже є зо штіири рокі.»

143. Ци ви чули, люди добрі.

Записано 22.УІ.1969 р. в с. Бістра Вішеулуй, Мараморського повіту, від Юри Курака, 50 років.

Пояснення інформатора: «Він був родом із Полян (село в Мараморському повіті — І.Р.). Та був у чотирнацятім годі у войні та попав у плін, та там був дес одинацять годів, та був дес у поліклініці, — так, шо він знав ліки всякі. Як він си навчив, він нам не приказував. Лиш він знав, та й так ходив лікуючі. Був дохторь у Поляніх, си усердив на него, шо чого він ходит лікуючі. Та запирив його, та заперли го в темницу. Тут у Чуса був один майор, шо був бетежний (хворий), та са дочув, шо тот, шо в темници, знає ліковати. Та так ходив із одним гайдуком до того майора та го ліковав із темниці. Та як го виліковав, та так майор дав йому письмо, шо він ходив собі батирний (вільний). А як прийшли мадьяри, туй заступили, тогди знов той дохторь учінив на него, шо він го вбикрав, шо закрав ліки. Він ішов до Сигота, та в Леурдині на штації го ймили левинти, так си називали. Імили на штації та заслали прізьбу, шо шо ймают чінити. І, видите, вішла прізьба, шо нічо, лиш

завісити. Та й так го узмили в темницу та й там завісили. Тото було дес сорокового року, сорок другого, вадь сорок третого году, в часу, коли бул туй мадьяри. Співанку склали люди, бо його пізнавали. Його знали усі села, — з Вишява, з Сигіт — усі йго знали. Він доми не мав, бо жона му са виддала, та так ходив: у одному селі днує, в другому спит — з села в село.»

144. Послухайтіе вы, браччікі.

Записано 27.УІІ.1972 р. в с. Палтінул, Сучавського повіту, від Палагії Вериги, 64 роки. *Примітка інформатора:* «Юрій Маковей мене просив, аби я склала співанку за брата їго. Я склала, але вын ші ні чув, я би хотіла, би вын діес чув. То так було: уніи дали єго до коваля, до Рябского, у Фурмосул. А вын ні мыг си учіті. Уніи йго дали, аби вын си учіу, а вын ні мав шош охоті, но, та й выдті утік ит хаті, а уніи назад єго гоніили, за фригу туда, ік був малий хлопец. Потому вын май приходіив, уніи йго гоніили, а вын утік навікі в чужину. Діес писав май їм, приселав ші гроший дєдиви, але вже ні приходіив. А тіпер вже ні знаті, ци ун є, ци ні є. Та вын ні є такий старий, але ні знаті, діе вын, ні чуті. Співанку за ніего я склала тогыд ші (1971 р.), але они ші ні чули ні одіен.»

145. Та й ковала зазулиця.

Там же. *Примітка інфораматора:* «Уже є три роки, єк-сми склала цу співанк (1969). Мені було дуже жєль за нев, бо то шє фамілія моя, та я склала співанку, би міні май легко на душі. І цу співанку я співала по весілях, мене так просили за цу співанку, шо йой, страшно просили!»

146. Послухайтіе, сини й доньки.

Там же. *Примітка інформатора:* «Цу співанку я склала по тому, єк уна (Іонаи умерла, аді, бачіте, я уже забула кілько років, уже є спару років. Їх є більше, але Костан тот менший страшно просив мене. Уніи чули, аді, шо я складаю співанки, та й каже тот Костан раз: «Йой, шо би я вам дав, би ви склали за тата на: шого співанку!» А я май складала, та й май ні могла. А вітак собі думаю: е, ні, я складу. Та так я склала, та уніи си сходіили всі, тутічкі, ші та хата була стара, тут, де жієт Мігай. Си сходіили усі чуті співанку, та я співала. Та й приходіив і Тимофій з Яшь усе з таким до мене за ту співанку (з магнітофоном). Кликали мене туда до себе до хати, та я співала їм. Це за їх тата співанка.

147. Та й у моїм городієчку.

Там же. *Примітка інформатора:* У войні єго забрали, а вын приходіив уже є зо п'єть років. Вын там маї жынку, діті. Вын пышов парубком та там оженіивси. Приходіив до родів. Єк пышов, та й так я склала співанку. Вын ші нічув, а родіи чули. Просили мене співаті. Казали, шо мают писаті та єму поселаті.»

Ватра Молдовиця — ближній комунальний центр, залізнодорожний вузол.

Боул — Валя Боулуй, давня назва села Палтінул.

Валканієц — місцева назва частинн села Палтінул.

Кімпулунг — найближче місто, в Сучавському повіті.

148. Ой рано, — каже, — рано.

Записано 22.УІ.1969 р. в с. Валя Вішеулуй, Мараморського повіту, від Анни Луцак.

ПОКАЖЧИК МІСЦЕВОСТЕЙ ТА ІНФОРМАТОРІВ
(Числа вказують проспівані пісні)

Бістра Вішеулуй (Бистрий)

Арделян Іван — 10, 98
Арделян Юра — 36
Годенчук Василь — 107
Курак Юра — 11, 31, 41, 52, 93, 108, 118, 124, 138, 139, 142, 143
Куренюк Дмитро — 24, 27
Куренюк Євдокія — 97
Мановська Анна — 80, 117
Марічек Анна — 102
Проданюк Іван — 100
Романюк Михайло — 26, 72, 137

Бродина

Маршавка Марія — 1, 9, 17, 48, 105

Валя Вішеулуй

Луцак Анна — 101, 126, 148

Дарманешти

Гаврилюк Марія — 104, 127

Копачеле

Зузяк Марія — 2, 28, 32, 38, 50
Зузяк Марія (35 років) — 45
Матічак Марія — 15, 39
Попович Дмитро — 25, 44, 125

Корпуцел-Банат

Пальчук Микола — 68
Семчич Розалія — 33
Цюбик Юра та Марія — 67
Шийко Марія — 3

Красна Вішеулуй (Красний)

Інформатор невідомий — 134

Марицея

Вилнічук Олена — 53, 54, 66, 79
Савюк Вероніка — 51
Савюк Іван — 60

Негостина

Григораш Анна Тодерова — 119
Григорчук Василь — 43, 59, 65, 71, 76
Кідеша Віоріка — 49
Кідеша Зіновія — 30, 87, 112, 134
Майданюк Іван — 6, 12, 19, 116
Серединчук Анна — 7, 14, 129
Федюк Леонтина — 110, 111, 128, 131
Шовкалюк Гізела — 92
Шовкалюк Елеонора — 82, 86, 114

Нісіпітул (Сипітул)

Дронєк Марія — 35, 70, 103, 123
Цега Петро — 91, 113

Падурень

Медулич Федько — 120

Палтінул

Анич Параска — 8, 13, 16, 89, 94
Верига Палагія — 135, 136, 142, 144, 145, 146, 147
Фиркал Дмитро — 122
Юрнюк Матрона Олексова — 4, 18, 29, 34, 40, 42, 55 56, 57, 58, 61, 69, 84, 106, 121, 130, 140

Пошта

Андрей Ірина — 23, 88, 115
Гальчук Тетяна — 109
Кондрат Христина — 37, 83
Підгоренко Трохим — 47, 132

Рогожешти

Іванчук Тодер — 63, 73, 77
Оленюк Тодер — 74

Рона

Інформатор невідомий — 75

Сірет

Гуцул Дмитро — 62, 64, 78, 81, 96

Теліца

Мирончук Дем'ян — 99

Фынтына Маре (Бажбунар)

Герасим Марія — 22
Самоїл Терентій — 90

Чукурова

Амброзій Семен — 5, 46, 95
Іванов Михаїл — 20
Попеску Марта — 21

ЗМІСТ

Вступне слово 5
Передмова 9

БАЛАДНІ СЮЖЕТИ НАЙДАВНІШОГО ПОХОДЖЕННЯ

Син, заклятий в явора

1. Ой у гаї зелененькім 35

Невістка-тополя

2. Уженила мама сина 37
3. Уженила мати сына 39
4. Та оженіила мамка сина 41

Козак-хміль та дівчина-калина

5. Чом дуб не зелений 43

Сини — женихи матері та дочки

6. Була вдова молода 45
7. Гой у полі тридерен 47
8. Ой у поле діелеко 50

Сон жовніра

9. Ввійшов жовнір 52

Дочка-пташка

10. Віддавала мати доньку 54
11. Ой віддала мене мати 56

Милий, викликаний чарами

12. Чобан вівці корняє 58

Отруєний брат

13. Сербин 60
14. Сербин 63
15. На зилинім заріночку 66

БАЛАДИ ПРО ТУРЕЦЬКО-ТАТАРСЬКУ НЕВОЛЮ

Продана сестра

16. Роман 71
17. Роман 72

Куплена сестра

18. Ході турчін по риночку 75

БАЛАДИ ЕПОХИ ФЕОДАЛІЗМУ

А. В ТЕНЕТАХ ЧАРОДІЙСТВА

Зачарований милий

19. Ой не ходи, Грицю 79
20. Ой ти, Грицю, Грицю 81
21. На жовтім пісочку 83
22. Чорна хмара наступає 84
23. Летів орел через сад зелений 85
24. Неї ночі опівночі 86
25. Ци ходила Марусина 88

Тройзілля

26. Та істрітив легінь дівку 92
27. Ой ішла дівчиночка 94

28. Ой у зворі Руксамборі 96
29. Та ходіив я попыд гірі 98

Б. ПАНСЬКІ „ЖАРТИ“

Пані ув'язнює кохану пана

30. Ой служила Кася в пана 99

Пан вбиває дівчину

31. Боднарівна 100
32. Марієчка 102
33. Боднарівна 105
34. Боднарівна 107

Розлучник вбиває милого

35. Голуб та голубка 109
36. Голуб та голубка 111
37. Голуб та голубка 113

Пан-розлучник топить милого

38. Із суботи на неділю 114

В. ОПРИШКІВСЬКІ І РОЗБІЙНИЦЬКІ БАЛАДИ ТА ІСТОРИЧНІ ПІСНІ

Ув'язнений опришок

39. Сидит Пинтя у темници 116

Смерть опришка

40. Довбуш 118
41. Добош 130
42. Довбуш 134
43. Довбуш 137
44. Довбуш 139
45. Довбуш 141
46. Морозенко 143
47. Кармелюк 144
48. Кобилиця 145

Жінка розбійника

49. Кальвін 149
50. Йончік 151

Г. ЖОВНІРСЬКІ БАЛАДИ ТА ПІСНІ

Дочка-воячка

51. Прійшов листік до тата 153

Розлука

52. Як упала біла зимка 155
53. Віріжєла маті сина 156
54. Вітіер вії, вітіер вії 157
55. Ой дубе зеленіенькій 158
56. Загриміли ключі вночі 159
57. Та й коніику вороніенькій 161
58. Та ковала зазулиця 162
59. Гой до Прута дорожечка 163

Жовнірські будні

60. Гой заплачіш, моя мамко 165
61. Ой ковала зазулечка 167
62. Гой пристану до драгонів 168
63. Мати ж моя, мати 170
64. П'ют жовняри горівоньку 171
65. Над водою, над бистрою 173

Сумне „весілля" жовніра

66. Вітер віє, трава шумит 175
67. Тече річка ледова 176
68. Вітер віє, трава шумит 177
69. Ой три літа, три неділі 178
70. На зеленім заріночку 179
71. Гой на горі жито 180
72. Чорна гора не орана 182
73. Ой ти голубочку 183
74. Ой там в поле стоїт явор 184
75. Ой чісаре, чісарыку 186
76. Гой й а в Львові 189
77. Чорна ріля не орана 192
78. Старша сестра брата мала 194
79. Віє згору, віє здолу 195

Розбиті надії

80. Ой на тім Дунаю 197
81. Летіла куля через гору 199

Д. СІМЕЙНО-ПОБУТОВІ БАЛАДИ ТА ПІСНІ

І. ЗАКОХАНІ

Дівчина відгадує загадки

82. Три нас донці мати мала 200

Зустріч милого на подвір'ї коханої

83. Лети, лети, ти мій конь 202

Обіцяння солдата

84. Ой у місті у Сочєві 203

Кохану дівчину бере інший

85. Та й ковала зазулиця 204

Милий хоче вбити нелюба

86. Там на горі кірниченька 205

Дівчина на могилі коханого

87. Задурно я ходила 207

Марні сподівання дівчини

88. Гой у полі, в полі 209

Дівчина топиться з-за жовніра

89. Ідіє жовнір із коршмині 211

Втрата вінка

90. Ой а в полі дві тополі та різно 212
91. Ішов легінь з полоніині 213
92. Гой у поле, в поле 216

93. В полоніині дівчиночка 217
94. Й а ходіила дівчіночка 218

Звідники підмовляють дівчину

95. Галя 220
96. Шинкарова 221

Дівчина-покритка

97. Катерина 223
98. Посадила огірочки 224

Милий випрошується додому

99. Гой да через гору 226
100. Зелена ліщина 227

Мертва мила

101. Ци не будеш, моя мила 228
102. Ідеш, любку, у катуни 231
103. Й а ковала зазулиця 233
104. Задзвонили в Чернівцях 235
105. Ой надворі єсно, красно 237

Витівливий милий

106. Кочєли си вози з гори 239
107. Ой у поле, в поле 241

II. СІМЕЙНІ ДРАМИ

Жіночі псальми

108. Нелюб 243
109. Ой верба, верба 246
110. Той піду я в ліс по дрива 248
111. Чьо ти, донько, суда ходиш 250
112. Сама я руту сіяла 252

Муж вбиває коханого своєї жінки

113. Ой ковала зазуличка 253

Чоловік вбиває жінку за намовою полюбовниці

114. Цеї ночі опівночі 255

Жінка топиться в Дунаї

115. А йду з поля та й нароблюся 257

Жінка покидає сім'ю

116. Прийди, прийди, Йване 259
117. Ци ви чули, люди добрі 261
118. Та орав любий нєнько 263

Жінка повертається додому

119. Яка-м була в світі красна 265
120. Червона ружа трояка 267

Зла свекруха

121. Ой Настунька молодіенька 268
122. Гребенючка 270
123. Рибарючка 272
124. Ішов легінь у катуни 275
125. Ішов сынко у катуны 278

Діти-сироти

126. Схилився дуб на граба 280
127. Ой летіли журавлі 281
128. Там на горі зеленіє 282
129. Гой, люди, люди 284

Е. СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВІ ПІСНІ

Життя слуг

130. Й а хто хочі бідуваті 285

Сестра-страдальниця

131. Пийте, люди, горівочку 286
132. Там у чистім полі 288

Милий на роботі

133. Ой кувала зазуленька 289

ПІСНІ-ХРОНІКИ

Перша світова війна

134. В чотирнацятому році 293
135. Ой ковала зазулиця 295
136. Там на горі білі цвітіи 296

Друга світова війна

137. Та ой коли була война 298
138. Чорна хмара налігає 299
139. Ой сижу на дикунку 301
140. Та й пушов я у патрулю 302
141. Як напишу дрібний листок 304

Смерть Юрія Фиркала з Палтінул

142. Та й ковала зазулиця 307

Смерть Сілиша з Полян

143. Ци ви чули, люди добрі 310

Недоля Міхайла Маковія-ковальчука з Палтінул

144. Послухайтіе вы, браччікі 313

Смерть Міці Фиркал з Палтінул

145. Та й ковала зазулиця 316

Сумна історія Іони та Георгія Маковія з Палтінул

146. Послухайтіе, синіи й доньки 320

Відчу́жений Ілія Лоба з Палтінул

147. Та й у моїм городіечку 324

Славна сім'я Марічеків з Валя Вішеулуй

148. Ой рано, — каже, — рано 328
Додатки 332
Словник місцевих слів та виразів 333
Примітки 339
Покажчик місцевостей та інформаторів 356

Відповідальний редактор: РАЇСА АДАМ
Технічний редактор: СТЕВА ЛЕПОЄВ

Надруковано 1973 року. Тираж: 300 + 120 примірників. Папір типу Ф. Формат 70 × 100. 56г/кв. м. Видавн. арк. 15,24. Друк. арк. 23. А. № 15460/29.VI.73.

Tiparul executat sub c-da 1463 la Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918" Strada Grigore Alexandrescu 89—97 București
Republica Socialistă România

ECOURILE VEACURILOR
POEZII POPULARE UCRAINENE
EDITURA KRITERION
BUCUREȘTI, 1973

Lei 19